

**10 rokov Programu obnovy dediny na Slovensku
1998 - 2007**

10 years of the Programme of Village Renewal in the Slovak Republic
10ème anniversaire du Programme du renouvellement du village en Slovaquie

Leváre (okres/district Revúca)

Čelcece (okres/district Veľký Krtíš)

Bystá (okres/district Brezno)

Dvorianky (okres/district Trebišov)

**PROGRAM
OBNOVY DEDINY**

Lúby (okres/district Krupina)

Mačín (okres/district Lučenec)

Čereňany (okres/district Rimavská Sobota)

Baďan (okres/district Banská Štiavnica)

Vlachovo (okres/district Rožňava)

Prebica (okres/district Banská Štiavnica)

Ročník 13/2008

www.enviromagazin.sk

mimoriadne číslo

ENVIROMAGAZÍN

PIEŠŤANY, SLOVAKIA, 24 - 25 APRIL 2008

7. STRETNUTIE K WORKSHOPOM RADY EURÓPY PRE IMPLEMENTÁCIU EURÓPSKEHO DOHODUVU O KRAJINE
"KRAJINA V PLÁNOVACÍCH DOKUMENTOCH A RIADENIE:
SMEROM K INTEGROVANÉMU PRIESTOROVÉMU MANAŽMENTU"

7th MEETING OF THE COUNCIL OF THE EUROPE OF THE WORKSHOPS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION
"LANDSCAPE IN PLANNING POLICIES AND GOVERNANCE:
TOWARDS INTEGRATED SPATIAL MANAGEMENT"

7ème RÉUNION DES ATELIERS DU CONSEIL DE L'EUROPE POUR LA MISE EN ŒUVRE DE LA CONVENTION EUROPÉENNE DU PAYSAGE
"LE PAYSAGE DANS LES POLITIQUES DE PLANIFICATION ET LA GESTION:
VERS UN AMÉNAGEMENT INTÉGRÉ DU TERRITOIRE"

- 4 Implementačný proces Európskeho dohovoru o krajine na Slovensku**
- 6 Európsky dohovor o krajine**
- 8 Integrovaný manažment krajiny nástroj podporujúci udržateľný rozvoj územia**
- 12 Návrat záujmu o krajinu v kontexte Európskeho dohovoru o krajine**
- 14 Revitalizácia funkcií kultúrnej krajiny Spiša**
- 16 Nový projekt Pocta Karpatom propaguje krajinu**
- 18 Zemský živel a veterný beh**
- 20 Príprava metodiky pre klasifikáciu kultúrnej krajiny Slovenska**
- 22 Od regulácie k revitalizácii vody v krajine**
- 25 Monografia: *Krajinná ekológia na Slovensku - Vývoj, súčasný stav a perspektívy***
- 26 Predstavujeme organizátorov workshopu v Piešťanoch**
- 29 25 rokov krajinnej ekológie *Vedecké princípy v praxi***
- 30 Landart: *Rythmus života***
- 31 Pozvánka na Európsku IALE konferenciu 2009**
- 32 Možnosti finančnej podpory pre krajinné projekty v rámci štrukturálnych fondov**
- 34 Krajinná mozaika kopaníc a kvitnúcich lúk (exkurzia A)**
- 35 Krajina liečebných termálnych prameňov (exkurzia B)**

Piešťany, Slovakia, 24 - 25 April 2008, Kino Fontana

7. stretnutie k workshopom Rady Európy pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine

7th Meeting of the Council of the Europe of the Workshops for the Implementation of the European Landscape Convention / 7ème Réunion des Ateliers du Conseil de l'Europe pour la mise en oeuvre de la Convention Européenne du Paysage

„Krajina v plánovacích dokumentoch a riadenie: smerom k integrovanému priestorovému manažmentu“

„Landscape in planning policies and governance: towards integrated spatial management“

„Le paysage dans les politiques de planification et la gestion: vers un aménagement intégré du territoire“

PROGRAM

Štvrtok/Thursday/Jeu-di 24 April 2008

WORKSHOP 1

Krajina v integrovanom priestorovom manažmente na paneurópskej úrovni
Landscape in integrated spatial management at pan-european level
Le paysage dans l'aménagement intégré du territoire au plan européen

WORKSHOP 2

Ako prekonať rezortizmus na národných opatreniach pre dosiahnutie integrovaného priestorového manažmentu?
How to overcome sectorialism in the national measures to achieve integrated spatial management?
Comment surmonter les clivages sectoriels dans les mesures nationales en faveur d'un aménagement intégré du territoire?

Piatok/Friday/Vendredi 25 April 2008

WORKSHOP 3

Integrovaný priestorový manažment na regionálnej a miestnej úrovni
Integrated spatial management on regional and local levels
L'aménagement intégré du territoire aux niveaux régional et local

WORKSHOP 4

Praktické príklady a výzvy pre dosiahnutie začlenenía krajiny do integrovaného priestorového manažmentu
Challenges and practical examples of landscape achievements within integrated spatial management
Des défis et des exemples pratiques de réalisations en matière de paysage dans le contexte de l'aménagement intégré du territoire

ZÁVEREČNÉ ZASADNUTIE

CLOSING SESSION

SESSION FINALE

Okrúhly stôl/Round Table/Table Ronde

ZÁVERY

GENERAL CONCLUSIONS

CONCLUSIONS GÉNÉRALES

Sobota/ Saturday/Samedi 26 April 2008

EXKURZIA

STUDY VISIT

VISITES D'ETUDE

Enviromagazín - časopis o tvorbe a ochrane životného prostredia, XIII. ročník, prvé mimoriadne číslo, apríl 2008, vydáva Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky a Slovenská agentúra životného prostredia, www.enviromagazin.sk. Adresa redakcie: SAŽP, Tajovského 28, P.O.B. 252, 975 90 Banská Bystrica, tel./fax: 048/4230694, e-mail: enviro@sazp.sk.
Zodpovedná redaktorka: Bc. Dana Reindlová, redaktorka: Mgr. Alena Kostúriková, predseda redakčnej rady: RNDr. Jozef Klinda, členovia: Ing. Emília Boďová, RNDr. Peter Bohuš, Ing. Ľuboš Čillag, RNDr. Zita Izakovičová, RNDr. Vlasta Jánová, Ing. Pavel Jech, prof. RNDr. Mária Kozová, CSc., Ing. Zuzana Lieskovská, Ing. Ľuboslav Mika, Mgr. Pavlína Mišíková, Ing. Marta Slámková, doc. Ing. Stanislav Štoľko, CSc. Nakladateľ: EM DESIGN, Zvolen. **Pisomné objednávky prijíma redakcia**, cena 20 Sk. Celoročné predplatné (6 čísel) 120 Sk. Reg. MK SR č.1459/96, ISSN 1335-1877. Nevyžiadané materiály redakcia nevracia.

Vytlačené na ekologickom papieri Magnostar. Výrobca má certifikovaný EMS podľa medzinárodnej normy ISO 14001. Papier spĺňa environmentálne kritériá nordického ekolabelingového systému podľa verzie 1.4. Je ocenený nordickou environmentálnou značkou Biela labuť.

Predsedníctvo Slovenskej republiky v Rade Európy a implementácia Európskeho dohovoru o krajine na Slovensku

Chairmanship of the Slovak Republic in the Council of Europe and Implementation of the European Landscape Convention

La présidence de la République Slovaque du Conseil de l'Europe et la mise en oeuvre de la Convention Européenne du Paysage en Slovaquie

Slovenská republika prijala členstvo v Rade Európy v roku 1993. Dnes má Slovensko po prvýkrát v histórii česť byť predsedníckym štátom Rady Európy v polročnom období v čase od novembra 2007 do mája 2008. Výkon predsedníctva vo Výbore ministrov Rady Európy je súčasťou Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky. Pri príležitosti predsedníctva a na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky, Ministerstvo životného prostredia SR organizuje spolu s partnermi - Radou Európy, Slovenskou agentúrou životného prostredia, Slovenskou asociáciou pre krajinnú ekológiu, Trnavským samosprávnym krajom a mestom Piešťany sprievodné podujatie pod názvom *7. stretnutie k workshopom Rady Európy pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine*.

S vedomím dôležitosti a mimoriadnej aktuálnosti problematiky starostlivosti o krajinu sme pripravovali toto sprievodné podujatie, týkajúce sa implementácie medzinárodného dohovoru zameraného na ochranu, manažment a plánovanie využívania krajiny. *Európsky dohovor o krajine*, ktorý Rada Európy zverejnila v roku 2000 vo Florencii, nadobudol na Slovensku platnosť v roku 2005. Účasť na 7. stretnutí k workshopom Rady Európy pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine, ktoré sa uskutočňuje v našej krajine, je otvorená širokému spektru účastníkov z členských štátov Rady Európy. Téma stretnutia je na jednej strane

zameraná na stupňujúci sa tlak využívania krajín rôzneho typu, na strane druhej na potrebu adekvátnej odpovede v podobe riadenej organizácie priestoru. Ústredná téma stretnutia „*Krajina v plánovacích dokumentoch a riadenie: smerom k integrovanému priestorovému manažmentu*“ rezonuje v celej Európe, ale aj v jej srdci, na Slovensku.

Podpisom dohovoru sme spolu s ostatnými štátmi uznali, že krajina je základom európskej identity a zároveň spoločným priestorom pre vytváranie miestnych kultúr. Slovenská republika preto víta vznik podporných medzinárodných sietí a v spolupráci s ostatnými členskými štátmi Rady Európy vidí príležitosť spojiť sily pri naplňaní jednotlivých záväzkov dohovoru. Ochrana, manažment a plánovanie využívania typov krajiny, ktoré sú na Slovensku tak rôznorodé, je pre nás výzvou. Zároveň je pre nás ctou privítať expertov z celej Európy a vytvoríť tak priestor na vzájomnú výmenu skúseností a hľadanie spoločných riešení.

The Slovak Republic became the member of the Council of Europe in 1993. Today Slovakia has for the first time in history the honour to chair the Council of Europe during the period of six months from November 2007 to May 2008. The Chairmanship of the Council of Europe's Committee of Ministers is a part of the Programme Declaration of the Government of the Slovak Republic. On the occasion of the Chairmanship and on the basis of the resolution of the Slovak Government the Ministry of the Environment of the Slovak Republic together with the partners - Council of Europe, Slovak Environmental Agency, Slovak Association for Landscape Ecology IALE-SK, Trnava Self-Governing Region and Piestany Spa-Town has been organising an accompanying event under the name *Seventh Meeting of the Council of Europe of the Workshops for the Implementation of the European Landscape Convention*.

We were preparing this accompanying event concerning the implementation of the International Convention aimed at landscape protection, management and planning, being aware of the significance and topicality of this issue. The European Landscape Convention, which was adopted in Florence in 2000, came into force in Slovakia in 2005. The Seventh Meeting of the Council of Europe of the Workshops for the Implementation of the European Landscape Convention, which will be held in our country, is opened for a wide spectrum of participants from the Council of Europe's member states. The theme of the meeting aims, on the one hand, on the growing pressure on landscape and its use and, on the other hand, on a call for an adequate response in terms of the appropriate management of space. The main theme of the meeting "*Landscape in planning policies and governance: towards integrated spatial management*" resonates in the whole Europe as well as in its heart, Slovakia.

By signing the Convention we acknowledge, together with other countries, that landscape is a basis of European identity and at the same time a common space for the creation of local cultures. Therefore the Slovak Republic appreciates the creation of supporting international networks and sees, in cooperation with other Council of Europe's member states, an opportunity for joining the efforts for the fulfilment of individual obligations of the Convention. Protection, management and planning of landscape, so diversified in Slovakia, is a challenge for us. At the same time it is a honour for us to welcome experts from the whole Europe and provide thus a space for sharing of experience and looking for common solutions.

La République Slovaque est devenue membre du Conseil de l'Europe en 1993. Aujourd'hui, la Slovaquie a pour la première fois dans l'histoire l'honneur de présider le Conseil de l'Europe pendant six mois partir de novembre 2007 jusqu'à mai 2008. L'exercice de la présidence du Comité des Ministres du Conseil de l'Europe fait partie du Programme du gouvernement de la République Slovaque. A l'occasion de la présidence et en vertu de la résolution du gouvernement de la République Slovaque, le Ministère de l'Environnement de la République Slovaque conjointement avec les partenaires - le Conseil de l'Europe, l'Agence slovaque de l'Environnement, l'Association slovaque pour l'écologie du paysage, la Région autonome de Trnava et la ville thermale de Piešťany organise un événement accompagnateur sous le nom de Septième réunion des ateliers du Conseil de l'Europe pour la mise en œuvre de la Convention Européenne du Paysage.

Nous avons préparé cet événement accompagnateur, relatif à la mise en œuvre de la Convention internationale, orienté vers la protection, gestion et aménagement du paysage tout en connaissant l'importance et l'actualité extraordinaire de la problématique de gestion du paysage. La Convention Européenne du Paysage, adoptée par le Conseil de l'Europe à Florence en 2000, est entrée en vigueur en Slovaquie en 2005. La participation à la Septième réunion des ateliers du Conseil de l'Europe pour la mise en œuvre de la Convention Européenne du Paysage, qui aura lieu dans notre pays, est ouverte à une variété large de participants en provenance de pays membres du Conseil de l'Europe. Le sujet de la réunion est orientée d'un côté vers la pression intensifiant de l'exploitation des paysages de types différents, de l'autre vers la nécessité de réponse adéquate sous forme d'une organisation pour l'aménagement du territoire. Le sujet central de la réunion "Le paysage dans les politiques d'aménagement du territoire et la gouvernance: vers un aménagement intégré du territoire" résonne dans toute l'Europe, mais aussi dans son cœur, en Slovaquie.

Par la signature de la Convention nous avons, avec les autres états, reconnu que le paysage constitue la base de l'identité européenne et en même temps l'espace commun pour la formation de cultures locales. C'est pourquoi la République Slovaque apprécie la création de réseaux d'appui internationaux et, en coopération avec les autres pays membres du Conseil de l'Europe, voit cela comme une occasion pour réunir les forces dans le respect des engagements individuels de la Convention. La protection, la gestion et l'aménagement de types de paysage, qui sont tellement variés en Slovaquie, représentent un défi pour nous. En même temps, nous aurons l'honneur de pouvoir accueillir les experts de toute l'Europe et de créer ainsi l'espace pour l'échange mutuel d'expériences et pour la recherche de solutions communes.

Ján Kubiš

minister zahraničných vecí Slovenskej republiky
Minister of Foreign Affairs of the Slovak Republic

Ministre des Affaires Étrangères de la République Slovaque

Jaroslav Izák

minister životného prostredia Slovenskej republiky
Minister of the Environment of the Slovak Republic

Ministre de l'Environnement de la République Slovaque

Implementačný proces Európskeho dohovoru o krajine na Slovensku

Implementation Process of the European Landscape Convention in Slovakia/Le procès de la mise en œuvre de la Convention Européenne du Paysage en Slovaquie

Implementačný proces Európskeho dohovoru o krajine (EDOK) na Slovensku v roku 2007 pokračoval naplňaním záväzkov, ktoré pre Slovenskú republiku nadobudli platnosť podpísaním dohovoru v roku 2005. Implementácia sa uskutočňuje v súlade s Národným programom implementácie EDoK v SR na niekoľkých úrovniach, a to podporou inštitucionálneho zabezpečenia implementácie dohovoru, aktivitami v oblasti medzinárodnej spolupráce a výmeny skúseností, propagáciou a zvyšovaním informovanosti verejnosti, prezentáciou hodnôt krajiny a charakteristických čŕt krajiny a spracovaním metodiky hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny. S cieľom podporiť ochranu, manažment, plánovanie krajiny a prispieť k európskej spolupráci v tejto oblasti, boli realizované nové kroky a opatrenia v tvorbe novej legislatívy, prípravy participácie verejnosti pri ochrane lokálne významných typov územia, výmeny skúseností v oblasti problematiky ochrany a tvorby krajiny medzi partnerskými štátmi. Pokračovala práca na informačnej kampani dohovoru, príprava a realizácia vzdelávacích programov, propagácia a organizačné a odborné zabezpečenie konferencií, odborné štúdie na modelových územiach, školiace moduly o hodnote krajiny prostredníctvom Školy obnovy dediny. Financovanie úloh bolo zabezpečované zo štátneho rozpočtu a Environmentálneho fondu.

Účasť Slovenska na aktivitách Rady Európy

V marci 2007 sa v Štrasburgu konala konferencia

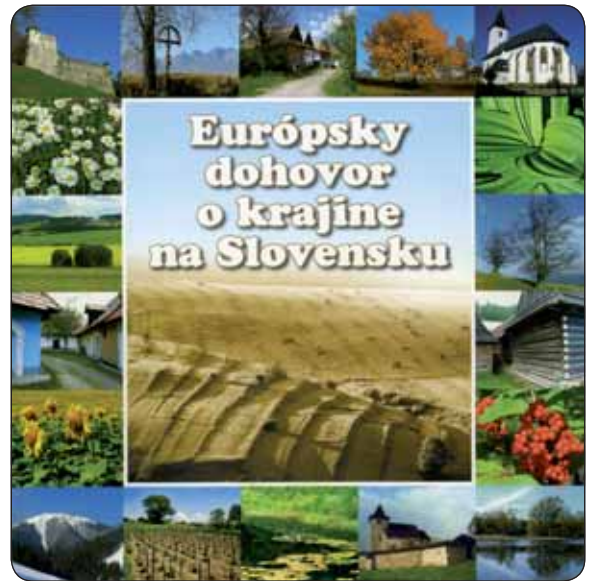
Summary

Implementation process of the European Landscape Convention (ELC) in Slovakia continued in 2007 with the fulfilment of obligations, which came into force for the Slovak Republic by signing the Convention in 2005. The implementation is carried out in compliance with the National Programme of ELC Implementation in the Slovak Republic in several levels, namely: by the support of institutional ensurance of the Convention implementation, by activities in the field of international cooperation and exchange of experience, promotion and provision of information to wide public, presentation of landscape values and characteristic properties of the landscape and by elaboration of the methodology for the evaluation for landscape's characteristic aspects. New steps and measures have been taken in the development of new legislation, in preparation of public participation in the protection of locally significant landscape types, exchange of experience in the field of landscape protection and creation by partner states with the objective to support landscape protection, management and planning and contribute to the cooperation in this field. The work on the Convention's information campaign was going on as well as preparation and implementation of educational programmes, promotional activities, organisation of conferences, expert studies in model territories and training modules about the landscape value through the School of Village Renewal. Projects were financed from the state budget and by the Environmental Fund.

členských štátov Rady Európy k Európskemu dohovoru o krajine, na ktorej SR prezentovala rámcový program implementácie EDoK v SR. Zároveň bolo Slovensko jednou z 5 krajín, ktoré iniciovali na pôde Rady Európy požiadavku začatia oficiálnej komunikácie medzi Radou Európy a Európskou komisiou v oblasti ochrany krajiny, resp. začlenenia tejto agendy do jednotlivých európskych politík majúciich vplyv na stav a využívanie krajiny. Zástupcovia Rady Európy na konferencii ďalej prezentovali plánované usmernenie pre členské štáty podliehajúce schváleniu v rozhodovacích orgánoch Rady Európy. V poradí 6. workshop Rady Európy pre implementáciu dohovoru, ktorý sa v septembri konal v rumunskom Sibiu, priniesol tému *Krajina a vidiecke dedičstvo*, v rámci ktorej zástupcovia SR prezentovali skúsenosti z Programu obnovy dediny na Slovensku. Nakoľko SR po prvýkrát v histórii prevzala v novembri 2007 polročné predsedníctvo v Rade Európy, začalo sa s prípravou sprievodného podujatia - 7. workshopu Rady Európy k dohovoru, ktorý sa uskutočňuje v roku 2008 na Slovensku.

Aktívna účasť v oblasti medzinárodnej spolupráce

Medzinárodná spolupráca, výmena zahraničných a domácich skúseností z implementácie dohovoru, sa naplňala prostredníctvom prezentácií a účasti na viacerých vedeckých a popularizačných fórach. Prezentovali sa tu základné procesy a princípy v starostlivosti o krajinu, ako aj ďalšie vízie a úlohy pre naplňanie národného programu implementácie. Prednášky, postery a aktívna účasť na konferenciách venovaných aktuálnym otázkam starostlivosti o krajinu sa uskutočnili v Poľsku (Krakov, Krosčienko, cyklus prednášok o hodnotách krajiny a metodických postupoch pri jej hodnotení, porovnanie našich a poľských metodík) a v Českej republike (Praha, ZF MZLU Brno Lednice, odborná garancia slovensko-českého seminára určeného pre vidiecku samosprávu *Starostlivosť o vidiecku krajinu*). Významná bola účasť na Svetovom kongrese krajinných ekológov 2007 vo Wageningene, (Holandsko) a prezentácia *Nástrojov podporujúcich trvalo udržateľný manažment zmien v krajine: príklady dobrých skúseností SR v rámci sympozia Identifikácia, hodnotenie a manažment zmien krajiny*. Pri príležitosti konania krajinej výstavy 2007 sa v mestách Gera a Ronnenburg (Nemecko) konala výročná konferencia *Regionálna štruktúra – kultúrne krajiny – regionálny rozvoj*, na ktorej sa SR zúčastnila s vyžiadanou prezentáciou o implementácii Európskeho dohovoru o krajine v SR, a kde sa tiež začala potenciálna spolupráca na projektoch v oblasti kultúrnej krajiny. SR bola požiadaná prezentovať národný prístup v implementácii EDoK na *Expertnom seminári Európskeho dohovoru o krajine* organizovanom v Sheffielde (Veľká Británia). V rámci XIII. medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí Envirofilm v Banskej Bystrici sa konala XI. medzinárodná krajinnárska konferencia *Krajina*

Annotation

Le procès de la mise en œuvre de la Convention Européenne du Paysage (CEP) continue en Slovaquie en 2007 par la satisfaction des engagements qui sont devenus valables pour la République Slovaque par la signature de la Convention en 2005. La mise en œuvre se passe conformément au Programme national de la mise en œuvre de la Convention en République Slovaque sur plusieurs niveaux, à savoir par le soutien de la mise en œuvre institutionnelle de la Convention, par les activités dans le domaine de coopération internationale et d'échange d'expériences, par la promotion et l'augmentation des connaissances du public, par la présentation des valeurs du paysage et des traits caractéristiques du paysage, et par l'élaboration d'une méthodologie pour l'évaluation de l'apparence caractéristique du paysage. Avec le but de porter soutien à la protection, la gestion et l'aménagement du paysage, et de contribuer à la coopération européenne dans ce domaine, de nouvelles démarches et mesures ont été entreprises dans la création de la nouvelle législation, dans la préparation de la participation du public à la protection de types de paysage localement importants, dans l'échange d'expériences dans le domaine de la protection et la création du paysage entre les états partenaires. Les travaux ont aussi continué sur la campagne d'information sur la Convention, la préparation et la mise en place de programmes éducatifs, la promotion et l'assurance de l'organisation de conférences et des experts y participants, d'études d'experts sur les territoires modèles, de modules éducatifs sur la valeur du paysage par l'intermédiaire de l'École pour la rénovation du village. Le financement des tâches a été assuré par le budget d'État et par le Fond pour l'environnement.

– *človek – kultúra*. Odznali odborné prednášky na dvoch slovensko-maďarských konferenciách o geoparkoch a prezentácia stavu krajinného plánovania v SR na konferencii *Aktuálne otázky ekológie* vo Zvolene.

Príprava legislatívnych opatrení a aktivity na národnej úrovni

V rámci podpory inštitucionálneho zabezpečenia implementácie dohovoru začala v minulom roku práca na novom zapracovaní princípov starostlivosti o krajinu do novely zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. a spracovanie základných téz vyhlášok o charakteristickom vzhľade krajiny a dokumentáciách starostlivosti o krajinu. Odstránenie rozporu v rozporovom konaní s MVRR SR znamenalo dohodu rezortov v procese prípravy návrhu nového stavebného zákona a pozastavenie prác na príprave samostatného zákona o krajinnom plánovaní. Pokračovali zasadnutia medzirezortnej komisie pre implementáciu EDoK, ktorá bola založená pre potreby prenosu informácií a zabezpečenia spolupráce s ostatnými rezortmi pri zavádzaní požiadaviek na ochranu, manažment a plánovanie krajiny (komisia pozostáva zo zástupcov MDPT SR, MZV SR, MH SR, MK SR, MŠ SR, MVRR SR, MPSR SR, MP SR a prizvaných nezávislých expertov). V minulom roku sa z iniciatívy Slovenskej asociácie krajinných ekológov IALE-SK začala príprava reprezentatívnej monografie *Krajinná ekológia na Slovensku*. Práca, ktorá začala v roku 2006 na tvorbe metodiky charakteristického vzhľadu krajiny, pokračovala pre potreby novelizácie zákona NR SR č. 543/2000 Z. z. o ochrane prírody a napĺňania záväzkov EDoK týkajúcich sa charakteristických črt krajiny. Po pripomienkach sa rozpracovaním zámeru spracovania jednotlivých modulov metodiky pre jej expertnú časť pokračovalo definovaním možností na zapracovanie metodiky do legislatívy.

Vzdelávanie odborníkov a samosprávy a publikačná činnosť

V rámci vzdelávania expertov sa uskutočnil terénny výjazd a interný krajinný seminár (Modra - Harmónia) generálneho riaditeľa sekcie ochrany prírody a krajiny MŽP SR s podriadenými organizačnými zložkami, výsledkom ktorého bolo stanovenie priorit rezortu v oblasti starostlivosti o krajinu. Porada krajinnárov SAŽP za účasti pracovníkov MŽP SR sa konala na Donovaloch. Realizovali sa prednášky v rámci Inšpiračnej školy vidieka z-

merané na zvyšovanie povedomia občianskej verejnosti o hodnote krajiny pod názvom *Verejnosť a hodnota krajiny*. Princípy EDoK boli prezentované na seminároch *Creative environment* v Košiciach, *medzinárodnom kolokviu k obnove kalvárie* v Banskej Štiavnici, v Akadémii Istropolitana Nova vo Svätom Jure, v Regionálnej rozvojovej agentúre v Poprade, na seminári Spolku urbanistov a územných plánovačov v Spišskej Sobote, na vodohospodárskej konferencii v Starej Lesnej. Na Teplom Vrchu sa konali 2 slovensko-české semináre *Verejnosť a hodnota krajiny* určené pre vidiecke samosprávy. V priebehu roka bolo vydané znenie do-

Terénny krajinný výjazd, záber z Hrušovskej kalvárie pri výklade o krajine v povodí rieky Ipeľ. Zľava: generálny riaditeľ MŽP SR sekcie ochrany prírody a krajiny Stanislav Klaučo, vedúci Katedry tvorby krajiny TU Zvolen Peter Jančura, riaditeľka Centra starostlivosti o vidiecke životné prostredie SAŽP Anna Kršáková, starosta obce Hrušov Pavel Bendík (foto P. Mišíková)

Rozpracované projekty

Terénne overovanie metodických postupov, posúdenie komplexu stavieb, použiteľnosť metodík pri spracovaní hodnotenia krajinného scenérie a krajinného obrazu v rámci procesu EIA sa uskutočnilo v pohorí Ostrôžky, Popradská a Hornádska kotlina, Malinô Brdo, Veľká Fatra. Spracovali sa podklady pre aktualizáciu téz projektov pozemkových úprav, predovšetkým významu spoločných zariadení a krajinné-estetických kritérií v kontexte s ÚSES. Bol spracovaný slovník termínov súvisiacich s EDoK. Prebehli konzultácie pre spracovanie hodnôt krajiny okolí Detvy a južného Podpol'ania a rozpracovanie podkladov pre spracovanie inventarizácie geomorfologických jednotiek Slovenska, v rámci typov krajinného obrazu SR na úrovni celkov a spracovanie štruktúrovaných textov charakterizujúcich geomorfologické jednotky Cerová vrchovina a Biele Karpaty. V rámci úlohy *Prehodnotenie chránených území SR* sa definovala potreba zvolenia vhodných krajinných kritérií a ich postupné zapracovanie do metodiky prehodnotenia. V rôznom stupni spracovania sa nachádzali krajinné-ekologické plány území NP Slovenský raj,

TANAP II Západné Tatry – Roháče, TANAP III - Belianske Tatry, zhodnotenie krajinné-ekologického potenciálu územia VO Javorina pre navrhovanú optimalizáciu využívania po zrušení vojenského obvodu. V uplynulom roku sa taktiež začali prípravy projektov organizácie krajinných výstav v SR, umiestnenia jednotlivých landart objektov, príprava spustenia projektu *Typológia krajiny SR* a vytvorenie podmienok na čerpanie štruktúrálnej fondov pre krajinné projekty.

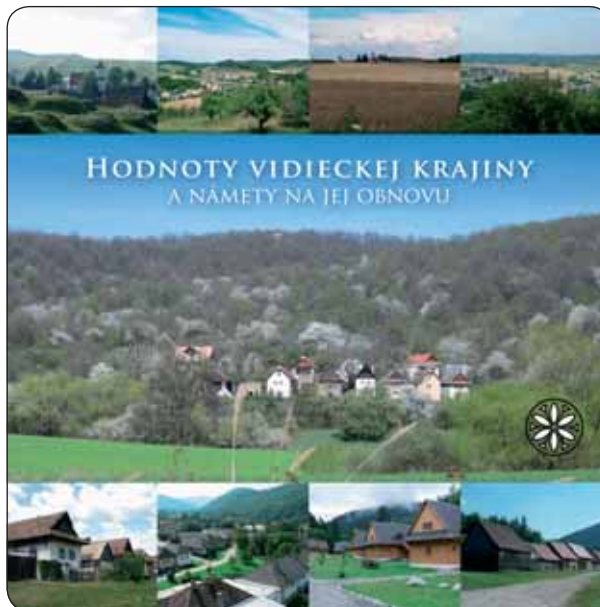
Pavína Mišíková

Ministerstvo životného prostredia SR, odbor starostlivosti o krajinu/Ministry of the Environment of the Slovak Republic, Landscape Management Department /Ministère de l'Environnement de la République Slovaque, Département de la gestion du paysage

misikova.pavlina@enviro.gov.sk

Anna Kršáková

Slovenská agentúra životného prostredia - Centrum starostlivosti o vidiecke životné prostredie/Slovak Environmental Agency - Centre for Rural Environment/Agence slovaque de l'Environnement – Centre pour l'environnement rural
anna.krsakova@sazp.sk

voru v slovenčine, odborné plagáty s tematikou hodnoty krajiny v krajinných oblastiach Cerová vrchovina a Biele Karpaty, božúrka pre verejnosť *Hodnoty vidieckej krajiny a námety na jej obnovu*, multimediálny zborník CD s príspevkami z konferencie *Krajina - človek - kultúra*, reedícia filmu s krajinnárskou tematikou *O krajine a ľuďoch Kysúc*, CD monografia *Krajinná ekológia na Slovensku* v anglickom jazyku. Priebežne boli publikované články v odborných a populárnych periodikách. Vyšlo krajinnárske číslo *Enviromagazínu* č. 1/2007 a *Životné prostredie*.

Workshop Rady Európy v roku 2007. Bezprostredné nadviazovanie kontaktov v skanzene ľudovej architektúry v Sibiu, Rumunsko. Anna Kršáková, manažérka Programu obnovy dediny v SR s predavačkou miestnych tradičných výrobkov (foto P. Mišíková)

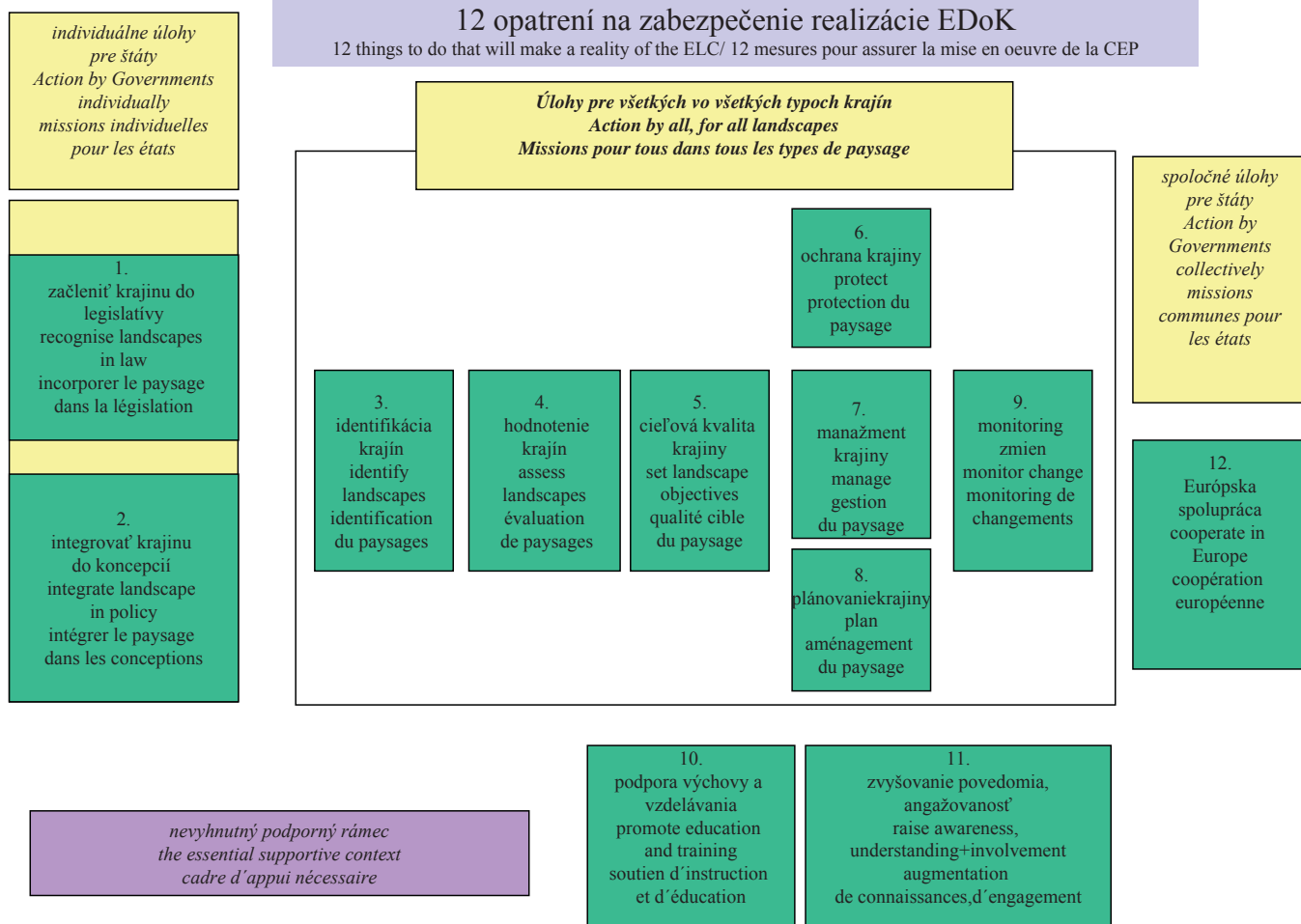
Európsky dohovor o krajine

European Landscape Convention/Convention européenne du paysage

Prijatý v roku 2000 vo Florencii, s účinnosťou od roku 2004, zdôrazňuje hodnotu krajiny a potrebu venovania pozornosti „každodennej“ krajine, v ktorej ľudia žijú. Dohovor stanovuje opatrenia na ochranu, riadenie a plánovanie krajiny v celej Európe, s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj a vyrovnané a harmonické vzťahy medzi spoločenskými potrebami, ekonomickou činnosťou

a životným prostredím. Dohovor Rady Európy zavádza Cenu Rady Európy za krajinu, ktorá predstavuje uznanie zásad alebo opatrení prijatých miestnymi alebo regionálnymi orgánmi alebo mimovládnyimi organizáciami na ochranu a riadenie krajiny. Dvanásť kľúčových oblastí implementácie princípov dohovoru je znázornených v tabuľke, autorom ktorej je prof. Michael Dower (Veľká

Británia). Dohovor je na medzinárodnej úrovni členských štátov Rady Európy koordinovaný sekretariátom Rady Európy v Štrasburgu. Na podporu implementácie dohovoru vznikli tri medzinárodné siete, uvedené v schéme, ktorej autor je Bas Pedrolí (Holandsko). Koordináciu dohovoru na Slovensku je v spolupráci s ostatnými ministerstvami poverené Ministerstvo životného prostredia SR.

Summary

The European Landscape Convention (ELC), adopted in 2000 in Florence with the effect from 2004, stresses landscape values and the need to pay attention to „everyday“ landscape, people live in. The Convention sets measures for landscape protection, management and planning in the whole Europe with the objective to reach sustainable development and balanced, harmonic relations between social needs, the economic activity and the environment. The Council of Europe's Convention introduces the Landscape Award of the Council of Europe, which is a distinction which may be conferred on local and regional authorities and their groupings that have instituted a policy or measures to protect, manage and/or plan their landscape. Twelve key spheres for the implementation of the Convention's principles are listed in the table, the author of which is Prof. Michael Dower (Great Britain). At the international level of the Member States of the Council of Europe the Convention has been coordinated by the Secretariat of the Council of

Europe in Strasbourg. Three international networks originated for the support of the Convention implementation, which are given in the scheme, the author of which is Bas Pedrolí (The Netherlands). In Slovakia, the Convention has been coordinated by the Ministry of the Environment of the SR in cooperation with other ministries.

Annotation

La Convention européenne du paysage (CEP) adoptée en 2000 à Florence et entrée en vigueur en 2004, met en relief la Convention met en relief la valeur du paysage et la nécessité de prêter attention au paysage „quotidien“ habité par les gens. La Convention établit les mesures pour la protection, la gestion et l'aménagement du paysage dans toute l'Europe, avec le but d'atteindre le développement durable et les relations équilibrées entre les besoins sociaux, les activités économiques et l'environnement. La Convention

du Conseil de l'Europe introduit le Prix du paysage du Conseil de l'Europe représentant la reconnaissance de principes ou mesures adoptés par les autorités locales ou régionales, ou par les organisations non-gouvernementales pour la protection et la gestion du paysage. Douze domaines clés de l'observation des principes de la Convention sont illustrés dans le tableau dont l'auteur est le professeur Michael Dower (Grande Bretagne). Au niveau des pays membres du Conseil de l'Europe, la Convention est coordonnée par le secrétariat du Conseil de l'Europe à Strasbourg. Afin de porter soutien à la mise en œuvre de la Convention, trois réseaux internationaux ont été créés et sont présentés dans un schéma dont l'auteur est Bas Pedrolí (Pays-Bas). La coordination de la Convention en Slovaquie a été confiée au Ministère de l'Environnement de la République Slovaque en coopération avec d'autres autres ministères.

Konferencia Rady Európy s členskými štátmi k EDoK (Štrasburg, marec 2007), foto: P. Mišíková

RADA EURÓPY

Council of Europe

Conseil de l'Europe

Web: www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention

E-mail: maguelonne.dejeant-pons@coe.int

UNISCAPE

Medzinárodná sieť univerzít na podporu implementácie Európskeho dohovoru o krajine

European Network of Universities for the implementation of the European Landscape Convention

Réseau européen d'universités pour la mise en oeuvre de la Convention européenne du paysage

Web: www.uniscape.org

E-mail: info@uniscape.org

CIVILSCAPE

Medzinárodná sieť mimovládnych organizácií na podporu Európskeho dohovoru o krajine

Platform of NGO's in support of the European Landscape Convention

Réseau européen ONG pour la mise en oeuvre de la Convention européenne du paysage

vre de Convention européenne du paysage

Web: www.civilscape.org

E-mail: Marion.Bogers@wur.nl

ENELC

Medzinárodná sieť miestnych a lokálnych autorít na podporu implementácie Európskeho dohovoru o krajine

European Network of Local and Regional authorities for the implementation of the European Landscape Convention

Réseau européen des pouvoirs locaux et régionaux pour la mise en oeuvre de la Convention européenne du paysage

Web: www.recep-enelc.net

E-mail: info@recep-enelc.net

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ministry of Environment of the Slovak Republic

Ministère de l'Environnement de la République Slovaque

Web: www.enviro.gov.sk

E-mail: misikova.pavlina@enviro.gov.sk

Európske dohovory a stratégie

V súvislosti s ochranou prírody a krajiny, regionálnym a územným plánovaním, vyžadujúcim si medzinárodný prístup, čelia členské štáty Rady Európy (RE) viacerým výzvam. RE vypracovala niekoľko ďalších nástrojov a usmernení na ochranu a riadenie prírodného prostredia v Európe, zachovanie prírodných stanovišť, rozvoj koncepcií územného plánovania a podporu integrovaného prístupu k vyváženému udržateľnému rozvoju.

Paneurópska stratégia biologickej a krajinej rozmanitosti (PEBLS), známa pod názvom Životné prostredie pre Európu, ktorú schválili v roku 1995 ministri životného prostredia, predstavuje inovačný a aktívny prístup proti zníženiu straty biologickej a krajinej rozmanitosti Európy. Cieľom je integrovať ekologické hľadisko do sociálneho a hospodárskeho sektora.

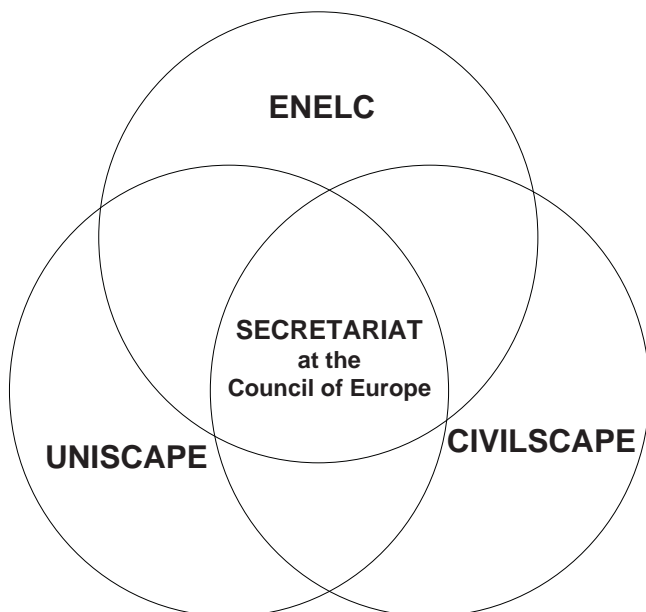
Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (1982), známy aj ako Bernský dohovor, chrániaci vzácné alebo ohrozené druhy fauny a flóry a prírodné stanovišťa. Uvádza zoznam chránených druhov, reguluje metódy používané pri hospodárskom využití určitých druhov a požaduje od štátov ochranu prírodných stanovišť, osobitne vytvorením Európskej siete chránených území.

Európsky diplom za ochranu prírody sa udeľuje oblastiam, ktorých prírodné dedičstvo je obzvlášť hodnotné a ktoré sú primerane tomu chránené. Miesta, ktoré sú diplomom ocenené, sú ukázkou bohatstva a rozmanitosti prírody v Európe. Doteraz bolo udelených 65 diplomov.

Európska regionálna plánovacia stratégia a Európska charta regionálneho územného plánovania presadzujú zrozumiteľnú, praktickú a dlhodobú politiku plánovania. Európska konferencia ministrov zodpovedných za regionálne plánovanie (CEMAT) sa stretáva za účelom riešenia výziev stojacich pred regionálnym a územným plánovaním. CEMAT prijal smernicu udržateľného rozvoja na európskom kontinente, ktoré poskytujú flexibilný a progresívny rámec na medzištátnu spoluprácu.

Magazín Naturopa, vychádzajúci od roku 1968, pôvodne zameraný na podporu ochrany prírody a udržateľné riadenie prírodných zdrojov, rozšíril v roku 2001 svoju pôsobnosť aj na kultúrne dedičstvo, ochranu krajiny a udržateľný územný rozvoj.

Zdroj: www.radaeuropy.sk

Integrovaný manažment krajiny nástroj podporujúci udržateľný rozvoj územia

Integrated Landscape Management – an instrument supporting sustainable development of a landscape

Managment intégré du paysage - outil favorisant le développement durable du paysage

Význam integrovaného manažmentu krajiny pre udržateľný rozvoj

Zabezpečenie udržateľného rozvoja spoločnosti a udržateľného využívania prírodných zdrojov si vyžaduje eliminovanie existujúcich a predchádzanie vzniku nových environmentálnych problémov. Úspešným nástrojom na presadenie týchto požiadaviek je integrovaný manažment krajiny (IMK). Ide o vytvorenie a presadzovanie takého modelu riadenia a využívania krajiny, ktorý je zameraný na zlepšenie celkovej kvality života, ochranu životného prostredia a jeho zložiek, rešpektovanie ochrany prírody, stability a biodiverzity územia, ochranu a racionálne využívanie prírodných a kultúrnohistorických zdrojov. IMK je založený na chápaní krajiny ako integrácie prírodných zdrojov v určitom priestore. Práve priestor predstavuje zjednocujúci rámec, scénu, na ktorej sa vyskytujú všetky zdroje ako vzájomne sa prelínajúce vrstvy (napr. geologické zdroje, vodné a pôdne zdroje, klimatické pomery, biotické zdroje). Ide o nadodvetvové chápanie priestoru ako integrity jednotlivých prírodných zdrojov v danom území. Každý bod zemského povrchu predstavuje špecifickú homogénnu jednotku vzájomnej kombinácie uvedených zdrojov. Podstatou IMK je teda pochopenie priestoru ako integrácie uvedených zdrojov (krajinnotvorných zložiek, ktoré cez svoje úžitkové vlastnosti sú schopné uspokojovať ľudské potreby, čím vo vzťahu k ľudskej spoločnosti vystupujú ako prírodné zdroje), ako aj poznanie vzťahov medzi uvedenými zdrojmi.

Model IMK musí byť postavený na komplexnom výskume krajiny v troch základných dimenziách: environmentálnej, sociálnej a ekonomickej a na skúmaní ich vzájomných vzťahov a súvislostí. V našich podmienkach je zvlášť citlivé skúmanie vzťahu medzi environmentálnou a sociálnou dimenziou, pretože napr. mnohé prevádzky s nepriaznivými environmentálnymi vplyvmi na prostredie majú vysoký sociálny a ekonomický efekt

Summary

Integrated landscape management represents a very up-to-date issue resulting from the needs of natural, cultural-historical and socio-economic sources in landscape space. This ensues not only from the need of environmental problems addressing but also from overall problems of man's existence, which arise as a result of resortism and disregarding of a complex approach in landscape management and utilization. The objective of the project Integrated Landscape Management (2004 - 2006), which was managed by a team from the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences, was to work out a model of integrated management for landscape use and apply it in three hierarchic levels: supraregional level (Slovak Republic), regional level (Trnava district) and local level (villages of Suchá nad Parnou and Zvončín). From the project implementation it follows that for the application of the integrated landscape management it is necessary to provide for optimum landscape ecological land use, take necessary tech-

Výstavba v meste Nitra postupne zahŕzavajúca sa do Zobora (foto: P. Mišíková)

nological measures, consistently apply regulations for optimum landscape-ecological land use in sectoral plans and enforcement of sustainable development principles in consciousness of the population and all important interest groups. A successful application of integrated landscape management in Slovakia also requires a modification and strengthening of legislative, economic, conceptual and voluntary tools enforcing sustainable development principles in planning and regulating processes. Integrated landscape management is based on understanding of a landscape as natural sources integration in a certain space. Exactly the space represents an integrating framework, a scene on which all sources occur as overlapping layers (e.g. geological sources, water and soil sources, climate conditions, biotic sources). This is a supra-departmental understanding of space as integrity of individual natural resources in a given territory. This model must be based on a complex landscape research in three basic dimensions: environmental, social and economic and on an investigation of their mutual relations and connections. In Slovak conditions, study of relations between environmental and social dimensions is particularly sensitive because many installations with negative environmental impacts have a high social and economic effect (they support employment growth and economic development of regions). For a successful integrated landscape management it is particularly important that all key players (public administration, private sector, local communities, interest associations, wide public and experts) were able to create a partnership and correctly understand their tasks, obligations and degree of responsibility.

(podporujú rast zamestnanosti a ekonomický rozvoj regiónov).

Projekt Integrovaný manažment krajiny a jeho metodické východiská

Ústav krajinej ekológie SAV bol v 2004 až 2006 koordinátorom a a hlavným riešiteľom projektu APVT-51-037202 *Integrovaný manažment krajiny*. Cieľom projektu bolo vypracovať model (metodický postup) integrovaného manažmentu využívania krajiny a tento model overiť na troch hierarchických úrovniach: národnej úrovni: Slovensko, regionálna úroveň (okres Trnava) a lokálna úroveň (obce Suchá nad Parnou a Zvončín).

Na projekte pracoval interdisciplinárny kolektív pozostávajúci z pracovníkov Prognostického ústavu SAV, Ústavu sociálnej a biologickej komunikácie SAV, Katedry krajinej ekológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, Katedry ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied UKF v Nitre a Slovenskej agentúry životného prostredia. Kolektív bol zostavený tak, aby zastrešoval všetky profesijné oblasti, vrátane regionálnych a lokálnych špecialistov v územiach, kde bol model overovaný. Modelové riešenie IMK vychádzalo z doteraz známych zahraničných a domácich metodických postupov. Okrem toho sa metodický postup spracovával v nadväznosti na úlohy riešené v rámci implementácie Rámcovej smernice o vode v podmienkach Slovenska.

Pri riešení sa vychádzalo zo všeobecne presadzovaných požiadaviek IMK, ktorými sú:

a) *zachovanie celkovej ekologickej stability krajiny* ako najvšeobecnejšej komplexnej podmienky zachovania genofondu, biologickej rôznorodosti, rovnováhy, pružnosti a prirodzeného fungovania ekosystémov, a tým aj podmienok prirodzenej produkčnej schopnosti

krajiny. Celková ekologická stabilita krajiny je podmienená najmä podielom ekostabilizačných plôch a ich kvalitou, priestorovým usporiadaním, spôsobom využívania a stupňom ochrany. Zachovanie, resp. zvýšenie ekologickej stability sa realizuje predovšetkým ekologickou optimalizáciou priestorovej štruktúry územia - vhodným rozmiestnením krajinných prvkov v území, ich vhodným využitím a ochranou;

b) *ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov* - najmä ovzdušia, vody, pôdy, bioty, nerastných zdrojov. Stav prírodných zdrojov je určený najmä ich množstvom, zdravotným stavom kvality, produkčnou schopnosťou, prítomnosťou cudzorodých látok. Ich ochrana a racionálne využívanie sa realizuje optimálnym usporiadaním objektov a činností v území, optimalizáciou technologických procesov výrobných odvetví, ako aj stanovením regulatívov ich využívania. Regulatívne využitia je potrebné stanoviť na základe kvalitatívnych a kvantitatívnych vlastností prírodných zdrojov územia;

c) *ochrana bezprostredného životného prostredia človeka* - udržanie kvality zložiek životného prostredia - udržanie potrebnej kvality pitnej vody, bezpečnosti potravinového reťazca, oslabenie nepriaznivých rizikových faktorov, ako sú hluk, žiarenie, vibrácie, odpady, vylepšenie estetiky prostredia. Môžeme ich nazvať faktormi životného prostredia. Ich stav je určený hodnotou priaznivosti faktora. Ochrana životného prostredia pred nepriaznivými vplyvmi spočíva predovšetkým v optimalizácii technologických procesov výrobných odvetví, dopravy, služieb a pod.;

d) *zabezpečenie kvality ľudského života* - najmä zabezpečenie uspokojovania základných existenčných (bývanie, práca, zaopatrenie sa a pod.) a rozvojových potrieb obyvateľstva (vzdelávanie, kultúra, rekreácia, liečba, náboženská a politická sloboda a pod.). Realizáciu tohto cieľa možno dosiahnuť súčinnosťou ekonomických, koncepčných, legislatívnych a dobrovoľných opatrení zabezpečujúcich rozvoj jednotlivých socioekonomických aktivít v území;

e) *zabezpečenie sociálnej a kultúrnej diverzity*, vychádzajúcej z rešpektovania národnostných, nábo-

ženských a kultúrohistorických špecifik jednotlivých spoločenstiev, formujúcich jednotlivé územia. Tento cieľ možno zabezpečiť podobne ako predchádzajúci, najmä ekologizáciou a humanizáciou nadstavbovej sféry, najmä súčinnosťou ekonomických, koncepčných, legislatívnych a dobrovoľných nástrojov a humanizáciou spoločenského vedomia;

f) *ochrana proti prejavu prirodzených rizík a hazardov* - snahou tohto cieľa je ochrana pred povodňami, suchom spojeným s nadmerným odtokom vody z povodia, ochrana voči prejavu geodynamických procesov a pod. Základnou podmienkou pre zabezpečenie tohto princípu je vhodné využitie územia rešpektujúce limity a obmedzenia, vyplývajúce najmä z abiotických podmienok územia, ako i realizácia technologických opatrení.

Návrh metodického postupu integrovaného manažmentu krajiny

Metodický postup je založený na geosystémovom chápaní krajiny a princípoch efektívneho IMK. Pozostáva z týchto štandardných krokov:

Analýzy

Ich úlohou je vypracovať základnú charakteristiku vlastností jednotlivých krajinnotvorných zložiek územia v textovej a grafickej forme. Na základe obsahu spracovanie sa analýzy rozdeľujú do dvoch blokov:

- analýzy zdrojov (prírodných, kultúrohistorických a ľudských), ktoré charakterizujú základné podmienky a možnosti rozvoja územia,

- analýzy súčasného stavu využitia a ochrany zdrojov územia. Súčasťou tejto kapitoly je aj hodnotenie nehmotných sociálno-ekonomických javov a ich členenie podľa vplyvu na jednotlivé zdroje.

Syntézy a hodnotenia

Ich cieľom je zhodnotiť a upozorniť na reálne problémy, ktoré môžu spôsobiť nevhodné využívania zdrojov a potenciálov územia. Problémy je možné rozdeliť do týchto skupín:

- environmentálne problémy, ktoré vznikajú v dôsledku ohrozenia ekologickej stability, biodiverzity územia, ohrozenia záujmov prírody a prírodných zdrojov, ako aj

Annotation

Le management intégré du paysage représente aujourd'hui une problématique d'actualité issue des besoins d'intégrer des ressources naturelles, culturelles, historiques et socio-économiques dans le paysage. Il provient non seulement des besoins de résoudre les problèmes concernant l'environnement mais aussi des problèmes globaux d'existence de l'humanité qui apparaissent comme la conséquence du non respect de la gestion et de l'exploitation du paysage. Le but de ce projet, géré par l'ensemble des savants de l'Institut de l'écologie du paysage de l'Académie des Sciences, était d'élaborer le modèle du management intégré de l'exploitation du pays et de l'appliquer à trois échelles différentes: échelle nationale {République Slovaque}, échelle régionale {région de Trnava} et échelle locale (communes de Sucha nad Parnou et de Zvoncin): Ce projet nous a fait comprendre que, pour mettre en oeuvre le management intégré, il est nécessaire d'assurer une exploitation optimale du paysage, de mettre en place des mesures technologiques nécessaires, de faire valoir des régulations, d'inculquer à toute la population les principes du développement durable et de les introduire dans la législation, ainsi que dans l'économie, dans le planning et dans la gestion. Le management intégré repose sur le fait de comprendre le paysage comme l'ensemble des ressources naturelles dans un espace concret. C'est justement cet espace qui constitue le cadre où l'on peut trouver toutes les ressources qui s'entrecroisent mutuellement (par exemple les ressources géologiques, les sources d'eau et du sol, les conditions climatiques et les facteurs biotiques). Il s'agit d'une vision de l'espace comme une intégrité des ressources naturelles dans un paysage concret. Ce modèle doit être bâti sur une recherche complexe concernant trois dimensions fondamentales: environnementale, sociale et économique, ainsi que sur l'observation des relations entre elles. Dans les conditions slovaques, les rapports entre la dimension sociale et la dimension environnementale sont particulièrement sensibles car plusieurs régions où les entreprises influencent négativement le paysage sont très denses en population (ces entreprises influencent la croissance d'emploi et le développement économique des régions). Pour réussir le management intégré du paysage il est particulièrement important que tous les participants - clés (gestion publique, secteur privé, communautés locales, associations de tous les genres, le public et les spécialistes) soient capables de créer le partenariat et de comprendre leurs tâches, leurs devoirs et le degré de leur responsabilité.

ohrozenia celkovej kvality života a životného prostredia,

- sociálne problémy, ktoré môžu vzniknúť, ak sa nedostatočne alebo nevhodne využívajú a rozvíja ľudský potenciál, a ktorých dôsledkom môže byť napr. narušenie psychosociálnej klímy prostredia,

- sociálno-ekonomické problémy súvisiace s nevyváženým alebo nevhodným rozvojom výrobných a nevýrobných subjektov v danej územnej jednotke.

Návrhy

Ich cieľom je eliminovať už existujúce a zamedziť (napr. preventívnymi opatreniami) vznik nových problémov (sociálnych, ekonomických a environmentálnych) v danom území. Návrhy sa podrobnejšie členia do kategórií podľa typov špecifických problémov. Jednou z metód, ktorá pomáha pri stanovení návrhov opatrení podporujúcich priaznivý rozvoj územia, je SWOT analýza. Ide o nástroj, ktorý pomáha lepšie identifikovať

Časť kompaktnej zástavby vinohradníckeho mesta Modry (foto: E. Jauschová)

vonkajšiu úroveň (potenciálne príležitosti a ohrozenia, ktoré nemôžu byť priamo ovplyvnené), a vnútornú úroveň (silné a slabé stránky, ktoré sú priamo ovplyvnené stratégiami a vybranými činnosťami v rámci územia). Výsledky SWOT analýzy umožňujú hodnotiť a prispôbovať príležitosti a ohrozenia vo väzbe na identifikované silné a slabé stránky, a tak definovať lepšie ciele a priority dôležité napr. aj pre IMK.

Pri návrhu postupu je dôležité uplatniť princípy efektívneho IMK, medzi ktoré patria:

- *Princíp celoplošnosti* – vždy je potrebné rozhodovať o využití celého územia na základe komplexného súboru vlastností, ktoré charakterizujú dané územie.
- *Princíp nadrezortnosti* – riešenie reálnych problémov krajiny si bezpodmienečne vyžaduje prekorenie tradičného zložkového prístupu a aplikáciu nadrezortného prístupu. Environmentálne princípy musia byť rešpektované všetkými sférami hospodárskeho a spoločenského rozvoja.

• *Princíp komplexnosti* - k riešeniu rozvoja územia treba pristupovať komplexne, a to zohľadnením všetkých jeho dimenzií, environmentálnej, ekonomickej a sociálnej. Nepripustné je preferovať a posilňovať v rozvoji iba niektorú dimenziu na úkor ostatných. Už v počiatočných etapách plánovania je potrebné hľadať riešenia na odstránenie stretov záujmov v krajine.

In the proposal of a procedure it is important to apply principles of effective integrated landscape management, including:

• The principle of the full-are use- it is always necessary to decide about the use of the whole territory on the basis of a complex set of attributes, which characterise the given territory,

• The principle of a supradepartmental approach – addressing of real problems of a landscape necessarily requires overcoming of a traditional sectional approach and an application of a supradepartmental one. Environmental principles must be respected by all spheres of economic and social development.

• The principle of a complexity – it is necessary

Symbióza mesta Banská Štiavnica s okolitou krajinou štiavnických vrchov (foto: E. Jauschová)

to approach the landscape development in a complex way, taking into account all its dimensions – environmental, economic and social ones. It is inadmissible to prefer and support just one dimension in the development, at the expense of others. In initial stages of planning already, it is necessary to seek solutions for the elimination of collision of interests in the landscape.

Les principes de l'aménagement intégré du territoire à mettre en oeuvre sont les suivants:

- le principe de superficie – il faut toujours prendre des décisions concernant l'exploitation de tout le territoire en se basant sur les propriétés complexes qui caractérisent ce territoire.

- le principe commun à plusieurs départements – les principes environnementaux doivent être

respectés dans tous les sphères de la vie économique et sociale

- le principe d'ensemble – Le développement du territoire doit être étudié de façon complexe, en prenant en considération toutes les dimensions: environnementale, économique et sociale. Un élément ne peut pas être préféré aux dépens d'un autre.

Odporúčania k efektívnemu uplatneniu integrovaného manažmentu krajiny

Dosiahnutie efektívneho praktického uplatnenia IMK vyžaduje:

• *Zabezpečiť krajinoekologicky optimálne využitie územia.* Krajinoekologicky optimálne priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia definuje zákon NR SR č. 237/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) ako komplexný proces vzájomného zosúladovania priestorových požiadaviek hospodárskych a iných činností človeka s krajinoekologickými podmienkami územia, ktoré vyplývajú zo štruktúry krajiny.

• *Realizovať technologické opatrenia.* Ide najmä o zavedenie účinných technológií zameraných na elimináciu nadlimitnej produkcie znečisťujúcich látok s cieľom minimalizácie zaťaženia jednotlivých zložiek životného prostredia cudzorodými látkami a ostatnými kontaminantami, ako aj aplikácia technológií využívajúcich alternatívne zdroje energie a obnoviteľné zdroje. Taktiež je potrebné aplikovať vhodné šetrné technológie obhospodarovania poľnohospodárskeho a lesného fondu a pod.

• *Aplikovať regulatíva krajinoekologicky optimálneho využitia územia do všetkých sektorových plánov.* Je nevyhnutné stanoviť limity čerpania jednotlivých zdrojov výrobnými i nevýrobnými subjektami tak, aby sa neuprednostňoval rozvoj jedného odvetvia na úkor druhého a aby sa predchádzalo vzniku konfliktov vyplývajúcich zo stretov záujmov jednotlivých odvetví.

• *Presadiť princípy udržateľného rozvoja vo vedomí obyvateľstva.* Základom je vytvorenie účinného systému výchovy a vzdelávania v oblasti IMK a v oblasti udržateľnosti. Jediné dostatočne vzdelaná verejnosť, ale tiež

Zanikajúci spôsob tradičného obhospodarovania krajiny na Orave (Skorušinské vrchy) vedie k postupnému zarastaniu a zmene typického krajinného obrazu (Foto: Mária Kozová, august 2007)

verejná správa, podnikatelia a ďalšie záujmové skupiny sú schopní presadzovať princípy a kritériá udržateľnosti v reálnej praxi.

- **Presadiť účinné nástroje.** Osobitne dôležité je zabezpečiť realizáciu účinných nástrojov (napr. právnych, ekonomických, koncepčných, dobrovoľných atď.) podporujúcich racionálne využívanie prírodných zdrojov, ochranu životného prostredia, ako aj ochranu zdravia obyvateľstva (napr. dane, odvody, poplatky a ďalšie platby za znečisťovanie prostredia a poškodzovanie ľudského zdravia, ekonomické nástroje eliminujúce marginalitu regiónov, sociálne dispartity a pod.).

Pristup integrácie je potrebné presadzovať komplexne na všetkých úrovniach riadenia a praktickej realizácie. Ide najmä o:

- **Horizontálnu a sektorovú integráciu** (napr. zosúladenie využívania územia s aktivitami podporujúcimi zdravie, vzdelávanie, rekreáciu a zachovanie biodiverzity),

- **Vertikálnu integráciu** (napr. vzájomné zosúladenie strategických dokumentov na všetkých úrovniach - od úrovne Európskej únie až po úroveň miestnej komunity),

- **Environmentálnu integráciu** (napr. dôsledné uplatňovanie požiadaviek integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia),

- **Integráciu ponuky a dopytu** (napr. zosúladenie koncepcií a programov rozvoja bývania, zásobovania vodou, riešenia dopravy a pod.),

- **Integráciu v čase** (vždy je potrebné prihliadať na dlhodobé prognózy rozvoja so strategickým horizontom najmenej 25 rokov).

The integration approach should be pushed forward in a complex way in all levels of management and practical implementation. It includes, mainly:

- **Horizontal and sectoral integration** (e.g. harmonization of landscape use with activities supporting health, education, recreation and biodiversity preservation)

- **Vertical integration** (e.g. mutual harmonization of strategic documents on all levels - from the European Union level up to the level of a local community)

Hrad Devín (národná kultúrna pamiatka) sa rozprestiera na vysokom brale na sútoku dvoch významných riek: Dunaja a Moravy - príklad harmónie prírodných a kultúrnych hodnôt (Foto: Jana Ružičková, september 2007)

- **Environmental integration** (e.g. consistent implementation of the requirements of integrated prevention and pollution control of the environment)

- **Integration of the supply and demand** (e.g. harmonization of conceptions and programmes of housing development, water supply, transport development, etc.)

- **Integration in time** (it is always necessary to take long-term development prognoses into account with the strategic horizon of not less than 25 years).

L'intégration doit se faire de façon complexe, à tous les niveaux de la gestion et de la réalisation. Il s'agit avant tout de:

- l'intégration horizontale et sectorielle (par exemple l'harmonisation de l'exploitation du

territoire avec les activités favorisant la santé, l'éducation et le maintien de la biodiversité)

- l'intégration verticale (par exemple l'harmonisation des documents stratégiques à tous les niveaux - du niveau européen jusqu' au niveau local)

- l'intégration environnementale (par exemple faire valoir la prévention et les contrôles concernant la pollution de l'environnement)

- l'intégration de l'offre et de la demande (par exemple l'harmonisation des conceptions et des programmes concernant le logement, l'approvisionnement de l'eau potable, le transport etc.)

- l'intégration dans le temps (il est nécessaire de prendre en considération les pronostics concernant le développement pour au moins 25 ans)

Záver

Výsledky projektu jednoznačne potvrdili, že aplikácia IMK prispieva k eliminácii environmentálnych problémov a posilneniu sociálno-ekonomického rozvoja v súlade s kapacitnými možnosťami prírodných zdrojov územia. Výstupom IMK musí byť aj návrh ako riešiť konflikty a problémy vyplývajúce zo stretov záujmov v krajine, ako aj návrh na prevenciu vzniku nových konfliktov. Pre úspešný IMK je osobitne dôležité, aby všetci kľúčoví účastníci (verejná správa, súkromný sektor, miestne komunity, záujmové združenia, široká verejnosť a odborníci) dokázali vytvoriť partnerstvo, správne pochopiť svoje úlohy, povinnosti a stupeň zodpovednosti.

Zita Izakovičová, Ústav krajinej ekológie SAV/Institute of Landscape Ecology, Slovak Academy of Sciences/ Institut de l'écologie du paysage de l'Académie slovaque des Sciences de Bratislava
Zita.izakovicova@savba.sk

Mária Kozová, Prírodovedecká fakulta UK/ Faculty of Natural Sciences, Comenius University/Faculté des Sciences Naturelles de l'Université Comenius de Bratislava
kozova@fns.uniba.sk

Mestečko Telgárt obklopené zachovanými historickými krajinnými štruktúrami (foto: E. Jauschová)

Návrat záujmu o krajinu v kontexte Európskeho dohovoru o krajine

V každej dobe si niečo všímame, v inej čosi zase prehliadame, aby vo vlnách našich spoločných príbehov mohli vzniknúť odlišnosti, pomocou ktorých vieme pomenovať doby a kultúry. Zamyslime sa, čo pomenúva, čo charakterizuje našu dobu? Čo je v nej večné a nestratí sa a čo v nej je iba opojné a pominuteľné?

Kultúra vzniká vtedy, keď sme syti, rešpektívi, keď nám nejde iba o holé prežitie. Skrášľovať veci začneme vtedy, keď máme dosť času, rešpektívi, keď čas prestane byť čisto praktický pojem. Keď sa trochu pozastavíme, pohladíme niekomu ruku, alebo sa mu iba pokojne zahľadíme do očí, akoby sme do plynúcej večnosti, a neustálej potreby pohybu, „vytesali“ oznam, že sme tu. Akoby sme našli dostatočne starý kameň, ktorý zaručí trvalosť takéhoto odkazu. Takto sa v nás vrstvia stopy našej pamäti. Zo svojej inak čisto hmotnej, živočíšnej podstaty vieme vylúpnúť to, čo nás robí ľuďmi.

Sme produktom technológií, plní vedomia, že všetko sa dá ovládať, vypínať a zapínať, regulovať,

Pri potulkách severným Spišom, územím tiež zvaným Zamagurie, možno natrafiť na rázovité goralské obce učupené pod vápencovými bralami Pienin, ktoré im poskytujú zázemie a oporu. Život v blízkosti hôr je pokojnejší. Majestátnosť nebotyčných skál je umocnená sviežosťou podhorských pasienkov. Čas akoby sa tu menej ponáhal.

Zimná ranná hmla prikrýva krajinu tajomným závojom. Z neho sa pri brieždení ako prvé objavujú na horizonte dominanty, ktoré vtlačujú starobylej Nitre nezameniteľnú pečat'. Atmosféra s priesvitným bledomodrým nádychom sa v priebehu niekoľkých okamihov rozplynie do nádherného slnečného dňa, v ktorom sa v plnej kráse zaligocú všetky skryté šperky krajiny.

prispôbiť tomu, čo nazývame naše potreby. A keďže život plynie po vlnách, vždy každý takýto trend vytvára potrebu opaku. Potrebu tam, kde už niečo nie je, nájsť to a vrátiť to na správne miesto. Jednou z pečatí tejto doby sa stáva postupný nárast nášho záujmu o krajinu. Prečo ten záujem? Možno už máme dosť času. Domy sú už postavené, cesty nás zavedú kdekolvek, primárne potreby sú už nasýtené. To je ten okamih „naviac“, keď uvidíme strom nielen ako drevinu, ale ako živý organizmus, plný vitality a akejsi, pre nás neznámej múdrosti, vyplývajúcej z jeho, pre nás nedostupného veku.

Podobne je to aj s krajinou. Zadáme sa do nej a uvedomíme si, akoby vyplývala z niečoho, čo je aj v našom vnútri. Pociť krásna vzniká vtedy, keď vnímaný jav je v súlade s naším vnútorným usporiadaním. Tento súlad vnímame ako harmóniu. Čo sa stane ak stratíme túto schopnosť? Ak naše vnútro už neodpovie na vonkajší prejav harmónie? Pečaťou doby je aj naša interpretácia vlastností

Comeback of Interest in Landscape in the Context of the European Landscape Convention

In each era we take notice of something and in another one we neglect something. And thus differences can originate in our common stories by means of which we can name eras and cultures. What is characteristic for our era? What is eternal in it and what diminishing?

The culture originates when we are sated. We start to beautify things when we have time enough. From our material substance we can shell that what makes us human.

We are a product of technologies, full of conscience that anything can be controlled, switched off and switched on. And as life flows in waves, such trend always creates a need of the reverse. One of our era's signs is the gradual increase of interest in the landscape. Why this interest? Maybe we have time enough. Houses

have been built already, roads will bring us anywhere we wish, primary needs have been satisfied. This is the moment when we see a tree not just as wood species but also as a living organism.

With the landscape it is similar. We look at it and realise that it stems from something which is also inside us. When we speak about landscape we are speaking about the enjoyment, excitement and experience it can arouse in us. Landscape must be seen at first to realise that it exists. Many people are not aware of the landscape existence, otherwise they would know that the landscape has various properties and a character.

The landscape attracts. It becomes an article, however a specific one because it cannot be moved or

exchanged. In our terminology we use the term characteristic landscape appearance. That means a set of features and signs that characterise its external properties. However, the landscape has also its "inner" properties. We can speak about landscape character. Landscape character means to be different, specific, original. We should realise that variety of landscapes and landscape types is our wealth, common for the whole Europe. And if we know this we must take care of the landscape. The care means also attention and perception. It has also a cultural dimension and, at the same time, it includes a responsibility of the whole community of Europeans to preserve landscape values as it follows from the European Landscape Convention.

reality. Keď sa hovorí o krajine, hovorí sa o pôžitku z nej, o vzrušení, zážitku, ktorý v nás môže vyvolať. Krajina najprv musí byť videná, aby sme mohli usúdiť, že je. Je to neuveriteľné, že veľa ľudí si existenciu krajiny skoro neuvedomuje, alebo že nad ňou nerozmýšľa. Inak by sa vedelo, že krajina má svoje rozmanité vlastnosti, charakter. Takto chápaná krajina však už nemusí byť vnímaná iba primárne ako pôžitok, ale ako niečo hlbšie. Totiž krása je iba jednou z vlastností krajiny. Od pôžitku je terminologicky blízko ku zážitku a odtiaľ ku úžitku, ktorý je dôležitou vlastnosťou krajiny. Ten, keďže je utilitárny, poznáme najlepšie.

Krajina príťahuje. Stáva sa tovarom, ale špecifickým, lebo sa nedá preniesť ani vymeniť. V našej terminológii vyplývajúcej zo zákona sa používa termín charakteristický vzťah krajiny. Teda súbor črt, znakov, ktoré charakterizujú jej videné vlastnosti, vonkajší vzťah. To, čo vidím a pokiaľ to vidím, môžem aj posudzovať. Ale vidíme iba to, čo poznáme. Krajina má však aj svoje „vnútorné“ vlastnosti. Môžeme hovoriť o charaktere krajiny, krajinnom ráze. Ráz znamená byť odlišný, špecifický, originálny. Rázovitost' môže byť aj hodnotou.

Nemý svedok dávnej minulosti Starý hrad, alebo tiež Starhrad, postavený v 13. storočí na pravom brehu najdlhšej slovenskej rieky Váh v Strečnianskej úžine pohoria Malá Fatra, už veky stráži cestu vedúcu Považím. Z hradu sa naskytá jedinečný pohľad na Domašínský meander Váhu vytvárajúci čarovné zákutia.

Na Liptove, pri brehoch vodnej nádrže Liptovská Mara, ktorá nesie pomenovanie po zaniknutej obci, už panuje jar, avšak severák, dujúci od mohutných končiarov najmenších veľhôr sveta - Tatier, dáva tušiť, že kráľovstvo zimy sa v horách ešte neskončilo. Aj taká je rozmanitosť jednej malej krajiny v srdci Európy!...

Pokiaľ, samozrejme, máme ešte schopnosť poznať, čo je to hodnota. Pokiaľ to ešte vieme, uvedomíme si, že rozmanitosť krajín, krajinných typov je našim bohatstvom. Spoločným pre celú Európu. Ak to už vieme, musíme sa o krajiny starať. Starostlivosť znamená pozornosť, vnímavosť. Má v sebe aj kultúrnu dimenziu. Slušnosť. A súčasne obsahuje aj zodpovednosť celého spoločenstva Európanov poznané hodnoty krajiny zachovať. To nám opakovane umožní vrstviť stopy našej pamäti. Nenechať krajiny zaniknúť, ako to vyplýva z Európskeho dohovoru o krajine.

Peter Jančura
Slovenská agentúra životného prostredia/Slovak
Environmental Agency/Agence slovaque de
l'Environnement
jancura@sazp.sk

Foto: Erika Jauschová

Le renouvellement de l'intérêt porté au paysage dans le contexte de la Convention européenne du paysage.

Qu'est-ce qui caractérise l'époque où nous vivons? Qu'est-ce qui est passager et qu'est-ce qui reste éternel?

La culture naît au moment où nous ne souffrons plus de faim, où nous avons assez de temps libre. Ainsi nous pouvons commencer à embellir le lieu où nous vivons. Nous avons le temps de nous arrêter, de caresser la main de l'autre, de le regarder droit dans les yeux comme si nous voulions « graver » le moment présent dans l'éternité. Comme si nous avions trouvé une pierre assez vieille qui garantira la durabilité de ce message. Ainsi nous pourrions accumuler dans notre mémoire des vestiges. Ainsi nous pourrions extraire de notre for intérieur ce qui fait de nous les hommes.

Nous sommes les produits des technologies qui savent que tout peut être dirigé, allumé, éteint, réglé, adapté à nos besoins. Mais en même temps nous éprouvons le besoin de retrouver quelque chose de perdu et nous voulons le remettre à sa place d'origine. Nous commençons donc à porter un intérêt de plus en plus grand au paysage. Pourquoi cet intérêt? C'est

parce que nous avons peut-être assez de temps. Les maisons ont déjà été construites, les routes peuvent nous amener où nous voulons, nos besoins primaires ont été satisfaits. Il arrive donc le moment où nous regardons un arbre comme un organisme vivant plein de sagesse inconnue.

C'est pareil avec le paysage. Quand nous le regardons nous nous rendons compte qu'il contient quelque chose que nous possédons au fond de nous-mêmes. La sensation de la beauté naît au moment où le phénomène que nous observons est en harmonie avec notre organisation intérieure. Mais qu'arrivera-t-il si nous perdons cette capacité? Quand nous parlons du paysage, nous parlons aussi du plaisir, de l'excitation qu'il peut susciter en nous. Le paysage doit d'abord être « vu » pour qu'on puisse constater qu'il existe. Beaucoup de personnes ne se rendent pas compte de l'existence du paysage, de son caractère spécifique. Le paysage ne devrait pas susciter seulement la joie mais quelque chose de plus profond car la beauté ne constitue qu'une des propriétés du paysage.

Le paysage nous attire, il devient la marchan-

dise, mais une marchandise spécifique car elle ne peut pas être transportée ni échangée. Dans notre terminologie on utilise le terme « l'aspect caractéristique du paysage ». Il s'agit d'un ensemble de traits qui caractérisent ses propriétés « vues », son aspect physique car on ne peut juger que ce qu'on voit. Mais nous pouvons voir seulement ce que nous connaissons. Néanmoins le paysage a ses propriétés « internes ». Nous pouvons donc parler du caractère du paysage, de sa différence, spécificité, originalité. Cela peut être considéré comme une valeur si nous avons encore la capacité de reconnaître de vraies valeurs. Si nous le savons encore, nous pouvons nous rendre compte que la diversité du paysage constitue notre richesse qui est commune pour toute l'Europe. Et donc nous devrions nous occuper des paysages car ils contiennent aussi une dimension culturelle et c'est la politesse. C'est la responsabilité de toute la communauté européenne de sauvegarder ces valeurs. Cela nous permettra de ne pas laisser les paysages disparaître ce qui est dit aussi dans la Convention européenne du paysage.

Sedlo Besník pod Kráľovou hoľou, ktoré oddeľuje Slovenský raj (vpravo) a Nízke Tatry (vľavo)

Spišský hrad – lokalita SD, najväčší v strednej Európe, jedna z najznámejších dominánt Spiša

Symboly viery sú roztrúsené po celej krajine a ak si ich začneme všímať, zistíme, že sú na každom kroku

Revitalizácia funkcií

Revitalisation of cultural landscape's functions

„Na počiatku bola krajina. Múdra, prísna, do seba uzavretá. Sama v sebe a sama pre seba. Potom prišiel človek. Ohraničil. A na rozhraní vztýčil znamenia.“

Milan Rúfus

Slovensko je stretom dvoch prírodností, alpsko-karpatskej a panónskej, a je zároveň príjemcom dvoch kultúrností, z východného i západného prívluhu. Od nepamäti je tzv. dúhovou krížovatkou vplyvov zo všetkých sveta strán. Nečudo, že je pokladnicou prírodno-krajinných a kultúrohistorických krás, je to zákonitá. Všetky ekotóny, čiže územia okrajov a stretov, sú bohaté - na biodiverzitu, hmotu a energiu. Ekotónom stretu „Slovenska a nebies“ sú Tatry, „Snežné hory na Spiši“.

Kritériá hodnoty a ohrozenosti

Spiš, cezhraničný región na vrchole klenby Západných Karpát. Ich geologický vývoj predurčil krajinnú, biologickú a napokon aj kultúrnu rôznorodosť Spiša. Členitosť reliéfu krajiny je vo výške dvojkilometrovom rozpätí nadmorských výšok od hladiny Hornádu pri Rolovej Hute až po špicu Gerlachu vo Vysokých Tatrách. Spišské „živé laboratórium“ svieti na mapách ochrany prírodného i kultúrneho dedičstva, žiari v zoznamoch turistických destinácií. Prírodným dôvodom ochrany, aj ochrany krajiny, je **kritérium hodnoty: vzácnosť, významnosť, jedinečnosť, integrita a autenticita**. Ďalším ochranným účelom starostlivosti o krajinu je **kritérium ohrozenosti: riziko straty týchto hodnôt**. Ktoré prírodné a krajinnárske superlatívy tvoria viditeľnú základňu genia regionis i genia loci Spiša? Nájde ich v ovále hôr začínajúcom pod Kráľovou hoľou v Národnom parku (NP) Nízke Tatry, prechádzajúcom NP Slovenský raj cez Volovské vrchy, Čiernu horu, Branisko, Levočské vrchy, Lubovniansku vrchovinu a Spišskú Maguru a končiacom ďalšími dvoma cezhraničnými NP - Pieninským a Tatranským. Ich krása je jedinečná. V kotlinách a údoliach prítokov riek Hnilca, Hornádu, Popradu a Dunajca dominuje Spišský hradný vrch mohutným travertínovým kopám; do výšky sa týči Markušovský skalný hrb, hrady strážia vody Dunajca i Popradu. Prírodné vývevy minerálnych a vrty geotermálnych vôd, liečivé zdroje kúpeľov Gánovce, Vyšné Ružbachy, Smerdžonka, Nová Lubovňa a kúpalisk Vrbova, Popradu, všetky svedčia o nesmiernom obnoviteľnom bohatstve v podzemí Spiša. Už v roku 1549 o ňom v Bazileji referoval zakladateľ slovenskej balneológie Juraj Wernher v *Správě o podivuhodných vodách Uhorska*.

Aká je pamäť krajiny Spiša?

Akýmže to prívlastkom nám prináleží ozdobiť krajinu Spiša? Akej kvality je jej pamäť?

Summary

Slovakia is a crossing of two types of nature, Alpine-Carpathians and Pannonian and, at the same time, it is the recipient of two cultures, western and eastern ones. It is a rainbow crossing of influences from all parts of the world, a treasury of natural-landscape and cultural-historical beauties. Forest and field vegetation is not only a current dominant landscape-forming factor but also a dominant tool of cultural landscape formation in Slovakia in its different structural and spatial forms. It is an element and component of natural character and therefore it can be used as a tool for making landscape more nature-like. A natural reason of landscape protection is a criterion of values - rareness, significance, uniqueness, integrity and authenticity, and also a criterion of jeopardy - a risk of the lost of these values. Natural and landscape superlatives create a visible basis of genius regionis and genius loci and the memory of the landscape of Spiš. This region borders on Poland at the top of the Western Carpathian vault. "The living laboratory" of Spiš lights in the maps of natural and cultural heritage protection and shines in the lists of tourist destinations. The authority of UNESCO's World Cultural and Natural Heritage keeps ward over travertine localities near the Spišský castle (Cartagena, 1993) and also over the cave complex of the Dobšinská Ice Cave and Stratenská Cave (Cairns, 2000) since their inscription in the List. The mark of six national parks in Spiš is clear. Sites in Spiš, included in the European network NATURA 2000, are protected according to the law. But do we see, or do we not see, other natural and cultural treasures of the landscape in Spiš hidden in forests as well as in wetlands, fluvial depressions and relicts of millraces, jewels of parks near churches, manor houses and in towns, around field terraces and on pastures? However, increasing "pressure of developers" is evident also in this region. A responsible reaction to this usually false move for business, should be adoption of landscape-management measures connecting several pillars. The aim of activities in the interest territory is to contribute to sustainable development of life in the Carpathian arch by revitalisation of cultural landscape.

kultúrnej krajiny Spiša

in Spiš/Renaissance de la région de Spis

Je, podľa diela Majstra Pavla z Levoče, lipová? Alebo je bronzová podľa zvonov a krstiteľníc odliatych v novoveskej dielni Majstra Konráda Gaala? Z mede spišských baní zásobujúcich aj prvú slovenskú mincovňu, založenú už v roku 1327 v Smolníku, a možno pred 3 500 rokmi i zlatnícku dielňu „slovenských Mykén“ na Myšej Hôrke? Je ďalším epitetom Spiša strieborná a zlatá krajina podľa rokokového liturgického riadu z levočskej dielne Majstra Jána Silášiho? Je podľa kostolov s portálmi z pieskovca a s travertínovou dlažbou krajina Spiša aj pieskovcová a travertínová? Či azda románska, gotická, baroková? Ba snád' jej patrí epiteton ornans - renesančná, podľa typicky spišskej štítovvej atiky zvoníc a kaštieľov? Vari je správnejšie nazvať jej pamäť, podľa pamätných stĺpov, patrocínií a púti, mariánska?

Duch miesta, čiže genius loci

Duch miesta po celé stáročia našepkával „kazateľom rukami“ - tvorcom kníh z kartuziánskeho kláštora na Skale útočišťa v Slovenskom raji. Taktiež aj zberateľom i čitateľom kníh uložených v lyceálnej knižnici pri jedinečnom drevenom artikulačnom chráme v Kežmarku aj kníh uchránených, spolu so vzácnymi obrazmi spišského impresionistu Ladislava Medňanského, v kaštieli Strážky. Prihováral sa spišskému prepoštovi Gašparovi Bakovi, autorovi „Spišských modlitieb“ (r. 1479). Genius loci Červeného kláštora inšpiroval povestného „lietajúceho mnícha“ a botanizujúceho liečiteľa frátora Cypriána, a tiež aj autora prvej slovenskej biblie (r. 1756) a prvého latinsko-slovenského slovníka (r. 1763) kamaldulského opáta Romualda Hadbavného, rodom z kopijnických Machaloviec. Genius regionis Spiša pôsobil na tvorivého ducha premnohých veľkých osobností regiónu, spomeňme len matematika J. M. Petzvala zo Spišskej Belej. Zaiste predurčoval podnikateľskú kreativitu rodu Jána Thurzu z Betlanoviec, pretavil sa do barokových sóch Jána Brokoffa rodom zo Spišskej Soboty. Živil invenciu filmových dokumentov Martina Slivku zo Spišského Štiavniku i vtip Spišských klapancí Milana Barbuša z Hrabušickej Pily. Možno dodnes napája mámvivú symboliku filmov Juraja Jakubisku z Kojšova a vytrvalosť vydavateľstva Modrý Peter v Levoči. A čo ešte ďalší spišskí kamenári, maliari, poeti či fotografi oslavujúci krásy krajiny a prírody Spiša, ako aj remeselnosť, tolerantnosť a tradície národnosti Spišiakov tu žijúcich?

Dedičstvo patrí všetkým

V úvode Charty ICOMOS o kultúrnom turizme (Mexiko 1999) sa ďalej píše: „Každý z nás má právo a zodpovednosť pochopiť, vážiť si a ochraňovať jeho univerzálne hodnoty. Kultúrne dedičstvo je široký pojem, ktorý obsahuje prírodné i kultúrne prostredie. Zahŕňa pojmy, ako je krajina, historické súbory i zastavané miesta, ale aj pojmy biodiverzita, tradičné a súčasné kultúrne skúsenosti, znalosti a životné skúsenosti. Dokladá a vyjadruje dlhú cestu historického vývoja, ktorý predstavuje podstatu identít a je neoddeliteľnou súčasťou moderného života. Je to bod dynamického odkazu a pozitívny nástroj rozvoja a premien.“

Pokračovanie na s. 17

Annotation

Sur le territoire slovaque se rencontrent deux zones géographiques: celle des Alpes orientales et des Carpates et celle de la Pannonie. On peut y trouver des beautés naturelles ainsi que des beautés culturelles et historiques. La végétation des forêts et des champs constitue non seulement un élément dominant du paysage slovaque mais aussi un constituant du paysage culturel dans ses différentes formes structurales et spatiales. C'est un élément de caractère naturel; ainsi on peut le considérer comme un outil naturalisant. L'une des raisons de la protection de l'environnement est le critère de la valeur – rareté, importance, originalité, intégrité et authenticité. Un autre critère est celui qui représente le risque de perdre toutes ses valeurs. Les superlatifs naturels constituent la base du "genius loci" et de la mémoire du territoire de Spis. Il s'agit d'une région qui voisine avec la Pologne, au sommet de la voûte des Carpates occidentales. Le "laboratoire vivant" de Spis se trouve sur les listes concernant la protection du patrimoine culturel et naturel ainsi que sur les listes des destinations touristiques. L'organisation de l'Unesco veille sur les localités de travertin situées aux alentours du château de Spis (Cartagena, 1993) et sur le complexe des grottes de Dobsina et de Stratena (Cairns, 2000). Sur le territoire de Spis, qui fait partie de Natura 2000, il existe six parcs nationaux dont la protection est assurée par la loi. D'autres trésors de cette région, visibles ou invisibles, se trouvent aussi bien dans les forêts que dans les marécages, autour des rivières, dans les moulins d'autrefois, aux alentours des églises, des manoirs et des petites villes, dans les champs et dans les pâturages. Mais la pression des entrepreneurs est de plus en plus grande. Cette course aux affaires a pour conséquence la fragmentation du patrimoine naturel et culturel. On devrait contribuer au maintien durable de la vie dans cet arc des Carpates en y introduisant des activités qui servent à revitaliser son paysage culturel.

Alėja Jána Pavla II. spájajúca Levoču so známym pútnickým miestom Mariánska hora

Pod Spišským hradom bol v 17. storočí k udalostiam ukrížovania postavený symbolický Jeruzalem v mierke 1:1. Sivá Brada predstavuje Golgotu

Vlková pri Kežmarku

Nový projekt Pocta Karpatom propaguje krajinu

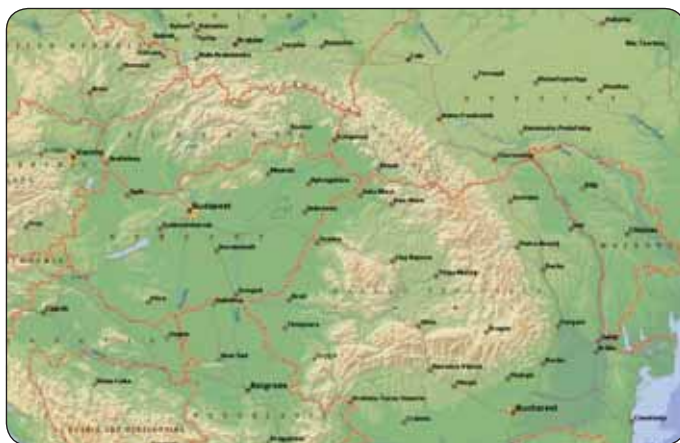
The new project A Tribute to the Carpathians has been promoting the landscape/ Le nouveau projet "Hommage aux Carpates" promouvait le paysage

Myšlienka vzniku projektu *Pocta Karpatom* vychádza z potreby osobnejšieho, dôslednejšieho a príznačného prerozprávania prírodných a kultúrohistorických hodnôt krajiny Slovenska. Projekt je zameraný na posilnenie vzťahu ľudí k svojej krajine, zvýšenie vnímania ochrany biologickej, krajinej a kultúrnej diverzity jednotlivých lokalít Slovenska. *Pocta Karpatom* je informačná kampaň, ktorá zameriava pozornosť širokej verejnosti na vnímanie hodnôt krajiny, osobitne chránených častí prírody a významných krajinných prvkov zabezpečujúcich koherentnosť siete Natura 2000 v kontaktných zónach území európskeho významu. Kampaň stavia na potrebe poznať a rozumieť rozmanitosti typov krajiny, ktoré sú našim spoločným európskym bohatstvom.

Prečo vzniká kampaň o krajine

Séria štandardizovaných rozhovorov o kvalite života v podtatranských obciach a vzťahu ich obyvateľov k sieti chránených území, v ktorých žijú, usku-

projektov *Zlepšenie siete chránených území v oblasti Tatier* v rámci projektu PANet 2010 ako súčasť iniciatívy Spoločenstva INTERREG IIB CADES a zároveň projektu *Regióny a ich zmeny z hľadiska kvality a udržateľnosti života*, financovaný agentúrou VEGA. Výsledky poukázali na to, že viac ako trištvrte obyvateľov si uvedomuje dôvody vyhlásenia chránených území v ich okolí s výnimkou siete NATURA 2000, ktorú viac ako 90 % obyvateľov obcí vôbec nepozná. Takmer 90 % opýtaných pokladalo výmeru chránených území za nadmernú. Viac ako trištvrte opýtaných vnímalo chránené územia ako obmedzenie a iba jedna štvrtina ich vnímala ako prínos pre život v obci. Orgány štátnej ochrany prírody vnímajú obyvatelia ľahostajne až negatívne, iba 15 % z opýtaných malo pozitívny vzťah k orgánom ochrany prírody. Avšak predbežné prieskumy ohľadom zvyšnej, podľa zákona najmenej chránenej krajiny naznačujú, že obyvatelia sú poväčšinou viac citliví na vnímanie významu identity krajiny a jej hodnôt ako súčasť miestnej kultúry a svojej hrdosti na to, že ich územie môže byť krajinársky špecifické a originálne.

Ako vnímame slovenskú krajinu

Motív informačnej kampane vychádza z otázky, či na Slovensku vnímame svoju krajinu ako špecifickú a či nemáme problém s odpoveďou v čom. Ústrednou myšlienkou kampane je preto vysvetlenie pozície Karpát a Slovenska v kontexte s ostatnými európskymi krajinami. Nechať verejnosť sa postupne hlbšie „ponoriť“ do úrovne regiónov a vybraných lokalít a objaviť krásu obľúbených a mnohokrát nepoznaných miest v bezprostrednom okolí v relatívne „všednej“ krajine. To je spôsob tvorby pochopenia identity obyvateľov a ich krajiny. Dôležitým aspektom je vedomie hodnoty krajiny a participatívna účasť verejnosti na starostlivosti o krajinu. Obyčania potenciálne sami vedia, kde majú „vzácne krajiny“, respektíve lokality a mohli by sa podieľať na ich ochrane, nie však doposiaľ existujúcim expertno-sankčným prístupom. Za predpokladu, že si obec sama bude môcť vyhlásiť napríklad všeobecno-záväzným nariadením špecifický režim vybranej časti svojho územia, bude vďaka vedomiu obce

Vyšná Boca v Nízkyh Tatrách (E. Jauschová)

točnená Geografickým ústavom SAV v Bratislave, priniesla zaujímavé výsledky. Výskum bol súčasťou

Vzťah chránených území a voľnej krajiny

Podľa príručky *Komunikácia v ochrane prírody* (Roháč, J., Gašpar, A., 2007) si „kampaňový prístup ku komunikácii s obyvateľmi vyžaduje veľmi vysokú schopnosť komplexného myslenia, tvorivosti a odhadu vplyvu na cieľové skupiny“. Kampaň zameraná na hodnoty krajiny zatiaľ na Slovensku nebola komplexnejšie spracovaná a realizovaná. Jej zmyslom je, podľa Európskeho dohovoru o krajine, definovanie cieľovej kvality krajiny, v ktorej sú premietnuté prania a požiadavky verejnosti na taký stav krajiny, v akej by ľudia chceli žiť. Cieľom kampane je nielen priblížiť krajinu ako kľúčový prvok pre život jednotlivca aj spoločnosti, ale ukázať ju aj ako priestor, v ktorom sa odohráva hospodárska činnosť a prelomiť vnímanie chránených území ako bariér ďalšieho rozvoja. Projekt sa zameriava na naplnenie článku 10 smernice o biotopoch, v ktorom je ochrana špeciálne významných území nerozlučne spojená s ochranou voľnej krajiny, ktorá zabezpečuje koherentnosť siete NATURA 2000. Kampaň vychádza z predpokladu, že len harmonická a vyvážená krajina ako celok je podmienkou pre uchovanie prírodného a kultúrneho dedičstva a naopak, aj pri najdôslednejšej ochrane osobitne chránených častí krajiny, bez manažmentu ich kontaktných území, bude postupne dochádzať k ich deštrukcii či izolácii.

Annotation

L'idée de la création du projet „L'hommage aux Carpates“ émane de la nécessité de raconter de nouveau et plus personnellement, systématiquement et aimablement les valeurs naturelles, culturelles et historiques du paysage slovaque. Le projet, en tant que campagne d'information, est orientée vers le renforcement de la relation des gens envers leur paysage, l'augmentation de la perception dans la protection de la diversité biologique, paysagère et culturelle des endroits individuels de la Slovaquie, la perception des valeurs du paysage, particulièrement de territoires naturels protégés et des éléments paysagers importants. La campagne est basée sur la nécessité de connaître et comprendre la diversité de types de paysage qui constituent notre richesse européenne commune. Une campagne intégrale orientée vers la promotion de valeurs du paysage n'a pas encore été élaborée ou mise en œuvre en Slovaquie. Selon la Convention Européenne du Paysage, l'objectif de la campagne est de définir la qualité cible de paysage qui prend en compte les désirs et les exigences du public posés au paysage dans lequel les gens voudraient vivre. Elle expliquera la position des Carpates et de la Slovaquie vis-à-vis des autres pays européens; elle sera pourtant concentrée sur le niveau local. Les zones audiovisuelles accompagnatrices feront partie mobile des installations d'un bus spécial qui s'arrêtera, selon un programme, dans les villages et festivals choisis en avance.

Summary

The idea of the origination of the project A Tribute to the Carpathians results from the need of presentation the natural, cultural and historical values of the Slovak landscape in a more personal and attractive way. The project, as an information campaign, focuses on the strengthening of the relation of people to their landscape, on better perception of the protection of biological, landscape and cultural diversity and significant landscape elements. The campaign is built on the need to learn and understand the diversity of landscape types that are our common European treasure. The objective of the campaign, according to the European Landscape Convention, is to define the target quality of the landscape, which includes wishes and requirements of the public for such a state of the landscape they would like to live in. It will be explaining the position of the Carpathians and Slovakia in the context with other European countries, but with the focus on the local level. Accompanying audio-visual programmes will be shown in a special vehicle that will, according to the set timetable, stop in selected towns and villages and at festivals.

o hodnote a pochopeniu miestneho, neopakovateľného špecifika. Súčasne sa tým vytvoria podmienky pre nový, stimulačný prístup, kde na špecifický režim starostlivosti o časť krajiny môžu byť kumulované finančné prostriedky.

Zastavenie sa v krajine

Ďalším aspektom v projekte kampane je motív „zastavenia sa v krajine“, ktorý je transformovaný do priamych zastávok vo vybraných územiach a obciach. Na základe dokumentárnych fotografií, filmov a maľieb, literárnych diel, ktoré umožnia emotívnu aj odbornú interpretáciu vybraných území pre verejnosť, je informačná kampaň založená na spolupráci

Hucokársky cintorín, Modra-Piesok (foto: E. Jauschová)

inštaláciou posterov o hodnotách krajiny. Odozva predstaviteľov obcí bude zároveň východiskom pre monitorovanie záujmu obyvateľov obce o problematiku hodnoty krajiny pre ich život.

Informačná kampaň ako miestna slávnosť v obci

Sprievodné audiovizuálne pásma a plagáty budú mobilnou súčasťou inštalácie špeciálneho vozidla, ktorý sa bude podľa stanoveného harmonogramu zastavovať vo pred vybraných obciach a festivaloch. Podmienkou výberu zastávok je ochota obce zúčastniť sa informačnej kampane a prítomnosť miestneho lídra, ktorý bude styčným dôstojníkom pre každú obec. Prezentácia v obci bude mať charakter miestnej slávnosti – udalosti, na ktorej sa zúčastňujú miestni obyvatelia, umelci, školy, široká verejnosť. Vzniknuté postery a prezentácie sa stanú súčasťou viacerých expozícií múzeí, galérií, informačných stredísk či kultúrnych domov. Realizácia kampane prinesie i riadené rozhovory s účastníkmi kampane. Zároveň sa vytvorí databáza údajov o stave vnímania hodnôt krajiny jej obyvateľmi. Bezprostrednými výstupmi aktivít projektu budú pásma o postavení a výnimočnosti Karpát a špecifikách regiónov a obcí v Európe, práca s verejnosťou interaktívnymi metódami, nadviazanie osobných kontaktoch. Kampaň prinesie informácie o nevšedných, možno miestami i pozabudnutých podobách súčasnej či minulej krajiny Slovenska.

Ján Pavlík, A-projekt, n. o., Liptovský Hrádok,
jan.pavlik@aprojekt.sk

Peter Jančura, Technická univerzita /Technical University/
Université Technique, Zvolen, jancura@sazp.sk

Na úpätí Žihlavníku medzi Omšením a Slatinkou nad Bebravou (foto: M. Bednárík)

s umelcami - predovšetkým s výtvarníkmi, filmármi, fotografmi, historikmi umenia a s krajinármi a geografmi a ich „prerobovaním krajiny“. Kampaň je sústredená na lokálnu úroveň, aby zostala čo najtrvalejšia stopa v jednotlivých navštevovaných obciach. Predchádza tomu spracovanie prípravných krajinárskych štúdií o hodnotách predmetných území v kontexte s Karpatmi, regionálnymi a miestnymi špecifikami, spracovanie pilotných vizuálnych programov, audiovizuálnych pásiem, filmu zameraného na pozíciu Karpát. Výber zastávok bude vychádzať z existujúcej informačnej databázy o území, vrátane dokumentárnych filmov, novovytvorených dokumentov, existujúcich fotografií a pod., ale zároveň ochoty predstaviteľov obce a miestnych lídrov zúčastniť sa informačnej kampane. Kritériom je aj existencia regionálnej alebo miestnej expozície múzea alebo galérie, kde je možné ponechať

Obec Omšenie v Strážovských vrchoch (foto: P. Mišíková)

Dokončenie zo s. 15

Autorita Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva od doby ich zápisu do zoznamu nad travertínovými lokalitami v dohľade Spišského hradu (Cartagena, 1993) i nad jaskynným komplexom dvojčiat Dobšinskej ľadovej a Stratenskej jaskyne (Cairns, 2000). Značka šiestich národných parkov Spiša je jednoznačná. Ten tatranský je navyše Biosférickou rezerváciou Programu UNESCO *Človek a biosféra*. Územia Spiša nachádzajúce sa v európsky významnej sústave NATURA 2000 majú svoju predbežnú ochranu zákonom. Ale vidíme či nevidíme ďalšie prírodné i kultúrne poklady krajiny Spiša ukryté tak v lesoch ako aj v mokradiach, príriečnych depresiách a reliktoch mlynských náhonov, klenoty parkov v areáloch kostolov, kaštieľov a mestečiek, v obrysoch medzi terások poličok a pasienkov? Zreteľne však v tomto území vidieť stupňujúci sa „developerský“ tlak. Zodpovedná odozva na tento väčšinou falošný ťah za biznisom, fragmentujúcim prírodné a kultúrne dedičstvo, má mať smer krajinno-manážmentových opatrení spájajúci viaceré piliere.

Aktivity na obnovu kultúrnej krajiny

V zmysle myšlienky, že NP Slovenský raj má byť aj oázou meditácií, vychováva organizácia Strom života k obnove ducha Kláštoriska stále nové generácie už dvadsaťdva rokov. Šesť ročníkov revitalizačných táborov dobrovoľníkov v projekte občianskeho združenia *Zachráňme Letanovský mlyn* sa pokúša v ekotóne NP Slovenský raj uplatňovať poznatok, že lesná a poľná vegetácia zaberajúca 90 % územia Slovenska, je nielen súčasným dominantným krajinotvorným elementom, ale aj dominantným nástrojom tvorby krajiny Slovenska v jej rôznych štruktúralno-priestorových podobách. Je prvkom a zložkou prírodného charakteru, teda je použiteľná ako nástroj sprírodňujúci. O tri roky neskôr si ďalší rodáci založili neziskovú organizáciu *Spišský Štiavnik – Kaštieľ*. Dôvodom jej vzniku bola skľučujúca skutočnosť, že park v Spišskom Štiavniku, otvorené územie nikoho, sa stalo smetiskom a zároveň „nákupným“ miestom. Našinec sem priviezol odpad a domov odišiel s vozikom plným černoze obsahujúcej aj archeologické nálezy z mladšej doby rímskej. Predstavou revitalizácie sústavy rybníkov v prírodno-krajinárskom parku i jeho krajinných väzieb je zabezpečiť ochranu archeologického dedičstva Stredovekého kláštora rehole cistercitov z druhého až tretieho decénia 13. storočia. Následne vytvorí miesto ticha, zabudnutia sa, ale aj stvorí oddychovú zónu v ochrannom pásme NP Slovenský raj svedčiacu o kultúre, o štýle, o príslušných epochách prešlých miestom tak významným. Obnoví sa tak duch ďalšej lokality na Spiši, ktorá sa stane živým nositeľom odkazu minulých generácií budúcim.

Víziou cieľa spomínaných aktivít na rovnobežke symbolicky spájajúcej spišský komplex travertínových kôp s Mariánskym údolím Hornádu je *Tao Spiša - Cesta obnovy dvoch funkcií kultúrnej krajiny*. Spätnej väzby kultivácie ľudských spoločností kvalitou krajiny a zachovanie osvedčenej tvorivosti genia loci krajín Spiša. Smeruje príkladom k susedným regiónom Slovenska - Liptovu, Orave, Gemeru a Šarišu. Spolu s ich synergiou má ambíciu postupne prispieť k trvalej udržateľnosti života v Karpatskom oblúku. „*Záhrada vychováva záhradníka k trpezlivosti a pokoju*,“ hovorí Čiňania. Nechajme sa vychovávať našou krajinou, krajinou všetkých a nikoho, jej prísnosťou a múdrosťou sa nechajme smerovať.

Dušan Bevilaqua
dusan.bevilaqua@gmail.com
Alica Chovanová
alica.chovanova@post.sk
Foto: Peter Olekšák

Príprava metodiky pre klasifikáciu kultúrnej krajiny Slovenska

Preparation of a Methodology for the Classification of Cultural Landscape in Slovakia/Préparation des méthodes classificatives du paysage culturel en Slovaquie

Dôležitosť klasifikačných (typologických) máp, ktoré by mali zahrňovať aj hodnotenie krajinného rázu, zdôrazňujú viaceré zásadné strategické dokumenty a dohovory, napr.: Paneurópska stratégia biologickej a krajinej diverzity (PEBLDS, 1995), Európsky dohovor o krajine (Rada Európy, 2000), Agenda 2000 – Reformný program Európskej komisie týkajúci sa Spoločnej poľnohospodárskej politiky, aktivity prijaté Európskou konferenciou ministrov zodpovedných za priestorové plánovanie (CEMAT, 2005) a i.

Zahranické prístupy typológie krajiny na európskej úrovni

Prvú významnú iniciatívu zameranú na zachytenie diverzity krajiny Európy predstavovala typologická mapa vypracovaná v r. 1990 v mierke 1:25 000 000 holandským autorom J. Meeusom a jeho tímom. Táto mapa definovala na základe integrácie faktorov formujúcich krajinu (akými sú predovšetkým klimatické pomery, charakter reliéfu, vegetácia, krajinný ráz a vývojové trendy vo využívaní krajiny) 30 základných „megatypov“ krajiny, napr. krajina tundry, tajgy a pod.

V r. 2003 inicioval kolektív autorov z holandského výskumného ústavu ALTErra pod vedením D. Waschera vypracovanie novej Paneurópskej klasifikácie krajiny LANMAP2. Klasifikácia metodicky vychádzala zo syntézy digitálnych európskych databáz o klimatických podmienkach, reliéfe, pôdach, potenciálnej vegetácii a krajinej pokrývke. Výsledný krajinný typ predstavuje funkčnú hierarchiu abiotických, biotických a kultúrnych prvkov krajiny. Po prvýkrát sa pre typizá-

Vinohradnícka krajina Svätého Jura reprezentuje špecifickú kultiváciu pôdy, ktorá od 13. storočia významne ovplyvňovala krajinu na úpätí Malých Karpát a jej charakteristické črty si uchovala až do súčasnosti (foto: T. Hrnčiarová, júl 2005)

Summary

Diversity and variety of European landscapes represent huge natural and cultural heritage. For several decades already individual countries have been developing classification maps, mainly standardization (typologies) of landscape, which reflect mutual connections between soil, relief, climate conditions and also historical development of landscape utilization. Such maps have a very important role, for example, in prognoses of future changes in landscape use. Cultural landscape classification, in majority of European countries known as landscape typology, is much more challenging than natural landscape classification. Therefore it is very important to choose significant attributes for landscape types identification and to define classification criteria. At present, Slovakia has been in the preparatory phase of the project implementation. The objective of the project Landscape Typology in Slovakia is to draft a hierarchy of classification of the landscape in Slovakia from the supranational level up to the local level and work out a classification for individual levels so that it could be used in planning and decision-making processes, basic documents and documentations concerning landscape utilization. A special stress will be laid on cultural-historical aspect, although many of its "traces" in the landscape are just fragmental. Practical implementation of project's outputs and understandable interpretation for public will be one of main objectives of the project.

ciu krajiny na európskej úrovni použili GIS technológie. Výsledkom bola podrobná digitálna mapa s vyčlenenými 375 európskymi krajinnými typmi. Mapa tvorí porovnávací základ pre hodnotenie krajinného rázu, identifikáciu ohrozených typov európskych kultúrnych krajín, monitoring a modelovanie zmien v krajine.

Medzi významné európske projekty, osobitne zamerané na hodnotenie a ochranu krajinného rázu a analýzu prístupov v jednotlivých krajinách, patril projekt ELCAI (www.elcai.org). Na riešení projektu sa podieľalo 14 európskych krajín. Ďalšími projektmi, ktorých výsledky môžu z metodického hľadiska prispieť k riešeniu typológie krajiny na Slovensku, sú napr. SENSOR (www.sensor-ip.org), ENRISK (www.ecnc.nl), ATLAS (www.atlas-eu.org), CORINE Land Cover (www.reports.eea.europa.eu).

Slovensko pristupuje k riešeniu typológie krajiny v období, keď sú už dostupné výstupy z významných vedeckých európskych projektov (napr. projekt ELCAI, 2005). Okrem toho väčšina európskych krajín má už projekty a požadovanú typológiu pre špecifické podmienky svojej krajiny vypracovanú. Preto máme možnosť pri riešení projektu využiť nielen dostupné domáce poznatky, ale aj výstupy projektov a získané zahraničné skúsenosti. Veľmi cenné sú dostupné výstupy na európskej úrovni, ale tiež výstupy typológie krajiny z okolitých krajín (napr. Česká republika, Rakúsko a Maďarsko), ktoré boli priamo zapojené do projektu ELCAI.

Ciele a východiská projektu

Cieľom projektu *Typológia krajiny Slovenska* je navrhnuť hierarchiu členenia krajiny Slovenska od nadnárodnej úrovne až po lokálnu úroveň a vypracovať klasifikáciu pre jednotlivé úrovne tak, aby sa dala využiť v plánovacích a rozhodovacích procesoch, podkladoch a dokumentáciách týkajúcich sa využívania krajiny. Typológia krajiny by mala pomôcť predovšetkým pri lepšom pochopení rázovitosti krajiny Slovenska, vzájomných súvislostiach medzi prírodnými, kultúrnymi, historickými hodnotami a sociálno-ekonomickými podmienkami. Zároveň by mala pomôcť pri prognózovaní ďalšieho rozvoja krajiny Slovenska. Pri riešení sa využijú metódy regionálnej taxonómie, tradične známe ako typologická a individuálna regionalizácia na vybraných segmentoch krajiny.

Podobne ako v analógických zahraničných projektoch tematicky orientovaných na typológiu krajiny za základný dôvod riešenia úlohy považujeme nielen požiadavku implementácie ustanovení Európskeho dohovoru o krajine, ale aj všeobecnú potrebu zjednotiť pohľad na rázovitosť a pestrosť slovenskej krajiny a jej udržateľné využívanie.

Klasifikácia (typizácia a regionalizácia) krajiny Slovenska bola už predmetom rôznych vedeckých projektov, štúdií a existujú jej mapové vyjadrenia v rôznych mierkach. V porovnaní s doteraz vypracovanými postupmi, výstupy z projektu by mali byť nielen

vedecky presné, ale tiež prakticky využiteľné a zrozumiteľné verejnosti.

V rámci prípravnej etapy sa upresnia klasifikačné kritériá pre jednotlivé hierarchické úrovne. Na národnej úrovni sa predpokladá mierka 1:500 000. Ako východiskové podklady pre národnú úroveň budú slúžiť predovšetkým Atlas krajiny Slovenskej republiky (2002), Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska (2006) a využijú sa aj ďalšie dostupné národné databázy. Základom hodnotenia bude vyčlenenie prírodno-kultúrnych typov krajiny, ktoré (podobne, ako aj v iných krajinách Európy) budú charakterizované:

- reliéfno-klimaticko-pôdno-vegetačnými jednotkami, ktoré predurčili v minulosti určitý spôsob využívania krajiny, spôsob historického osídlenia a prvé kultivácie krajiny (stanovia sa kategórie, ktoré sa budú dopĺňať do prírodných jednotiek),

- existujúcim spôsobom využitia krajiny a formami osídlenia (porovná sa historický a existujúci spôsob využívania a stanovia sa stupne odlišnosti),

- stupňom ochrany (chránené územia prírody a pamiatok), pričom sa vyhodnotí vzťah ku krajinnému rázu a charakteristickým črtám krajiny.

Atlas reprezentatívnych geoeosystémov Slovenska (2006) sa môže veľmi dobre využiť napr. pri výbere typických, resp. unikátnych jednotiek, ktoré treba v danom regióne zachovať. Na nižšej úrovni sa na základe mapy 1:500 000, ako aj dostupných regionálnych databáz, výtupujú modelové územia v rôznych prírodno-sociálno-ekonomických typoch a v rámci nich sa spracuje detailnejšia regionálna typológia (podobne ako je to napr. v rámci hierarchických úrovní územného systému ekologickej stability).

Osobitný dôraz sa bude klásť na kultúrnohistorický aspekt, aj keď mnohé jeho „stopy“ v krajine sú v súčasnosti iba bodové, fragmentálne. Napriek tomu je potrebné ich zachytiť a ako historické vrstvy kra-

Annotations

La variété et la diversité des pays européens constituent un patrimoine naturel et culturel considérable. Depuis plusieurs décennies ces pays élaborent des cartes de classification et de typologie du paysage où l'on peut voir les liens existant entre le sol, le relief, les conditions climatiques et l'évolution historique. Ces cartes jouent un rôle irremplaçable, par exemple pour prévoir des changements du paysage. La classification du paysage "culturel", dans la plupart des pays d'Europe connue sous le nom de typologie du paysage, s'avère beaucoup plus difficile à faire que la classification du paysage "naturel". Pour définir les types du paysage il est donc très important de choisir, de façon la plus objective possible, les traits caractéristiques ainsi que de définir les critères de classification. La Slovaquie prépare actuellement un projet qui s'intitule "Typologie du paysage slovaque". Son but est de proposer une hiérarchie du démembrement du paysage slovaque, de l'échelle nationale jusqu'à l'échelle locale et d'élaborer une classification pour chacune d'elles, de sorte que celle-ci puisse être utilisée au cours du processus de planification et de décision. Comme critère de base servira la définition des types naturels et culturels du paysage. L'accent sera mis sur les aspects culturels et historiques même si leurs traces dans le paysage restent souvent peu significatives. L'un des buts porteurs du projet sera l'interprétation intelligible des discours au public.

jiny identifikovať. Preto je dôležité vypracovať osobitné metodické postupy pre zachytenie duchovnej dimenzie krajiny.

Rámcový návrh postupu typológie krajiny Slovenska

Na základe doterajších domácich a zahraničných skúseností navrhujeme tento rámcový metodický postup:

1. Identifikácia prírodnej krajiny metódou geoeologického výskumu je primárna z hľadiska poznania autoregulačných schopností a potenciálu krajiny na spoločenské využitie. Výsledky je vhodné prezentovať v národnej a regionálnej mierke (1:500 000 až 1:50 000) metódami regionálnej taxonómie, predovšetkým regionálnej typizácie.

2. Kultúrnu krajinu reprezentuje súčasné využitie krajiny, ktorého materiálnu entitu predstavuje krajinná pokrývka. Jej identifikácia prostredníctvom metódy CORINE Land Cover (CLC), najmä najnovšia údajová vrstva za rok 2006 (CLC2006), umožní predstaviť reálnu krajinu v národnej a regionálnej mierke (1:500 000 až 1:100 000).

3. Funkčné typy súčasnej krajiny možno predstaviť v národnej mierke podľa základných tried CORINE land cover, doplnených o údaje ochrany prírody a krajiny, ochranných pásiem rôznych zdrojov krajiny, urbanizačných a rozvojových plánov a pod.

4. Kultúrnohistorické fenomény Slovenska možno predstaviť na ďalšej vrstve krajiny v rôznych mierkach. Historický pohľad na osídlenie Slovenska diferencuje regióny a typy krajiny v národnej mierke.

5. Fyziognómiu krajiny, charakter osídlenia a využívania vnímame ako obraz krajiny. Krajinný obraz, krajinný ráz môžeme hodnotiť viacerými prístupmi. Jedným z prístupov hodnotenia je aj prostrednic-

tvom identifikácie fyzického stavu krajiny (krajinnej pokrývky), akceptovaním estetických princípov a kritérií.

Pri vypracovaní typológie krajiny sa využije deduktívny a induktívny prístup a metódy regionálnej taxonómie. Významnou súčasťou projektu bude jeho priebežná propagácia a vypracovanie mediálneho plánu pre prácu s verejnosťou a médiami. Jedným z nosných cieľov projektu bude praktická implementácia jeho výstupov. Už v prvej etape riešenia sa spresnia oblasti a úlohy, v ktorých sa budú výstupy z typológie krajiny Slovenska prakticky využívať. Môžeme predpokladať, že sa výstupy projektu budú priebežne implementovať do relevantných právnych predpisov, dokumentov a metodík. Využijú sa tiež napr. pri stanovení potenciálov a regulatívov v rámci krajinného plánovania, územného plánovania, strategického sociálno-ekonomického plánovania, pozemkových úprav, integrovaného manažmentu povodí, lesných hospodárskych plánov, koncepcií ochrany prírody a krajiny, posudzovania vplyvov na životné prostredie a pod.

Mária Kozová, Prírodovedecká fakulta UK/ Faculty of Natural Sciences, Comenius University/ Faculté des Sciences Naturelles de l' Université Comenius, Bratislava
kozova@fns.uniba.sk

Tatiana Hrnčiarová, Ústav krajinnnej ekológie SAV/ Institute of Landscape Ecology, Slovak Academy of Sciences/ Institut de l'écologie du paysage de l' Académie slovaque des Sciences, Bratislava
tatiana.hrnciarova@savba.sk

Ján Oťahel, Geografický ústav SAV/Geographical Institute, Slovak Academy of Sciences/ Institut de géographie de l'Académie slovaque des Sciences, Bratislava
jan.otahel@savba.sk

Negatívny príklad: pôvodnú kompozíciu vinohradníckeho mestečka Modra a jeho okolia narušajú nevhodne včlenené panelové bytové domy, ktoré zmenili typický ráz sídla a krajiny (foto: E. Jauschová)

Od regulácie k revitalizácii vody v krajine

From Water Regulation to Revitalisation in a Landscape/De la régulation à la revitalisation de l'eau dans le paysage

Počas predchádzajúcich rokov sa uskutočňovali rozsiahle zmeny vo vodnom režime krajiny v podobe výstavby odvodňovacích kanálov, závlahových staníc, priehrad, hrádzí a napriamovania tokov. Závažné zmeny, ktoré takéto umelé zásahy vyvolali vo fungovaní ekosystémov, najmä obmedzení ich ekologických funkcií, upriamili celosvetovú pozornosť na fakt, že jednostranné využívanie krajiny nie je v dlhodobom meradle udržateľné. Pod vplyvom silnejšieho nového spôsobu myslenia, myslenia v súlade s prírodou, sme dnes svedkami, kedy predchádzajúce obdobie strieda obdobie nové. Sú to snahy navrátenia krajiny do stavu, v ktorom je krajina okrem hospodárskych funkcií schopná plniť i funkcie ekologické. Aktívny prístup k tvorbe krajiny smerom k zabezpečeniu jej stability je jednou z podmienok revitalizácie, čiže oživenia.

Dubová, srdce mikroregiónu

Krajinu okolo Dubovej popisoval vo svojich záznamoch spisovateľ Ján Hollý ako príjemné dubové háje na prechádzky a rozjímanie, odtiaľ pravdepodobne pochádza názov toku Dubová. Dub rastie pomaly, má ale veľmi tvrdé drevo a stáva sa pevnou „stavebnou“ zložkou krajiny a zázemím pre svoje okolie, riekou. Potoky sú vo všeobecnosti prirodzenými biokoridormi a na to, aby boli schopné plniť svoje ekologické funkcie, mali by byť sprevádzané brehovými porastami s prírodnými prekážkami na dne a meniacimi sa meandrami. Tok Dubová je pokračovaním riečky Jablonka, ktorá pramení na Myjavskej pahorkatine a vlieva sa do nej viacero malých potokov. Jablonka potom ďalej preteká masívom Malých Karpát, v Čachticiach sa jej vody prerozdedia do potoka Dubová a umelo vytvoreného Čachtického kanála. Tok, prechádzajúci poľnohospodárskou krajinou od Čachtíc do Piešťan v dĺžke 20 km, pamätníkmi spomínaný ako plný vody a života, sa nevyhol regulačnému osudu a po jeho degradačných následkoch bol dlhé roky vníma-

Na rozhraní krajiny a mesta/ At the border line of the landscape and the town/Aux confins du paysage et de la ville

Stojíme nad prekrytým tokom na sídlisku Vodárenská a pozeráme sa do krajiny, odkiaľ Dubová priteká do urbanizovaného prostredia Piešťan. Okrem potrubia nad terénom a ostatných plechových prvkov, sa jedná o vizuálne pozitívny úsek toku, kde sa prírodzene objavuje meander vo vnútri koryta z bažinných a vodných rastlín. Obnovenie biologickej zložky pre túto časť toku by malo znamenať výskyt pôvodných drevinných a bylenných spoločenstiev typických pre krajinu. Foto: P. Mišíková (jún 2004)

ný ako stoka, kanál. O tom, aký potenciál však v sebe Dubová skrýva, že ju je nielen možné, ale obyvateľmi aj žiadané premeniť na funkčnú, zelenú stúžku vinúcu sa krajinou, obcami a mestom, hovorí revitalizačný projekt *Dubová – srdce mikroregiónu*. Postupne sa pracuje na dokumentácii pre revitalizáciu jednotlivých úsekov aj celého toku. Prebiehajú rokovania s obcami, ktorými Dubová preteká severne od Piešťan – Veľké Orvište, Bašovce, Pobedim, Podolie, Častkovce a Čachtice, kde tok opúšťa pohorie Malých Karpát a včleňuje sa do

poľnohospodárskej krajiny. Starostovia obcí v regióne si uvedomujú potrebu oživenia prírodného koridoru a uvítali by, keby budúcu čistú vodu Dubovej sprevádzal aj cyklistický chodník a vznikla by tak „greenway“ - zelená cesta.

Potok viac ako koryto, potok ako zelená cesta

Greenways sú verejne prístupné trasy alebo koridory, vo svete využívané v súlade s ich spoločenskou

Summary

During previous years extensive modifications were done in landscape's water regime, such as drainage channels, irrigation stations, reservoirs and dams construction and streams straightening. Significant changes, which such artificial interventions caused in ecosystems, directed the world's attention to the fact that unilateral utilisation of landscape is unsustainable in the long-term scale. Today, when the new era replaces the previous one, we are the witnesses of strengthening of the new way of thinking, thinking in harmony with nature. This includes the efforts to return the landscape back to the state in which, besides economic functions, it would be able to fulfil also ecological ones. An active approach to landscape creation and ensurance of its stability is one of revitalisation conditions. Neither the brook Dubová, running through the agricultural landscape from Čachtice to Piešťany in the length of 20 km, remembered by

living witnesses as full of water and life, avoided regulation and because of its degradation affects it was for many years perceived as a sewer. The revitalisation project "Dubová – the Microregion's Heart" shows the potential of the brook. Mayors of towns and villages in the microregion realise the need of the natural corridor's revitalisation and they would welcome also a cycle path alongside the clean Dubová brook, creating thus "a greenway". "Greenways" lead citizens, local authorities and entrepreneurs as partners to a common planning of life improvement in their town, village or community. In practice they include maintained safe routes for pedestrians, cyclists, runners, skiers, wheelchair users, etc. designed and built for everyday use. The cycle path alongside Dubová would lead Piešťany visitors to interesting places. The brook stays a potential living "thread" of the town and the region. In 2004 Piešťany Spa-Town launched the public competition for the development of

the Revitalisation Study of the Dubová Brook that was implemented by a multiprofessional team of experts. They cooperated with children and architecture students, who brought fresh and challenging ideas in the project how to make the interest area more attractive and how to strengthen its ecological functions. Local young conservationists were also mapping the terrain. The objection of the revitalisation is to create a natural park alongside the clean brook that will enable pedestrians, cyclists and skaters to get from one end of the town to the other one without being endangered by cars, and move at the same time under the trees, near water, in the environment providing positive perceptions and emotions. Suggested shape of the Dubová brook as a biocorridor with clean water and rich vegetation, to be used by citizens and visitors also as a rest zone with safe cycle track, is a new challenge for sustainable development of Piešťany Spa-Town and the whole microregion.

a ekologickou funkciou pre šport, turizmus, rekreáciu a cyklistickú dopravu. Prispievajú k zdravšiemu životnému štýlu obyvateľov, ktorí ich využívajú, zlepšujú možnosti pre nemotorovú dopravu, rekreáciu a turizmus, podporujú ochranu prírodného a kultúrneho dedičstva, vzdelávanie. „Zelené cesty“ vedú občanov, miestne úrady a podnikateľov k spoločnému plánovaniu zlepšenia života v ich meste, obci či komunite. V praxi ide o partnersky naplánované, vybudované, upravené a udržiavateľné bezpečné trasy pre chodcov, cyklistov, bežcov, lyžiarov, vozíčkarov a pod., pre každodenné využitie. Cyklistický chodník popri Dubovej by privádzal návštevníkov Piešťan k zaujímavým miestam okolitej krajiny **po stránke historickej** - Johanitský kláštor v Piešťanoch, kniežacia hrobka a pohrebisko v Očkove, staré mlyny pozdĺž toku, pozostatky veľkomoravského sídla v katastri obce Pobeďim a Čachtický hrad, **i po stránke prírodnej** - chránené brehové porasty pozdĺž Dubovej, chránený areál dubový les v Bašovciach a chránený historický park v Častkovciach. Realizácia cyklotrasy zároveň umožní výrazné zvýšenie atraktivity mikroregiónu formou budovania a rozširovania aktivít v oblasti agroturistiky, gastronómie.

Začiatky revitalizácie v meste Piešťany

Koryto Dubovej preteká diagonálne mestom Piešťany zo severozápadu smerom na juh k vodnej nádrži Sĺňava a pripomína svojou veľkosťou malú riečku alebo väčší potok. Pamätníci spomínajú na „veľké vody“, ktoré spôsobovali časté záplavy, ale tiež na staré mlyny a stavidlá, kde sa kúpali ako deti a lovili ryby i raky spod kameňov na jej dne. Dnes záplavy popri Dubovej nevznikajú kvôli regulácii rieky Váh, avšak hospodárenie v poslednom desaťročí minulého storočia spôsobilo silné znečistenie vody a poškodenie brehov a porastov, miestami aj ich úplné odlesnenie a obnaženie. Napriek tomu riečka ostáva potenciálnou živou niťou mesta i regiónu a snaha predstaviteľov samospráv v poslednom období je vytvoriť priestor pre jej vyčistenie a navrátenie života. V roku 2004 zadalo mesto Piešťany verejnú súťaž na spracovanie *Revitalizačej štúdie potoka Dubová*.

Annotation

Au cours des dernières années, de larges rénovations dans le régime de l'eau du paysage se sont matérialisées sous forme de construction de canaux de drainage, stations d'irrigation, barrages, chaussées et rectification de rivières. Les changements importants qui sont apparus dans le fonctionnement des écosystèmes à la suite de ces interventions artificielles ont dirigé l'attention du monde entier sur le fait que l'exploitation de paysage unilatéral n'est pas soutenable à long terme. Sous l'influence d'une nouvelle façon de penser de plus en plus puissante, une façon de penser en harmonie avec la nature, nous sommes, aujourd'hui, témoins de la substitution de la période précédente par une nouvelle période. Cette façon représente les efforts pour la restitution du paysage à l'état dans lequel le paysage, en plus de fonctions économiques, est également capable de remplir les fonctions écologiques. L'approche active vers la création du paysage amenant à l'assurance de son stabilité est l'une des conditions de la revitalisation. Le ruisseau Dubová traversant le paysage agricole de Čachtice à Piešťany, d'une longueur de

Šedé, umelé, betónové koryto potoka/Grey, artificial and concrete stream bed/Lit de ruisseau gris, artificiel et en béton. Za účelom získania parkovacích plôch pri Okresnom úrade v Piešťanoch, dostala v minulosti Dubová umelú podobu. Betónové koryto je pre tok absolútne nevhodnou formou, znamená mŕtvu zónu, cez ktorú voda pretečie ako po šmykľavke. Na fotografii sú viditeľné 4 výpuste a potrubie, ktoré ešte viac znižujú estetickú kvalitu tejto časti územia. Časť pracovného kolektívu (zľava Ing. Eva Wernerová, Ing. Katarína Gécová, Ing. arch. Eva Putrová, CSc.) diskutuje nad možnosťami zmeniť jeden z najhorších úsekov potoka v meste. Foto: P. Mišíkovič (jún 2004)

Vyhral ju domáci Ateliér záhradnej tvorby Awe a kolektív, ktorý sa prezentoval návrhmi **multiprofesného tímu odborníkov**, ale aj spoluprácou so študentmi architektúry. Ateliér Awe sa zaujímal aj o **predstavy najmladšej generácie**, v akej budúcnosti by deti pri Dubovej chceli žiť, preto bola dôležitou časťou projektu aj detská výtvarná súťaž. **Spolupráca s mladými architektami** z Fakulty architektúry STU priniesla do projektu svieže a odvážne nápady ako zatraktívniť záujmové územia potoka pri súčasnom posilnení jeho ekologických funkcií. Terén mapovali aj **miestni mladí ochrancovia prí-**

rody, ktorí pôsobia v Stredisku ekologickej výchovy Zrnko. Ochránari pomáhali najmä pri prácach v teréne – pri jeho prieskume, dokumentácii, ale aj interpretácii. Brodili sa korytom a mapovali všetky povolené či nepovolené výpuste, ktoré do potoka vtekajú.

Nielen čistá voda, ale aj nový park

Zámerom revitalizácie je postupne pozdĺž vyčisteného vodného toku **vytvoriť prírodný park**, ktorý umožní pešiemu návštevníkovi, ale aj cyklistovi, korčuliarovi alebo vozíčkarovi dostať sa z jedného konca mesta

d'offres pour l'élaboration de l'Étude de revitalisation du ruisseau Dubová qui a été réalisée par une équipe multiprofessionnelle d'experts. Cette équipe a coopéré avec les enfants, et les étudiants d'architecture qui ont enrichi le projet avec des idées originales et courageuses pour rendre l'espace d'intérêt du ruisseau plus attractif en renforçant ses fonctions écologiques en même temps. Le terrain a été cartographié par des jeunes défenseurs de la nature de la région aussi. Le but de la revitalisation est de créer, progressivement, le long du cours d'eau pure, un parc naturel qui permettra aux piétons, mais aussi aux cyclistes, aux patineurs à roulettes ou aux personnes aux fauteuils roulants, de passer d'un côté de la ville à l'autre sans être menacés par la circulation, et de se déplacer sous les arbres près de l'eau dans un environnement offrant sensations et émotions positives. La forme proposée du ruisseau Dubová comme un bio-corridor avec de l'eau pure et une verdure riche, utilisé par les habitants et les visiteurs comme un lieu de repos avec une piste cyclable sûre représente un nouveau défi pour le développement durable de la ville de Piešťany, ainsi que de la microrégion entière.

na druhý bez toho, aby boli ohrození cestnou premávkou a pohybovať sa pritom pod stromami pri vode, v prostredí, ktoré poskytuje pozitívne vnemy a emócie. V páse pozdĺž brehov Dubovej majú postupne pribúdnúť detské ihriská, odpočívadlá, lavičky, altánky, mostíky a priestranstvá na vychádzky so psami. Všade, kde to priestor dovolí, obnovia sa výsadby stromov, kvetín a vodných rastlín. Zelené brehové porasty Dubovej oživia sídliská. Tok vo funkcii biokoridoru je okrem samotného koryta tvorený najmä ovocnými stromami súkromných záhrad, preto je dôležité, aby takéto využitie územia zostalo zachované aj naďalej. Potok sa pre obytné zóny môže stať po revitalizácii veľmi príjemným prírodným prvkom s rôznymi funkciami uprostred mesta. Dubová pretekajúca napríklad mestskou časťou Floreát bola iba relatívne najlepším úsekom potoka. Stará agátová aleja vysychala, dožívala, výška valov pozdĺž toku bola neopodstatnenou priestorovou bariérou, zahĺbený tok bol málo prístupný a problémom bola i nepravidelná kosba trávnikov. Aleja si vyžadovala inventarizáciu, po ktorej nasledovala asanácia a etapovitá výmena stromových agátových porastov za stabilné dlhoveké druhy drevín vhodných po kompozičnej i biologickej stránke. V novozaloženom parku boli v minulom roku zasadené prvé mladé duby. Na jar k nim pribudnú na svahoch jeľše, jasene, vrby a vodné rastliny, ktoré v krajine okolo Dubovej rástli stáročia. Ich plná krása sa objaví po niekoľkých desaťročiach. Na území mesta, kde boli úseky napriamené a spevnené betónovými dielcami, sa do koryta vkladajú kamenné nahádzky (navrhšené skupiny kameňov), úlohou ktorých je formou vzniknutých meandrov

spomaliť pohyb vody a zvýšiť jej samočistiacu schopnosť. Bude vecou dobrej vôle všetkých, ktorí spravujú mesto, obce a aj celej komunity, akým spôsobom bude návrat zelenej siete do krajiny pokračovať.

Spoločné plánovanie verejných priestorov

Spracovanie revitalizačnej štúdie bolo z dvoch dôvodov unikátne. Prvýkrát sa v miestnej histórii pri tvorbe návrhov využila participatívna účasť verejnosti a aktívny občiansky prístup bol spracovateľmi vnímaný ako nevyhnutná časť štúdie. Zároveň sa vytvorilo Partnerstvo organizácií Awe Ateliér záhradnej tvorby a kolektív, Mesto Piešťany, Fakulta architektúry – Ústav urbanizmu STU Bratislava, občianske združenie Živá planéta, Slovenský vodohospodársky podnik – Povodie Váhu, Slovenský rybársky zväz – Mestská organizácia Piešťany, Stredisko ekologickej výchovy Zrnko, ktoré spolupracovali na hľadaní optimálneho a zároveň reálneho riešenia oživenia potoka Dubová. Metóda „búrky nápadov“ ako zmeniť situáciu na Dubovej slúžila pri práci s verejnosťou na získanie námetov pre revitalizačnú štúdiu. Bolo použitých viacero metód a pracovných dielní, kde sa diskutovalo o súčasnom aj budúcom stave potoka. V piešťanskom Zrnku odzneli námety ako zastaviť znečistenie, zvýšiť prietok, vytvoríť cyklotrasu, zabezpečiť prístupy k vode a dokonca sa objavila požiadavka otvoriť prekryté časti

Verejná diskusia spracovateľov štúdie s občanmi Piešťan/A public discussion of persons who developed the study with Piešťany citizens/Débat public des auteurs de l'étude avec les habitants de Piešťany. V Zrnku, stredisku ekologickej výchovy, diskutuje Ing. Eva Wernerová (siedma zľava) s občanmi mesta o tom, ako sa spomienky na dobrý stav Dubovej dajú zrealizovať v dnešnej dobe. Občania, ako najlepší znalci miestnych podmienok, boli neoceniteľným zdrojom informácií a podnetov. Spoločné plánovanie verejných priestorov s občanmi je nový druh práce s verejnosťou, ktorý bol pri tomto projekte použitý. Foto: Tomáš Oravec (október 2004)

Nová výsadba na potoku/New planting at the brook/Nouvelle plantations vers le ruisseau

Revitalizácia toku postupuje po častiach. Jednotlivé úseky v meste Piešťany sú postupne obnovované. Po všetkých stránkach náročný projekt sa zavŕši obnovením koryta, brehov a zelene. Vznikne tak „tzv. zelená cesta, greenway, medzi Piešťanmi a Čahticami v dĺžke 20 km. Povedie cez krajinu s rôznymi tematickými zastávkami v jednotlivých obciach na toku Foto: Eva Wenerová (január 2008)

potoka. Cieľom verejnej diskusie spracovateľov štúdie s občanmi Piešťan bolo zistiť, ako sa spomienky na dobrý stav Dubovej dajú zrealizovať v dnešnej dobe. Občania, ako najlepší znalci miestnych podmienok, boli neoceniteľným zdrojom informácií a podnetov. Spoločné plánovanie verejných priestorov s občanmi je nový druh práce s verejnosťou, ktorý bol pri tomto projekte použitý, ale bez spolupráce s vedením mesta by projekt nebol možný.

Hmla v diaľke nad vodou, hra svetla, ticho a pokojná hladina – i takúto čarovnú atmosféru vie naprieť všetkému Dubová miestami vyčarovať. Ukazuje nám, že vie byť krásna a príťažlivá, a je len na nás, ako využijeme jej potenciál. Verejný priestor je dôležitým prvkom identifikácie obyvateľov s miestom, v ktorom žijú – nepatrí nikomu a zároveň patrí nám všetkým. Navrhovaná podoba potoka Dubová ako biokoridoru s čistou vodou a bohatou zeleňou, využívaného obyvateľmi a návštevníkmi aj ako oddychové územie s bezpečnou cyklotrasou, je novou výzvou pre trvalo udržateľný rozvoj mesta Piešťany a celého mikroregiónu.

Pavína Mišíková, Ministerstvo životného prostredia SR/Ministry of the Environment of the Slovak Republic/Ministère de l'Environnement de la République Slovaque
misikova.pavlina@enviro.gov.sk

Eva Wernerová, poslankyňa Mestského zastupiteľstva v Piešťanoch/Member of the Piešťany Town Council/député de la Municipalité de Piešťany
awe@nextra.sk

Monografia: Krajinná ekológia na Slovensku

Vývoj, súčasný stav a perspektívy

Monograph: Landscape Ecology in Slovakia - Development, Current State, and Perspectives/

Monographie: Ecologie du paysage en Slovaquie – Historique, constat de la situation actuelle et perspectives d'avenir

Krajinnú ekológiu ako vednú disciplínu založili stredo-európski geografi a rozvinuli ju do holistického, priezorevého vedného odvetvia v oboch dimenziách: teoreticko-metodickej i aplikačnej. Na Slovensku sa krajinná ekológia začala rozvíjať v prvej polovici 60. rokov 20. stor., kedy bol v rámci SAV založený Ústav biológie krajiny s cieľom riešiť akútne nepriaznivé dôsledky intenzívneho industrializačného rozvoja na krajinu a životné prostredie. Ako teoretickometodologická báza pre tieto účely bol zvolený krajinnokoekologický prístup. V tomto zameraní sa krajinná ekológia na Slovensku rozvíja doteraz.

Významným medzníkom pre rozvoj svetovej krajinné ekológie bolo založenie Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (International Association for Landscape Ecology – IALE). Prvé myšlienky založiť IALE sa zrodili už na medzinárodných krajinnokoekologických sympóziách organizovaných pravidelne (každé 3 roky) na Slovensku od r. 1967. Na medzinárodnom ekologickom kongrese vo Veldhovene (Holandsko, apríl 1981) sa vykonali konkrétne organizačné prípravy. Samotné založenie IALE sa uskutočnilo na 6. medzinárodnom sympóziu o problémoch ekologického výskumu krajiny, ktoré sa konalo v Piešťanoch v októbri 1982 ako prejav uznania krajinné ekológie v bývalom Československu.

Produktom krajinné ekológie na Slovensku je najmä krajinné plánovanie, program ekologickej siete (územný systém ekologickej stability) a ekologickej únosnosti krajiny. Krajinná ekológia významnou mierou prispela k spracovaniu koncepcie posudzovania vplyvov činností a strategických dokumentov na životné prostredie (EIA, SEA), koncepcie štátnej environmentálnej politiky a koncepcie i dokumentov trvalo udržateľného rozvoja a integrovaného manažmentu krajiny.

Summary

Slovak Association for Landscape Ecology initiated a monograph „Landscape Ecology in Slovakia“. Its publishing was supported by the Ministry of the Environment of the Slovak Republic as well as other distinguished academic institutions working in field of landscape ecology development. Purpose of the monograph is to give insight into: (a) forming of landscape ecology in Slovakia; (b) contribution of Slovak landscape ecologists to development of the international cooperation and activities of IALE; (c) current state of scientific attitudes and methods of landscape ecology in Slovakia in tie-up with world landscape ecology; (d) implementation of landscape ecology in social practice. The monograph is a complex scientific work consisting of results of dozens of scientific and scientific-research grants. It represents a contribution of Slovak landscape ecologists to World Congress IALE 2007 (Wageningen, July 8 - 12, 2007). The Congress was dedicated to 25th anniversary of the International Association for Landscape Ecology (IALE) founding and emphasizes the importance of scientific principles of this scientific branch for the practice.

Monografia Krajinná ekológia na Slovensku - Vývoj, súčasný stav a perspektívy

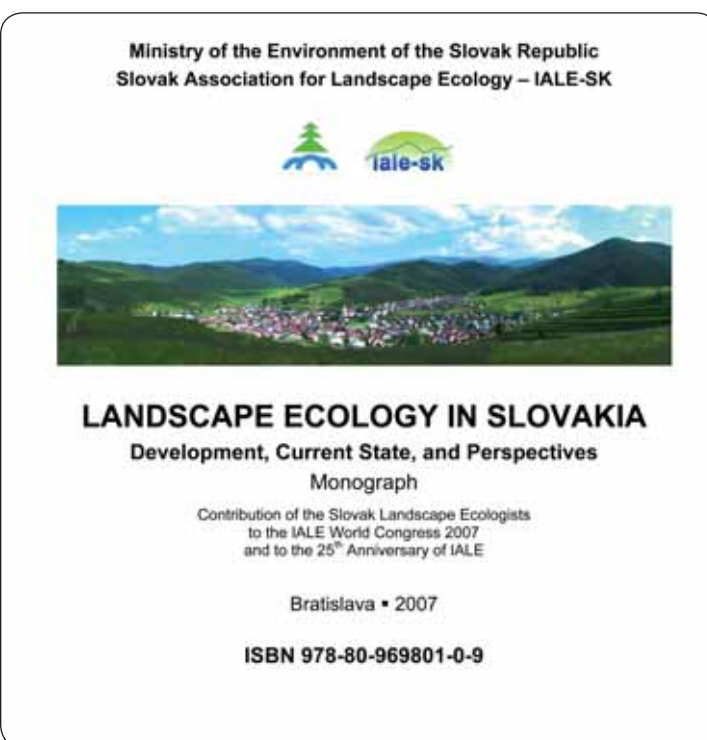
(Kozová, M., Hrnčiarová, T., Drdoš, J., Finka, M., Hreško, J., Izakovičová, Z., Oľahel, J., Ružička, M., Žigrai, F. – editori) bola vypracovaná v r. 2007 z iniciatívy Slovenskej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE-SK). Predstavuje vklad slovenských krajinných ekologov k 7. svetovému kongresu IALE 2007, ktorý sa konal vo Wageningene (Holandsko) v júli 2007. Išlo o jubilejný kongres, venovaný 25. výročiu založenia IALE (viac pozri v článku venovanom Svetovému kongresu IALE 2007). Monografia vydaná na CD v anglickom jazyku bola odovzdaná na svetovom kongrese desiatkam významných krajinných ekologov zo všetkých svetadielov.

Cieľom monografie je podať prehľad o:

- formovaní krajinné ekológie na Slovensku,
- prínose slovenských krajinných ekologov k rozvoju medzinárodnej spolupráce a aktivít IALE,
- súčasnom stave vedeckých prístupov a metód krajinné ekológie na Slovensku vo väzbe na svetovú krajinnú ekológiu,
- uplatnení krajinné ekológie v spoločenskej praxi.

Annotation

C'est l'Association slovaque pour l'écologie du paysage qui a initié la monographie „**Ecologie du paysage en Slovaquie**“. Sa publication a été financièrement soutenue par le Ministère de l'Environnement de la République Slovaque ainsi que par d'autres institutions académiques importantes qui travaillent dans le domaine de l'écologie du paysage. La monographie a pour but d'informer sur l'histoire de l'écologie du paysage en Slovaquie, sur la contribution des écologues slovaques à la coopération internationale et aux activités de l'Association internationale de l'écologie du paysage (IALE), sur les méthodes utilisées actuellement dans ce domaine en Slovaquie par rapport à l'écologie du paysage mondiale et sur la mise en oeuvre de l'écologie du paysage dans notre société. La monographie constitue un ensemble complexe qui réunit les résultats des dizaines d'études scientifiques. Elle constitue ainsi la contribution slovaque au Congrès mondial IALE 2007 (Wageningen 8 - 12 juillet 2007) Il s'agissait d'un congrès commémoratif, organisé à l'occasion du 25e anniversaire de la fondation de IALE. Le congrès a souligné l'importance des principes scientifiques de cette discipline pour la vie de tous les jours.

Na titulnej strane monografie Liptovská Teplička (foto: Jozef Ďurica)

Ide o prácu širokého viac ako 60-členného kolektívu vedeckých a odborných pracovníkov. Na jej vypracovaní sa podieľali renomovaní autori z ústavov Slovenskej akadémie vied, univerzít, ministerstiev, výskumných ústavov a ďalších odborných pracovísk. Vydanie monografie finančne podporilo Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská asociácia pre krajinnú ekológiu a viaceré významné akademické pracoviská na Slovensku, v ktorých sa rozvíja krajinná ekológia.

Monografia predstavuje ucelené vedecké dielo, v ktorom sú zhrnuté výsledky desiatok vedeckých a vedecko-výskumných grantov. V r. 2008 budú pokračovať práce na príprave knižného vydania aktualizovanej a upravenej verzie monografie „Krajinná ekológia na Slovensku“ (v anglickom a slovenskom jazyku). Vybrané časti monografie sa v r. 2008 využijú aj pri príprave vysokoškolských učebníc na tých vysokých školách, kde sú predmety súvisiace s krajinnou ekológiou.

Mária Kozová

Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského/Faculty of Natural Sciences, Comenius University/Faculté des Sciences Naturelles de l'Université Comenius de Bratislava

Tatiana Hrnčiarová

Ústav krajinné ekológie SAV/Institute of Landscape Ecology, Slovak Academy of Sciences/ Institut de l'écologie du paysage de l'Académie slovaque des Sciences de Bratislava

Predstavujeme organizátorov workshopu v Piešťanoch

Rada Európy

Rada Európy (RE) je medzinárodná organizácia zameraná na ochranu ľudských práv a posilňovanie pluralitnej demokracie, prispieva k uvedomovaniu si a rozvoju európskej kultúrnej identity a rozmanitosti, k hľadaniu riešenia problémov typu xenofóbia, menšiny, ochrana životného prostredia. RE sa zaoberá všetkými závažnými otázkami, ktorým čelí európska spoločnosť, okrem spomenutých tém aj kultúrou, dedičstvom, starostlivosťou o krajinu a regionálnym plánovaním. Organizácia vznikla v r. 1949 v Londýne, sídli v Paláci Európy vo francúzskom Štrasburgu a má 47 členských štátov. SR je členským štátom od roku 1993. RE nie je Európska únia, ale všetkých 25 členských štátov EÚ je zároveň členom RE. RE nie je totožná s Európskou radou, ani s Radou EÚ, ktoré sú orgánmi Európskej únie so sídlom v Bruseli. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy nie je totožné s Európskym parlamentom, ktorý je orgánom Európskej únie a tiež sídli v Štrasburgu. Európsky súd pre ľudské práva nie je totožný so Súdny dvorom Európskych spoločenstiev so sídlom v Luxemburgu, ani s Medzinárodným súdnym dvorom OSN so sídlom v Haagu. RE koordinuje Európsky dohovor o krajine, ktorý bol na podpis otvorený vo Florencii roku 2000.

Ministerstvo životného prostredia SR

MŽP SR je od roku 1992 ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia v oblastiach ochrany prírody a krajiny, ekologických aspektov územného plánovania, vodného hospodárstva, ochrany pred povodňami, ochrany akosti a množstva vôd a ich racionálneho využívania, ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a klimatického systému Zeme, odpadového hospodárstva, posudzovania vplyvov na životné prostredie, zabezpečovania jednotného informačného systému o životnom prostredí a plošného monitoringu, geologického výskumu a prieskumu, ochrany a regulácie obchodu s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, geneticky modifikovaných organizmov. V oblasti starostlivosti o krajinu ministerstvo koordinuje na Slovensku aktivity pre Európsky dohovor o krajine, Dohovor o biodiverzite, Karpatský dohovor a podieľa sa na medzinárodnej spolupráci v rámci pracovných spoločenstiev podunajských krajín - ARGE Donauländer, HABITAT, Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny. Ministerstvo administruje Program obnovy dediny a realizuje aktivity v rámci Integrovaného manažmentu krajiny.

Slovenská agentúra životného prostredia

SAŽP je odbornou organizáciou ministerstva s celoslovenskou pôsobnosťou zameranou na starostlivosť o

životné prostredie v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. V oblasti starostlivosti o krajinu zabezpečuje komplexné a optimálne riešenia priestorového usporiadania a funkčného využívania krajiny. Koordinuje činnosti zamerané na starostlivosť o kultúrnu krajinu a prírodné dedičstvo. Zameriava sa na revitalizáciu narušených a devastovaných krajinných štruktúr, obnovu sídiel a rozvoj vidieka, integrovaný manažment krajiny. Metodicky usmerňuje a koordinuje tvorbu environmentálneho hodnotenia zložiek životného prostredia v mestách a na vidieku, hodnotí prejav vplyvov činností na krajinu, charakterizuje typy krajiny s ohľadom na ich zvláštne hodnoty, poskytuje konzultácie v oblasti optimalizácie využívania krajiny odbornej verejnosti, samospráve a štátnej správe. Zhromažďuje, spracováva a vyhodnocuje informácie o stave životného prostredia v zafatených oblastiach a o zdrojoch negatívnych vplyvov na životné prostredie a človeka. Gestoruje Program obnovy dediny na Slovensku, jeho odbornú podporu, prevádzkové zabezpečenie, osvetu, propagáciu a medzinárodnú spoluprácu, odborne a organizačne zabezpečuje národnú súťaž Dedina roka. Do praxe implementuje záväzky vyplývajúce z Európskeho dohovoru o krajine.

Slovenská asociácia pre krajinnú ekológiu IALE - SK

IALE - SK je regionálnou organizáciou Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE) na Slovensku, v ktorej sa dobrovoľne združujú vedeckí, odborní, pedagogickí a tvoriví pracovníci a manažéri pôsobiaci najmä v oblasti krajinskej ekológie, geoekológie, ekológie, environmentalistiky, aplikovanej ekológie, geografie, ekosozológie, krajinskej architektúry, krajinného inžinierstva, krajinného a územného plánovania, ako aj iní odborníci. Cieľom je posilniť postavenie krajinskej ekológie ako vedeckej bázy pre analýzu, plánovanie a manažment krajiny. Činnosť IALE-SK začala v januári 2004, má 105 členov. Organizácia sa zameriava na posilnenie interdisciplinárneho a transdisciplinárneho výskumu s cieľom prispieť k skvalitneniu ochrany, plánovania, tvorby a manažmentu krajiny, k rozšíreniu výchovno-vzdelávacích aktivít a edičnej činnosti z oblasti krajinskej ekológie a príbuzných odborov. Od r. 2003 IALE-SK veľmi aktívne spolupracuje na príprave Národného programu implementácie Európskeho dohovoru o krajine a na vypracovaní metodík pre jeho čiastkové úlohy.

Trnavský samosprávny kraj

Trnavský samosprávny kraj (VÚC TT) sa nachádza v J - Z časti Slovenska, tvoria ho katastrálne územia 16 miest a 251 obcí, kde žije vyše 552 tisíc obyvateľov na

ploche 4 158 km², s hustotou obyvateľstva 133 obyv./km². Predpoklady pre rozvoj cezhraničnej spolupráce vytvára hranica s Českou republikou, Rakúskom a s Maďarskom. Priaznivý demografický potenciál, strategická geografická poloha, dlhodobé tradície kúpeľníctva a bohatstvo geotermálnych prameňov, priaznivé klimatické a prírodné podmienky sú zase predpokladom jeho všestranného rozvoja. Trnavský kraj spoluvtvárajú tri svojrázne regióny - Záhorie, Trnavský región a Žitný ostrov. K významným environmentálne zameraným podujatiam, realizovaným v rámci VÚC TT patrí konferencia *Veda, krajina a životné prostredie* (r. 2006), s cieľom priblížiť širokej verejnosti výsledky vedecko-výskumnej činnosti a zabezpečiť transfer vedeckých poznatkov do reálnej praxe, s cieľom zabezpečenia účinnej ochrany a kvality životného prostredia. Toho dôkazom bol vznik Trnavskej ekologickej iniciatívy *Mladé stromy pre Slovensko*. Ďalším podujatím bola prezentácia Atlasu reprezentatívnych geoekologických systémov SR Ústavom krajinskej ekológie SAV pri príležitosti Svetového dňa Zeme v apríli 2007 vo Zvončine, ktorý bol vybraný ako jedno z modelových území. V r. 2007 prebehlo vyhodnotenie 10. ročníka Programu obnovy dediny, v ktorom obec Moravany nad Váhom sídlia v regióne získala ocenenie v kategórii *Dedina ako pospolitosť*.

Mesto Piešťany

Mesto Piešťany leží 86 km severne od hlavného mesta Bratislavy, na pravej strane rieky Váh pod úpatím pohoria Považský Inovec. Je svetoznámy kúpeľným mestom, sídlom okresu, vedeckých inštitúcií a významným regionálnym centrom kultúry, školstva, športu a rekreácie. Vyvierajú tu väčšina termálnych prameňov z tektonických zlomov z hĺbky asi 2 000 m, teplota prameňov je 69 °C. Súčasťou kúpeľnej liečby je sírne bahno, jeho podstatou sú usadeniny vznikajúce v obtokovom ramene rieky Váh v mieste výverov sírnej termálnej minerálnej vody. Piešťany majú silné ochrannárske zázemie a dlhodobú tradíciu ochrany životného prostredia. Jeho kvalita je napokon aj klenot, za ktorým do mesta prichádzajú kúpeľní návštevníci. Pred vyše 25 tu bola na 6. medzinárodnom sympóziu o problémoch ekologického výskumu krajiny založená IALE. Piešťany majú ambície zavádzať princípy integrovaného manažmentu krajiny do praxe postupne, prostredníctvom realizácie viacerých pripravených projektov definovaných v rozvojovej stratégii mesta.

Organisers of the Workshop in Piestany Spa-Town

Council of Europe (CE) – is an international organisation, which aim is to protect human rights and pluralist democracy, to promote awareness and encourage the development of Europe's cultural identity and diversity, to find common solutions to the challenges facing European society: such as discrimination against minorities, xenophobia and environmental protection. CE deals with all challenges, the European society faces. Besides the above-mentioned they include also culture, heritage, care for landscape and regional planning. The organisation was founded in London in 1949, its seat is in the Palace of Europe in Strasbourg (France) and has 47 member states. The Slovak Republic (SR) is CE's member since 1993. CE is not the European Union, but all 25 EU member states are at the same time the members of CE. CE is not identical with the European Council or the Council of the European Union, which are the bodies of the European Union with the seat in Brussels. The Parliamentary Assembly of the Council of Europe is not the same as the European Parliament, which is the body of the European Union and its seat is also in Strasbourg. The European Court of Human Rights is not identical with the European Court of Justice with the seat in Luxemburg or with the UN International Court of Justice with the seat in Hague. CE coordinates the European Landscape Convention, which was open for signature in Florence in 2000.

Ministry of the Environment of SR (MoE SR) has been since 1992 the central authority of the state administration for environmental protection and improvement in the field of nature and landscape protection, ecological aspects of territorial planning, water management, flood protection, protection of water quality and quantity and their rational use, air protection, protection of ozone layer and Earth climate system, waste management and environmental impact assessment. It provides for integrated environmental information system and entire-area monitoring, geological research and investigation, regulation of trade with endangered species of wild fauna and flora and genetically modified organisms. In the field of care for the landscape the Ministry coordinates in Slovakia activities connected with the European Landscape Convention, Convention on Biodiversity, Carpathian Convention and participates in the international cooperation within working communities of Danube countries – ARGE Donauländer, HABITAT, European Working Community for Rural Development and Village Renewal. The Ministry administers the Village Renewal Programme and implements activities within Integrated Landscape Management.

Slovak Environmental Agency (SEA) is a professional organisation of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic with nationwide scope of powers aimed at the environment protection in accordance with principles of sustainable development. In the field of care for

landscape it provides for complex and optimum solution of spatial arrangement and functional use of landscape. It has been coordinating activities focused on care for cultural landscape and natural heritage. SEA aims at revitalisation of damaged and devastated landscape structures, settlements renewal, rural development and integrated landscape management. It directs methodically and coordinates the assessment of environmental components in towns and villages, carries out the impact assessment of activities on landscape, characterises landscape types with regard to their specific values, provides consultations for experts, self-governments and state administration in the field of optimum landscape utilisation. SEA collects, processes and evaluates information on the state of environment in loaded areas and on sources of negative impacts on environment and man. It sponsors the Village Renewal Programme in Slovakia, provides an expert support to it and promotion, develops international cooperation and organises the national competition the Village of the Year. SEA implements obligations resulting from the European Landscape Convention.

The Slovak Association for Landscape Ecology (IALE-SK) is a regional organisation of the International Association for Landscape Ecology (IALE) in Slovakia associating scientific, expert, pedagogical and creative workers and managers mainly in the field of landscape ecology, geoecology, ecology, environmental policy, applied ecology, geography, ecosozology, landscape architecture, landscape engineering, landscape and territorial planning, as well as other experts. The aim is to strengthen the position of landscape ecology as a scientific basis for landscape analysis, planning and management. IALE-SK's activity started in January 2004 and it has 105 members. The Association aims at the strengthening of interdisciplinary and transdisciplinary research with the objective to contribute to the improvement of landscape protection, planning, creation and management, to the extension of educational activities and editorial activities in the field of landscape ecology and related branches. Since 2003 IALE-SK has been cooperating very actively in the preparation of the National Programme of the European Landscape Convention Implementation and in the elaboration of methodologies for its partial tasks.

Trnava Self-Governing Region (TSGR) is located in the south-west part of Slovakia. It is created by cadastral territories of 16 towns and 251 villages with 552 thousand of inhabitants living at the area of 4,158 km², with the density of population 133 inhabitants/km². Common borders with the

Czech Republic, Austria and Hungary create conditions for transboundary cooperation. Favourable demographic potential, strategic geographic location, long-term traditions of spa activities, richness of geothermal springs, good climate and nature conditions are a prerequisite of versatile development. Trnava region is created by three specific sub-regions – Zahorie, Trnava sub-region and Zitny island. Significant environmental events organised within TSGR include the conference Science, Landscape and Environment (2006) the aim of which is to inform the wide public about results of scientific – research activities and provide for the transfer of scientific knowledge to real practice, with the objective to provide for an efficient protection and improvement of the quality of environment. A proof of this is the origination of the Trnava ecological initiative "Young Trees for Slovakia". Another event was the presentation of the Atlas of Representative Geoecological Systems of SR by the Landscape Ecological Institute of the Slovak Academy of Sciences on the occasion of the Earth Day in April 2007 in Zvončik that was chosen as one of model territories. In 2007 the village Moravany nad Váhom, situated in this region, won the award in the category Village as a Community, within the Village Renewal Programme, organised for the 10th time.

Piestany Spa-Town

Is located 86 km north of Bratislava, the capital of Slovakia, on the right bank of the Vah river, at the bottom of the Povazsky Inovec mountains. It is a world-famous spa town, a seat of a district, of scientific institutions and is an important regional centre of culture, education, sport and recreation. Thermal springs originate in a tectonic break at 2,000 meters depth, spring temperature is 69 °C. Sulphurous mud extracted from the bed of a side channel of the river is also used for treatment. Piestany spa-town has a long tradition of environmental protection. The quality of environment attracts here spa visitors. More than 25 years ago IALE was founded in Piestany at the 6th International Symposium on Problems of Landscape Ecological Research. Piestany Spa-Town has ambitions to implement gradually principles of integrated landscape management in practice by the implementation of several projects defined in the town's development strategy.

Pracovné stretnutie zástupcov organizátorov workshopu v Piestanoch/Working meeting of the representatives of the Piestany workshop's organisers/Rencontre de travail des représentants des organisateurs de l'atelier à Piestany

Présentation des organisateurs de la réunion des Ateliers de Piestany

Le Conseil de l'Europe (CE) est une organisation internationale dont le but est de protéger les droits de l'homme, de renforcer la démocratie et de contribuer au développement de l'identité culturelle européenne et de chercher les solutions des problèmes comme la xénophobie, les minorités ethniques et la protection de l'environnement. Le CE s'occupe de toutes les questions importantes évoquées par la société européenne telles que la culture, le patrimoine, les soins portés au paysage et la planification régionale. L'organisation, fondée en 1949 à Londres a son siège dans le Palais de l'Europe à Strasbourg (en France) et compte 47 Etats membres. La République Slovaque en fait partie depuis 1993. Tous les 25 Etats membres de l'Union Européenne sont en même temps membres du Conseil de l'Europe. Les sessions parlementaires du Conseil de l'Europe ne peuvent pas être confondues avec le Parlement européen qui est l'organe de l'Union européenne et siège aussi à Strasbourg. La Cour européenne des droits de l'homme ne peut pas être confondue avec la Cour internationale de l'ONU qui siège à la Haye. Le Conseil de l'Europe coordonne la Convention européenne du paysage qui a été signée à Florence en 2000.

Le Ministère de l'Environnement de la Slovaquie est depuis 1992 l'organe central de l'administration d'Etat pour la protection de l'environnement dans le domaine de la protection de la nature et du paysage. Il s'occupe des aspects écologiques de la planification, de l'économie d'eau, de la protection contre les inondations, de la protection de la qualité et de la quantité des eaux et de leur exploitation, de la protection de l'air, de la couche d'ozone et du système climatique de la Terre, de l'économie des déchets, de l'influence sur l'environnement, du système d'information de l'environnement et du monitoring, de la recherche géologique, de la protection et de la régularisation du commerce avec des espèces d'animaux et de plantes menacées et avec des organismes génétiquement modifiés. Dans le domaine des soins du paysage le ministère coordonne les activités par la Convention européenne du paysage, la Convention de la biodiversité, la Convention des Carpates et participe à la coopération internationale dans le cadre des communautés de travail des pays qui se trouvent le long du Danube – ARGE, la Communauté européenne de travail pour le développement de la campagne et le renouvellement du village. Le ministère administre le Programme du renouvellement du village et réalise les activi-

tés dans le cadre de l'aménagement intégré du paysage.

L'Agence slovaque de l'Environnement est une organisation dépendant du ministère agissant sur tout le territoire du pays dont le but est de veiller à l'environnement en accord avec les principes du développement durable. Dans le domaine des soins du paysage, elle assure les solutions complexes de l'aménagement de l'espace et l'exploitation fonctionnelle du paysage. Elle coordonne les activités visant les soins du paysage culturel et du paysage naturel. Elle s'occupe de la revitalisation des paysages dévastés, du renouvellement et du développement de la campagne, de l'aménagement intégré du paysage. En outre, elle coordonne la création de l'évaluation environnementale des éléments (composants) de l'environnement dans les villes et à la campagne. De plus, elle évalue les influences des activités sur le paysage, elle caractérise les types du paysage en tenant compte de leurs valeurs spécifiques, elle donne des consultations aux spécialistes et à l'administration locale et nationale dans le domaine de l'exploitation optimale du paysage. Elle rassemble et évalue les informations concernant l'environnement dans les régions à risque ainsi que celles concernant les influences négatives sur l'environnement et sur l'homme. Elle est gestionnaire du Programme du renouvellement du village en Slovaquie, lui apporte son soutien professionnel, assure son fonctionnement, la publicité et la coopération internationale et aussi la compétition nationale "le Village de l'année". Elle met en pratique les engagements provenant de la Convention européenne du paysage.

L'Association slovaque de l'écologie du paysage IALE – SK est une organisation régionale qui regroupe les écologistes, les aménageurs du territoire, les biologistes, les géographes, les gestionnaires de l'environnement, les architectes du paysage, les environnementalistes ainsi que les spécialistes des autres domaines. Elle a pour but de promouvoir l'écologie du paysage dans les communautés internationales et de promouvoir des recherches et des échanges interdisciplinaires entre scientifiques, décideurs gestionnaires sur les sujets traitant l'écologie du paysage. Elle a été fondée en janvier 2004 et compte actuellement 105 membres. Depuis 2003 IALE –SK participe activement à la préparation du Programme national de la mise en oeuvre de la Convention européenne du paysage et à l'élaboration des méthodes pour accomplir des tâches partielles.

La Région autonome de Trnava (VUC TT) est située dans la Sud Ouest de la Slovaquie et se compose de 16 villes et de 251 com-

munes où vivent plus de 552 000 habitants sur une superficie de 4158 km², d'une densité de population de 133 habitants/km². La proximité des frontières avec la République Tchèque, l'Autriche et la Hongrie favorise le développement de la coopération avec ces pays. Le potentiel démographique favorable, la situation géographique stratégique, les traditions du thermalisme ainsi que la richesse des sources thermales et les conditions climatiques et naturelles constituent la garantie d'un développement harmonieux. La région autonome de Trnava, composée de trois régions: celle de Zahorie, celle de Trnava et celle de Zitny ostrov, a organisé la conférence "Science, paysage et environnement" (en 2006) dans le but de familiariser le public avec les résultats des activités scientifiques ainsi que d'introduire les connaissances scientifiques, la recherche, et l'écologies dans la vie pour assurer la protection de l'environnement. La preuve de ces efforts est la création de L'initiative écologique de Trnava "Les jeunes arbres pour la Slovaquie". En outre, l'Institut de l'écologie du paysage de l'Académie des Sciences a publié l'Atlas des systèmes géoécologiques de la République Slovaque à l'occasion de la Journée mondiale de la Terre organisée en avril 2007 à Zvoncin qui a été choisi comme l'un des territoires modèles. En 2007, dans le cadre du 10ème anniversaire du Programme du renouvellement du village, la commune de Moravany nad Vahom a obtenu un prix dans la catégorie "Le village comme une communauté de gens".

La ville de Piestany est située à 86 kilomètres au nord de la capitale Bratislava, sur le bord droite de la rivière Vah, aux pieds des montagnes de Povazsky Inovec. C'est une ville mondialement connue pour son thermalisme, elle est le siège du district avec plusieurs institutions scientifiques. C'est aussi un centre important de la culture et du sport. Ses sources d'origine tectonique sont situées à 2 000 mètres de profondeur et leur température atteint 69 degrés. La boue minérale sulfurique, dont la partie essentielle est composée de sédiments provenant du bras mort de la rivière Vah, constitue un élément important des cures. La ville a une longue tradition dans le domaine de la protection de l'environnement. Elle attire de nombreux visiteurs par la qualité des soins. Il est donc logique que IALE a été fondé dans cette ville, au cours du 6e symposium international ayant pour sujet la recherche écologique. La ville a l'ambition d'introduire au fur et à mesure les principes de l'aménagement intégré du paysage dans la vie. Ces projets font partie de la stratégie concernant le développement de la ville.

25 rokov krajinnej ekológie: Vedecké princípy v praxi

25 years Landscape Ecology: Scientific Principles in Practice/25 ans de l'écologie du paysage: les principes scientifiques dans la vie de tous les jours

V dňoch 8. až 12. júla 2007 sa konal v poradí už 7. svetový kongres Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE) pod názvom: **25 rokov krajinnej ekológie: Vedecké princípy v praxi**. Kongres bol organizovaný pri príležitosti 25. výročia založenia IALE v holandskom meste Wageningen, ktoré je významným univerzitným mestom a sídlom vedeckých ústavov. Z nich má špičkové postavenie ALTErra, ktoré s viac ako 500 zamestnancami patrí medzi najvýznamnejšie vedecké krajinnoekologické pracoviská v Európe. Koordinátormi podujatia boli Dr. Bob Bunce, prezident IALE (v r. 2003 - 2007) a Dr. Rob Jongman, dlhoročný člen Výkonného výboru IALE (obidvaja pracovníci ALTErra).

Program kongresu - horúce témy v krajine

Svetový kongres bol zameraný na tieto tematické oblasti: (1) Krajina, využitie krajiny a krajinná politika, (2) Mestské prostredie a doprava, (3) Ekologické siete, fragmentácia a súvislosť krajiny, (4) Ekohydrologia, voda a rieky, (5) Monitoring a klasifikácia, (6) Kultúrne krajiny a manažment krajiny, (7) Hodnotenie zmien v krajine, (8) Vplyvy globálnej zmeny, (9) Koncepty pre krajinné plánovanie a dizajn, (10) Lesy, vegetácia a krajina a (11) Krajina pre život (LIFE projekty). Do programu kongresu bolo zaradených 25 sympózií a 22 otvorených sekcií (open sessions). Okrem toho sa v rámci kongresu konalo 8 workshopov. Prednášky boli doplnené bohatou posterovou časťou (viac ako 270 posterov), ktoré boli tiež tematicky členené. Bolo veľmi náročné vybrať si z bohatého programu kongresu to najzaujímavejšie, keďže paralelne prebiehalo 11 rôznych vedeckých podujatí.

Prítomnosť krajinárskych osobností

V rámci plenárnej časti odzneli prednášky venované zásadným témam, na riešení ktorých sa krajinná ekológia významne podieľa (napr. tvorba environmentálnej politiky, ochrana mokradí, ochrana biodiverzity,

Summary

From 8 to 12 July 2007, the 7th World Congress of the International Association for Landscape Ecology (IALE) was held under the name: 25 years Landscape Ecology: Scientific Principles in Practice. The congress was organised on the occasion of the 25th anniversary of IALE in Wageningen, The Netherlands, which is a significant university town and a seat of scientific institutes. Also Slovak landscape ecologists actively participated in the World Congress. They took part in the organisation of two symposia focused on landscape diversity and assessment and management of landscape changes, in which they presented four lectures and 10 posters. M. Ružička together with I. Zooneveld opened the poster session. On the occasion of IALE 2007 World Congress, Slovak landscape ecologists prepared the scientific monograph Landscape Ecology in Slovakia: Development, Current State and Perspectives, selected chapters of which on CD (a working version) were handed over to significant landscape ecologists from all continents. More information about the World Congress can be found at <http://www.iale2007.com>.

trvalo udržateľný rozvoj poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, rozvoj miest atď.). Medzi významné plenárne prezentácie patrilo vystúpenie Dr. L. Miku, predstaviteľa Európskej komisie, riaditeľa prírodných zdrojov v DG Environment. Na kongrese sa aktívne zúčastnili svetové osobnosti krajinnej ekológie, medzi ktoré nesporne patria R. T. T. Forman, Z. Naveh, I. Zooneveld, M. Ružička, J. Baudry, J. Breuste, A. Farina, B. Bunce, J. Wu, R. J. Hobbs, M. Turner, M. Antrop, R. Haines-Young, L. Iversen a ďalší. Ale aj mladšia generácia krajin-

ných ekológov, napr. L. Masacchio, J. Bolliger a F. Müller mali veľmi inšpiratívne sympóziá. Pred kongresom sa uskutočnilo niekoľko kurzov, z ktorých bol najväčší záujem o kurz zameraný na základné programy FRAGSTATS (viedol ho zakladateľ tohto programu Kevin McGarigal).

Aktívna účasť Slováka na svetovom kongrese

Po prvýkrát v histórii sa na svetovom kongrese aktívne zúčastnili aj slovenskí krajinní ekológovia. Podieľali sa na organizovaní dvoch sympózií, zameraných na krajinnú diverzitu (organizátor: J. Oszlányi) a hodnotenie a manažment krajinných zmien (organizátori: Z. Izakovičová v spolupráci s J. Brandtom z Dánska), prezentovali 4 prednášky a 10 posterov. M. Ružička spolu s I. Zooneveldom otváral posterovú časť. Veľmi

Annotation

Du 8 au 12 juillet 2007 a eu lieu le 7e Congrès mondial de l'Association internationale pour l'écologie du paysage (IALE): "25 ans de l'écologie du paysage: Les principes scientifiques dans la vie". Le Congrès a été organisé à l'occasion du 25e anniversaire de la création de IALE à Wageningen (Pays Bas) qui est une ville universitaire importante et le siège de plusieurs instituts scientifiques. Les écologues slovaques ont participé activement à ce congrès. En tant que co-organisateurs de deux colloques ils ont fait quatre conférences et ils ont présenté 10 posters concernant la diversité du paysage, l'évaluation et le management des changements du paysage. M. Ruzicka et I. Zooneveld ont présenté les posters. A l'occasion du congrès mondial d'IALE 2007 les écologues slovaques ont préparé une monographie: „L'Écologie du paysage en Slovaquie: historique, constat de la situation actuelle et perspectives d'avenir“, dont les extraits ont été offerts sous forme de CD aux écologues de tous les continents participant au congrès. Pour plus d'informations: <http://www.iale2007.com>.

Slovenskí účastníci na Svetovom kongrese IALE 2007 (foto: M. Kozová)

pozitívne hodnotenie vyjadril slovenskej krajinnej ekológii a osobitne prof. M. Ružičkovi, ako zakladateľovi krajinnoekologickej školy v strednej Európe, prof. R. T. T. Forman (USA) a tiež ďalší účastníci kongresu (napr. prof. J. Brandt, Dr. B. Bunce). K Svetovému kongresu IALE 2007 pripravili slovenskí krajinní ekológovia vedeckú monografiu: *Krajinná ekológia na Slovensku: Vývoj, súčasný stav a perspektívy*.

Globálne témy novou výzvou pre plánovanie a riadenie

Kongres vytvoril pre účastníkov jedinečnú príležitosť získať obraz o súčasnom stave a perspektívach smerovania krajinnej ekológie na svete. Jasne sa prezentovali nové globálne témy, ktoré sa otvárajú v rámci krajinnoekologického výskumu. Viaceré prezentácie boli venované hodnoteniu dôsledkov klimatickej zmeny na krajinu a modelovaniu adaptačných opatrení na zmiernenie jej dopadov, hodnoteniu krajiny vo väzbe na bezpečnosť životného prostredia, globalizácii a udržateľnosti poľnohospodárskej krajiny, genetike krajiny a testovaniu vplyvu krajiny na tok génov a pod. Kongres jednoznačne potvrdil nevyhnutnosť vzájomného prepojenia vedeckých poznatkov s ich praktickým využitím v riadení a plánovaní. Ďalšie informácie nájdete na stránke www.iale2007.com.

Nasledujúci 8. svetový kongres IALE 2011, zameraný na tému *Krajinná ekológia a jej úloha pri zabezpečení udržateľnosti kultúry a životného prostredia* sa uskutoční v auguste 2011 v hlavnom meste Číny v Pekingu.

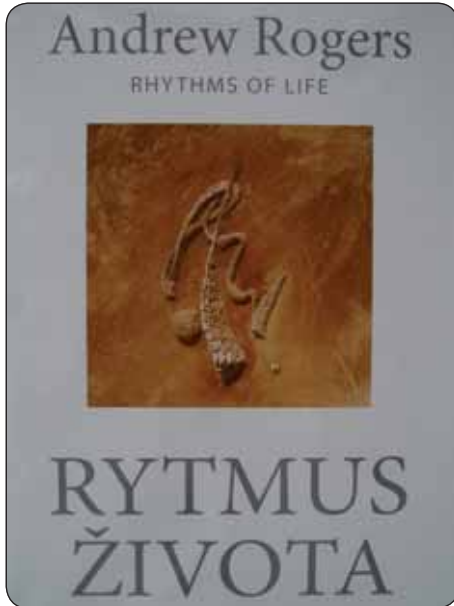
Mária Kozová

Prírodovedecká fakulta UK/ Faculty of Natural Sciences,
Comenius University/Faculté des Sciences Naturelles de
l'Université Comenius de Bratislava
Pavína Mišíková

Ministerstvo životného prostredia SR/Ministry of the
Environment of the Slovak Republic/Ministère de
l'Environnement de la République Slovaque

Landart: Rytmus života

„Geoglyfy realizované na púšti a polopúšti tvoria môj rytmus života. Metafory pre nekonečný kruh života, rastu a všetky sprievodné emócie, ktoré dokresľujú ľudskú existenciu. Sú to optimistické symboly života a znovu obnovy. Expresívne a podnetné pre ľudské snahy a introspekciu,“ hovorí Andrew Rogers, umelec pochádzajúci z Melbourne. Je

nad minulosťou a výzvou, odkazom pre budúcnosť. Projekt **Rytmus života** je jedným z najväčších súčasných umeleckých krajinných projektov na svete. Názov je odvodený od predošlých bronzových sôch. Sochy z cyklu *Rytmus života*, vo forme kamenných geoglyfov, popri geoglyfoch týkajúcich sa dedičstva tej-ktorej krajiny, budú umiestnené na 12 rozličných miestach sveta. Každá „stavba“ pozostáva z obrazcov na povrchu zeme, ktoré majú rozmery až do 200 x 100 m. Doteraz bolo zrealizovaných celkovo osem geoglyfických stavieb z 12-dielneho cyklu v týchto krajinách: Izrael (1999, 2004 púšť Arava), Čile (2004 púšť Atacama), Bolívia (2005 The Altiplano, Potosi), Srí Lanka (2005 Kurunegala), Austrália (marec 2006), Island (september 2006), Čína (október 2006) a India (február 2007). Predpokladá sa, že do tohto projektu bude zapojených viac ako 5 000 ľudí zo šiestich kontinentov. Diela majú aj environmentálny podtón. Napr. inštalácie v Číne pomáhala realizovať čínska armáda.

Starodávne jazyky (Čile, september 2004)

Landart: RHYTHMS OF LIFE

„Geoglyphs constructed in a desert or in a semi-desert create a rhythm of my life. Metaphors for the eternal cycle of life, growth and all emotions accompanying human existence. They are optimistic symbols of life and regeneration, expressive and suggestive of human striving and introspection.“ Says Andrew Rogers, the artist coming from Melbourne. He is one of Australia’s most distinguished contemporary sculptors with an international reputation. At present he has been creating the largest contemporary land-art undertaking in the world.

Andrew has been forming a chain of stone sculptures, or geoglyphs, around the globe. With the idea to create a world cycle of sculptures on the ground the author came in 1966. Large dimensional sculptures constructed from a stone and placed in a country, so called geoglyphs, represent a locally known ancient symbol. They are a meditation about the past and a challenge and message for the future. The project Rhythms of Life is one of the largest contemporary land-art projects in the world. The name is derived from former bronze sculptures. Sculptures from the cycle Rhythms of Life, in the form of rock geoglyphs will be placed in 12 different places of the world. Each “construction” consists of patterns on the earth surface with the dimensions of up to 200 x 100 m. Of the twelve planned environmental artworks, eight have been realized so far - Israel (1999, 2004 Arava desert), Chile (2004 Atacama desert) Bolivia (2005 The Altiplano, Potosi), Sri Lanka (2005 Kurunegala), Australia (March 2006), Iceland (September 2006), China (October 2006) and India (February 2007). By completion, the project will have involved over 5,000 people on six continents. The works have also an environmental message and many locals participate in their construction. For example in China the Chinese army helped in it. The whole project has been implemented under the auspices of UNESCO. The sculptor visited several European countries and he likes Slovakia, especially the High Tatras and Spiš region which he is considering to include in his cycle Rhythms of Life and currently he is looking for a suitable space. For the time being he has been displaying large dimensional artistic-documentary pictures in Slovakia from the project Rhythms of Life. More information you can find at the address: www.andrewrogers.org.

Výstava fotografií A. Rogersa v átriu MŽP SR (marec 2008), foto: P. Mišíková

Celý projekt je pod záštitou UNESCO.

Z európskych krajín sa sochárom zapáčilo Slovensko, hlavne jeho regióny Tatry a Spiš, ktoré A. Rogers zvažuje zaradiť do svojho cyklu *Rytmus života* a momentálne pre ne hľadá vhodný priestor. Zatiaľ na Slovensku vystavuje veľkorozmerné umelecko-dokumentárne fotky z tohto doposiaľ realizovaného projektu. Viac informácií nájdete na adrese: www.andrewrogers.org.

Igor Ľudma, Rádio Tour
igor-l@isternet.sk

jedným z najvýznamnejších súčasných austrálskych sochárov s medzinárodnou reputáciou. Momentálne tvorí najväčší krajinný umelecký projekt na svete.

A. Rogers vytvára po celom svete reťazce kamenných sôch - geoglyfy. S nápadom vytvoriť svetový krajinný sochársky cyklus autor prišiel v roku 1996. Sochy väčších rozmerov realizované z kameňa umiestnené v krajine, predstavujú miestne známe dávny symbol. Sú zamyslením sa

Plátok (Izrael, marec 2003)

Landart: Le rythme de la vie

„Les géoglyphes réalisés dans le désert constituent le rythme de ma vie, les métaphores du cercle infini de la vie et de toutes les émotions qui caractérisent l'existence humaine. Ce sont les symboles de la vie et du renouvellement qui stimulent les efforts humains et l'introspection“. Voilà les propos d'Andrew Rogers, artiste qui vient de Melbourne, un des plus grands sculpteurs contemporains d'Australie qui jouit d'une excellente réputation dans le monde entier et qui est en train de créer le plus grand projet concernant le paysage. Andrew est connu pour la création de sculptures en pierre- les géoglyphes, disposées dans les différents coins du monde. C'est en 1996 qu'il a eu l'idée de créer un cycle sculpté lié au paysage. Ses statues de grandes dimen-

ons réalisées en pierre et disposées dans les paysages constituent un symbole très ancien. D'une part, c'est le retour au passé et d'autre part, c'est le message pour l'avenir. Il s'agit de l'un des plus grands projets concernant le paysage. L'artiste a déjà réalisé des statues en bronze du même nom. Les statues en pierre du cycle „Rythme de vie“ seront disposées aux douze endroits différents du monde entier. Chaque „construction“ est composée de plusieurs figures ayant les dimensions 200x100 mètres. Huit des douze „constructions“ ont déjà été réalisées: en Israël (en 1999 et en 2004 dans le désert d'Arava), au Chili (en 2004, dans le désert d'Atacama), en Bolivie (en 2005 Altiplano à Potosí), à Sri Lanka (en 2005 à Kurunegala), en Australie (en mars 2006), en Islande (en septembre 2006), en Chine (en oc-

tobre 2006) et en Inde (en février 2007). Plus de 5000 personnes des six continents participeront au projet. Comme le projet traite la problématique de l'environnement, beaucoup d'institutions locales participent à sa réalisation. Par exemple, en Chine, c'est l'armée chinoise qui a aidé à réaliser le projet. Tout le projet est réalisé sous l'égide de l'Unesco. Parmi les pays européens, c'est la Slovaquie qui a séduit l'artiste, notamment les régions des Tatras et de Spis. L'artiste est actuellement en train de chercher un endroit qui serait favorable à la réalisation de son projet. En attendant on peut admirer ses réalisations effectuées jusqu'à nos jours sur les photos de grandes dimensions. Pour plus d'informations: www.andrewrogers.org

Pozvánka na Európsku IALE konferenciu 2009

European IALE Conference 2009/L'invitation à la Conférence Européenne IALE 2009

Európska konferencia Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE) sa bude konať na Prírodovedeckej fakulte Univerzity v Salzburgu (Rakúsko) v dňoch 12. až 16. júla 2009. Konferencia bude zameraná na *Premeny európskych krajín – Výzvy pre krajinnú ekológiu a manažment*. Táto téma bude predmetom niekoľkých sympózií a workshopov zameraných na krajinnú ekológiu, vnímania krajiny, jej ochranu, modelovanie a ďalšie príbuzné tematické oblasti. Výsledné témy sympózií budú zverejnené na webovej stránke (www.iale2009.eu) 15. júla 2008. Európska konferencia IALE 2009 si kladie za cieľ zhodnotiť doterajšie výzvy pre krajinnú ekológiu a jej aplikáciu v plánovaní a riadení, s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj krajiny. Konferencia je zameraná na zlepšenie porozumenia ekologických charakteristík európskych krajín a identifikácie takých spôsobov riadenia, ktoré zachovávajú a zlepšia výnimočné vlastnosti týchto krajín. Organizátormi konferencie sú tri národné organizácie IALE, a to: Nemecká asociácia pre krajinnú ekológiu (IALE-D), Švajčiarska asociácia pre krajinnú ekológiu (IALE-CH) a Slovenská asociácia pre krajinnú ekológiu (IALE-SK).

Na konferenciu budú nadväzovať dve letné školy, a to:

Letná škola: *GIS a krajinná ekológia: Premostenie Geografických informačných systémov, krajinnej ekológie a Dial'kového prieskumu Zeme* (GIS and Landscape

Summary

The organisation of the European landscape-oriented Conference of the International Association for Landscape Ecology (IALE) (July 12-16 2009, Salzburg, Faculty of Natural Science) is a unique opportunity to bring new insights into landscape ecology, to debate and reflect on the specific challenges of European landscapes (landscape types) and to identify future needs for research and education. It is intended that this Conference will attract researchers and planners in Europe, but also all those who are interested in sharing other perspectives that may contribute to a definition of functions, values and problems of their features. The Conference will therefore contribute to a better understanding of the landscape ecological characteristics of the European landscapes and future management options for maintenance and enhancement of the inherent capital. More information: www.iale2009.eu

Ecology: „Bridging GIS, Landscape Ecology and Remote Sensing“). Letná škola sa bude konať v dňoch 3. – 14. júla 2009 v Salzburgu. Školu bude organizovať Centrum geoinformatiky Univerzity v Salzburgu (Z_GIS). Určená je pre účastníkov so záujmom o geografické informačné systémy, Dial'kový prieskum Zeme a krajinnú ekológiu. Účastníci sa budú môcť za znížený poplatok zúčastniť aj Fóra geoinformatiky/Konferencii AGIT (Geoinformatics Forum/ AGIT Conference), ktoré sa bude konať od 8. do 10. júla 2009 v Salzburgu.

Letná škola: *Hlavné mesto so zeleným srdcom: Prípady štúdia Viedeň a Bratislava. Krajinná ekológia v plánovaní a riadení miest* („A Metropolis with a Green Heart“. The case study a Vienna and Bratislava. Landscape ecology in urban planning and management“).

Letná škola sa bude konať v dňoch 6. – 11. júla 2009 v Bratislave (Slovensko). Školu budú organizovať Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta; Slovenská technická univerzita v Bratislave, Ústav manažmentu a Ústav krajinnej ekológie SAV v Bratislave v spolupráci s univerzitami vo Viedni a

Annotation

La Conférence Européenne de l'Association internationale pour l'écologie du paysage constitue une occasion unique de présenter de nouveaux points de vue dans ce domaine. Elle sera aussi l'occasion de discuter et de présenter des enjeux spécifiques des différents pays d'Europe et de définir les besoins dans le domaine de la recherche et de l'éducation. Adressée aux chercheurs et aux spécialistes, on espère qu'elle contribuera à une meilleure compréhension entre les pays européens dans le domaine de l'écologie du paysage ce qui permettra une meilleure gestion dans le but de conserver leurs valeurs spécifiques. Pour plus d'informations: www.iale2009.eu.

Univerzita v Salzburgu - miesto konania konferencie (foto: M. Kozová)

Salzburgu (Rakúsko), Univerzitou v Nottinghamu (Veľká Británia), Univerzitou v Roskilde (Dánsko) a v spolupráci s Medzinárodnou asociáciou pre krajinnú ekológiu. Škola je určená pre študentov magisterského a doktorandského štúdia so zameraním na urbánu ekológiu, krajinné plánovanie a manažment, udržateľné mestá a ďalšie príbuzné zamerania. Táto škola ponúka možnosť sprostredkovať súčasné poznanie a expertízy vynikajúcich vedcov, ako aj odborníkov z praxe, a vytvorí priestor pre vzájomnú výmenu informácií, skúseností a získanie praktických zručností. Metropolitný región s dvomi spojenými mestami (twin cities) Viedňou a Bratislavou by mal poskytnúť rámec pre objasnenie, porovnanie a konfrontáciu pestrosti rôznych aspektov, problémov a návrhov scenárov a praktických riešení priaznivého rozvoja metropolitného regiónu. Účastníkom Letnej školy sa odporúča zúčastniť sa aj Európskej IALE konferencie 2009 v Salzburgu.

Mária Kozová, Faculty of Natural Sciences, Comenius University/Faculté des Sciences Naturelles de l'Université Comenius de Bratislava
Zita Izakovičová, Institute of Landscape Ecology, Slovak Academy of Sciences/ Institut de l'écologie du paysage de l'Académie slovaque des Sciences de Bratislava
Maroš Finka, Slovenská technická univerzita, Ústav manažmentu, Bratislava/ Slovak Technical University, Bratislava/ Université Technique Slovaque de Bratislava

Možnosti finančnej podpory pre krajinne projekty v rámci štrukturálnych fondov

Financial Support Possibilities for Landscape Projects within Structural Funds/Possibilités de soutien financier pour les projets relatifs au paysage dans le cadre des fonds structurels

Z jedenástich operačných programov (OP) stanovujúci priority pre financovanie projektov zo štrukturálnych fondov pre obdobie 2007 – 2013 je sedem takých, ktoré by sa potenciálne dali využiť pre financovanie aktivít zameraných na ochranu krajiny (www.nsr.sk). Tento článok prezentuje len krátku rešerš niektorých z nich.

Summary

Seven of eleven Operation Programmes (OP), which set priorities for financial support of projects from Structural Funds for the years 2007 – 2013, can be potentially used for funding of activities aimed at landscape protection.

Annotation

Parmi onze programmes opérationnels (PO) fixant les priorités pour le financement de projets par les fonds structurels pendant la période entre 2007 et 2013, sept programmes pourraient être potentiellement exploitables pour le financement de activités centrées sur la protection du paysage.

MŽP SR: OP Životné prostredie

www.enviro.gov.sk, www.opzp.sk, Regionálne environmentálne poradenské a informačné strediská www.repis.sk. Operačný program Životné prostredie poskytuje najlepšie možnosti pre „krajínarské“ projekty. Podrobné údaje o jednotlivých aktivitách sú uvedené v Programovom manuáli OPŽP.

Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Operačný cieľ č. 3. 1 Ochrana ovzdušia. III. skupina: Riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odborná podpora monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ, ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS): A. Projekty zamerané na znižovanie znečisťovania ovzdušia emisiami z plošných, fugitívnych a líniových zdrojov znečisťovania a iné efektívne opatrenia na riešenie dobrej kvality ovzdušia v okolí zdrojov znečisťovania a v územiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia, a v nich najmä aktivita: zazelenanie miest (výsadba a regenerácia izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov) a výsadba stanovištné vhodných druhov drevín.

Prioritná os č. 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Operačný cieľ č. 5. 2. Zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení ochrany prírody a krajiny, vrátane zavedenia monitorovacích systémov za účelom plnenia národných a medzinárodných záväzkov. V. skupina: vypracovanie dokumentácií ochrany, obnovy a tvorby krajiny a realizácia opatrení pre udržanie typického rázu.

Operačný cieľ č. 5.3 Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami. I. skupina: vytvorenie kontinuálneho systému vzdelávania v oblasti ochrany prírody a krajiny, príprava a realizácia tematických vzdelávacích programov pre jednotlivé cieľové skupiny; II. skupina: vytvorenie systému pre zosúladienie záujmov ochrany prírody so záujmami vlastníkov, správcov a užívateľov

územia, vrátane prípravy dokumentov (napr. regionálne a lokálne štúdie trvalo udržateľného rozvoja), zakladanie regionálnych rád pre trvalo udržateľný rozvoj, informačné a vzdelávacie podujatia pre vlastníkov pozemkov v chránených územiach; III. skupina: príprava a realizácia informačných podujatí pre odbornú a laickú verejnosť; IV. skupina: príprava a vydanie materiálov na informovanie, propagáciu, riešenie aktuálnych problémov; V. skupina: sústreďovanie informácií a ich sprístupňovanie verejnosti, Európskej komisii a iným medzinárodným a národným inštitúciám. VI. skupina: zavedenie programov smerujúcich k praktickej starostlivosti o krajinu do života vidieckeho obyvateľstva.

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR: OP Bratislavský kraj

www.build.gov.sk, Agentúra na podporu regionálneho rozvoja, odbor realizácie programov regionálneho rozvoja, oddelenie riadenia programov, tel.: 02/58317481

Prioritná os 1 Infraštruktúra, opatrenie 1.1 Regenerácia sídiel - príprava a realizácia integrovaných stratégií rozvoja mestských oblastí vo vybraných oblastiach mesta Bratislava v zmysle článku 8 nariadenia o ERDF, t. j. obnova fyzického životného prostredia, obnova bývania, zachovanie a obnova prírodného dedičstva a podpora cyklistických trás, obnova škôl a školských zariadení, ihrísk, obnova sociálnych zariadení a komunitných centier s prihliadnutím na zmeny demografickej štruktúry; obnova a rozvoj fyzického životného prostredia v rámci samostatne dopytovo orientovaných projektov regenerácie sídiel realizovaných v sídlach identifikovaných ako kohézne a inovačné póly rastu, vrátane ich ťažkých osídlenia; zachovanie a obnova prírodného dedičstva regiónu, vrátane území NATURA 2000 a podpora cyklistických trás s cieľom vytvorenia podmienok pre využitie prírodných lokalít a sídiel pre zodpovedajúce formy cestovného ruchu (budovanie a obnova turistických trás, budovanie a rekonštrukcia náučných chodníkov, budovanie a obnova cyklistických trás vrátane cyklotrás v sídlach).

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR: Regionálny OP

www.land.gov.sk/www.roпка.sk. Agentúra na podporu regionálneho rozvoja, odbor realizácie programov regionálneho rozvoja, oddelenie riadenia programov, 02/58317481

Prioritná os 3 – Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov, a infraštruktúra cestovného ruchu

Opatrenie 3.1 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov,

Opatrenie 3.2 Podpora a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu

Prioritná os 4 – regenerácia sídiel. Opatrenie 4.1 Regenerácie sídiel

Ministerstvo pôdohospodárstva SR: Program rozvoja vidieka

www.land.gov.sk, www.apa.sk, Pôdohospodárska platobná agentúra

Os 1: Zvýšenie konkurencieschopnosti sektora poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Opatrenie: Infraštruktúra týkajúca sa rozvoja a adaptácie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Oprávnené činnosti: spracovanie operátu obvodu projektu pozemkových úprav; spracovanie návrhu registra pôvodného stavu so stanovením hodnoty pozemkov a porastov na nich; spracovanie návrhu miestneho územného systému ekologickej stability na účely pozemkových úprav; spracovanie všeobecných zásad funkčného usporiadania územia v obvode pozemkových úprav; návrh zásad pre umiestnenie nových pozemkov; vytýčenie a označenie lomových bodov hraníc nových pozemkov v teréne; spracovanie rozdeľovacieho plánu vo forme geometrického plánu alebo vo forme obnovy operátu katastra nehnuteľností novým mapovaním; realizácia v projekte pozemkových úprav plánovaných spoločných zariadení a opatrení.

Os 2: Zlepšenie životného prostredia a krajiny. Opatrenia zamerané na trvalo udržateľné využívanie poľnohospodárskej pôdy. Opatrenie: Platby za znevýhodnené prírodné podmienky v horských oblastiach a platby v ostatných znevýhodnených oblastiach. Aktivity zamerané na: zachovávanie a podporu udržateľných

systémov hospodárenia, ktoré rešpektujú ochranu životného prostredia a charakter krajiny; zabezpečenie primárnych príjmov poľnohospodárov a príspevok k stabilizácii vidieckej populácie; zamedzenie vylúďňovaniu vidieckych oblastí.

Opatrenie: Platby v rámci sústavy Natura 2000 a platby súvisiace so smernicou 2000/60/es: Platby v rámci sústavy NATURA 2000 na poľnohospodárskej pôde; Platby súvisiace s rámcovou smernicou 2000/60/ES o vodnej politike.

Opatrenie: Agroenvironmentálne platby. Postupy šetrné k životnému prostrediu: integrovaná produkcia; ekologické poľnohospodárstvo. **Pôdochranné opatrenia:** ochrana proti erózii na ornej pôde, vo vinohradoch a ovocinárstve. **Zachovanie biodiverzity:** ochrana biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov, chov a udržanie ohrozených druhov zvierat.

Opatrenia zamerané na trvalo udržateľné využívanie lesnej pôdy.
Opatrenie: Platby NATURA 2000 - lesná pôda - obhospodarovanie lesných pôd na územiach NATURA 2000 spadajúcich do 5. stupňa územnej ochrany.

Os 3: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva.

Opatrenie: Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam; Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. **Opatrenie: Vzdelávanie a informovanie.**

Opatrenie: Obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb (základné služby pre vidiecke obyvateľstvo, obnova a rozvoj obcí).

Opatrenie: Získavanie zručností, oživovanie a vykonávanie integrovaných stratégií rozvoja územia

Os 4: Realizácia prístupu Leader

Opatrenie: Implementácia integrovaných stratégií rozvoja územia. Vykonávanie projektov spolupráce. Chod miestnej akčnej skupiny (MAS).

Ministerstvo hospodárstva SR: OP konkurenciaschopnosť a hospodársky rast

www.economy.gov.sk, info@economy.gov.sk

Opatrenia 2.2 Budovanie a modernizácia verejného osvetlenia pre mestá a obce a poskytovanie poradenstva v oblasti energetických úspor - Podpora úspor energie rekonštrukciou verejného osvetlenia.

Opatrenie 3.1 Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu - Schéma štátnej pomoci na podporu podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu do ucelených produktov cestovného ruchu s celoročným využitím, napr. podpora

obnovy pamiatkových území, tematických kultúrnych trás a rekonštrukcia kultúrnych a historických objektov a zariadení so zámerom ich využitia na účely cestovného ruchu; zahrňujúcich aj lokality zapísané, ale aj navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva.

Opatrenie 3.2 Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu, prezentácie regiónov a Slovenska

Ministerstvo školstva SR: OP vzdelávanie

www.minedu.sk, Agentúra MŠ SR pre štruktúrne fondy EÚ, www.asfeu.sk

Prioritná os 2

Opatrenie 2.1 Podpora ďalšieho vzdelávania. Rámcové aktivity: 2.1.1 Zvyšovanie kvality ďalšieho vzdelávania. 2.1.2 Rozvoj ľudských zdrojov v ďalšom vzdelávaní. 2.1.3 Podpora učiacich sa regiónov a vytvárania sietí v ďalšom vzdelávaní. 2.1.4 Podpora ďalšieho vzdelávania v jednotlivých sektoroch. 2.1.5 Uľahčenie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu. 2.1.6 Podpora diverzifikácie foriem financovania ďalšieho vzdelávania. 2.1.7 Rozvoj kľúčových kompetencií prostredníctvom ďalšieho vzdelávania. 2.1.8 Zlepšenie priechodnosti medzi sektormi a úrovňami formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania.

Prioritná os 4 pre oblasť Bratislavského samosprávneho kraja. 4.2 Zvyšovanie konkurencieschopnosti Bratislavského kraja prostredníctvom rozvoja vysokoškolského a ďalšieho vzdelávania.

Ministerstvo práce a sociálnych vecí: OP zamestnanosť a sociálna inklúzia

www.employment.gov.sk, www.esf.gov.sk, Sociálna implementačná agentúra, e-mail: info@sia.gov.sk

Regionálne poradenské centrá pre Európsky sociálny fond (RPC ESF) poskytujú na regionálnej úrovni poradensko-konzultačné služby súvisiace s Európskym sociálnym fondom.

Opatrenie č. 1.1 Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti (napr. Podpora adaptability podnikov, podnikateľov, podnikateľských združení a regiónov).

Opatrenie 1.3 Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy (napr. Podpora rozvoja ľudských zdrojov a zlepšenia kvality služieb poskytovaných neziskovými organizáciami a verejnou správou).

Úrad vlády SR: OP informatizácia spoločnosti

www.roopis.vlada.gov.sk, Riadiaci orgán pre operačný program Informatizácia spoločnosti 02/57 295 510, kontaktná osoba: Marta Tomašovičová - manažérka pre informovanosť a publicitu, e-mail: marta.tomasovicova@vlada.gov.sk

Ministerstvo hospodárstva SR: OP konkurenciaschopnosť a hospodársky rast

www.economy.gov.sk, www.sea.gov.sk/strukturalne_fondy/index.htm, www.hospodarstvo.gov.sk a www.sario.sk

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu, e-mail: fondy@sario.sk

Slovenská energetická a inovačná agentúra, www.siea.gov.sk

Slovenská agentúra pre rozvoj cestovného ruchu, www.sacr.sk

Silvia Halková

Ministerstvo životného prostredia SR/ Ministry of the Environment of the Slovak Republic/Ministère de l'Environnement de la République Slovaque, silvia.halkova@enviro.gov.sk

Ilustračné foto: Peter Jančura

Krajinná mozaika kopaníc a kvitnúcich lúk

„Landscape Mosaic of Isolated Settlements and Blossoming Meadows“/“Mosaïque paysagère de villages isolés et de prés fleuris“

Autobusová exkurzia do Bielych Karpát v rámci 7. workshopu

Exkurzia vás prevedie pohorím Biele Karpáty, ktoré je časťou karpatského oblúka na česko-slovenskom pomedzí. Krajinu s plochými širokými chrbtami členia hlboké údolia. Typický ráz bielokarpatskej krajiny vytvára mozaikovitú striedanie prevažne bukových lesov, orchideových kvetnatých lúk s roztrúsenými drevinami, pasienkami, poľnohospodárskymi poličkami a kopanicami. Kopaničiarске osídlenie na odlesnených chrbtoch a úbočiach tvoria samostatné, so sadmi spojené hospodárske usadlosti alebo menšie osady. Neodmysliteľnou súčasťou tradičnej ľudovej architektúry sú stodoly, maštale, kaplnky, zvonice a božie muky, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť vzhľadu krajiny. (Foto: Miroslav Dužík)

Bus excursion to the White Carpathians within the 7th workshop

The excursion will lead you through the White Carpathians mountains, which are a part of the Carpathian arch at the Czecho-Slovak border line. Landscape with flat, wide ridges is divided by deep valleys. A typical character of White Carpathian landscape is created by mosaic alternation of mostly beech forests, orchid flowery meadows with scattered wood species, pastures, agricultural fields and isolated settlements. Isolated settlements at deforested ridges and hillsides consist of separate farmsteads or smaller settlements. Barns, stalls, chapels, belfries and Crucifixions create an inseparable part of the traditional folk architecture and contribute to landscape appearance.

Visite des Carpates Blanches en autocar dans le cadre du Septième atelier

Cette visite d'étude vous fera voir la chaîne de montagnes de Carpates Blanches qui fait partie de l'arc de Carpates se situant aux confins entre la République Tchèque et la République Slovaque. Le paysage avec les dos vastes et aplatis est divisé par les vallées profondes. Le caractère typique du paysage de Carpates Blanches est formé par l'alternance mosaïquée avant tout de forêts de hêtres, de prés fleuris d'orchidées avec des bois, pâturages, petits champs agricoles et hameaux éparpillés. Les hameaux sur les dos déboisés et pentes sont formés par implantations agricoles individuelles, jointes avec les vergers ou petites colonies de fermes. L'inséparable partie de l'architecture populaire traditionnelle comprend les granges, étables, chapelles, clochers et poteaux religieux qui forment la partie inséparable de l'apparence du paysage.

Krajina liečebných termálnych prameňov

„Region of Curative Therman Springs“/“Le paysage des sources thermales thérapeutiques“

Pešia exkurzia v meste Piešťany v rámci 7. workshopu

Exkurzia vás prevedie po najkrajších zákutiach Piešťan, najznámejšieho kúpeľného mesta Slovenska, rozprestierajúceho sa v údolí rieky Váh pod svahmi Považského Inovca. Mesto je vyhľadávané vďaka liečivej sile termálnych vôd a sírneho bahna. V kúpeľoch sa liečia a zmierňujú následky chronických postihnutí pohybového aparátu, rôzne formy reumatickej artritídy, skolióza či stavy po úrazoch. Pobyt pomáha s odstraňovaním civilizačných chorôb a následkov stresu, lieči telo i dušu. Piešťany sú mesto zdravia, vody a slnka. Parky, pokojná atmosféra, spoločenské podujatia a športové udalosti majú vplyv aj na zdravý životný štýl obyvateľov mesta, ktorých najobľúbenejším dopravným prostriedkom je bicykel.

Walking excursion in Piestany Spa-Town within the 7th workshop

The excursion will lead you in the most beautiful places of Piestany - the most widely known spa town in Slovakia located in the valley of the Váh river under the slopes of Považský Inovec. The town is well known because of the curative effects of thermal water and sulphuric mud. The spa specializes in treatment of chronic rheumatic and arthritic diseases, scoliosis and post-accident lesions of joints and bones. Piestany is a town of health, water and sun. Parks, peaceful atmosphere, social and sport events affect the state of health of its inhabitants, who prefer bicycle as the most popular means of transport.

Visite à pied de la ville de Piešťany dans le cadre du Septième atelier

Cette visite d'étude vous fera voir les plus beaux coins de la ville de Piešťany, la ville thermale la plus connue de la Slovaquie, se situant dans la vallée de la rivière Váh sous les pentes de Považský Inovec. La ville est recherchée grâce au caractère thérapeutique des eaux thermales et boue au soufre. La station balnéaire offre la possibilité de traiter et apaiser les conséquences de maladies chroniques de système locomoteur, les formes différentes de polyarthrite rhumatoïde, la scoliose ou les conditions post-traumatiques. Le séjour aide à l'élimination de maladies de civilisation et de conséquences de stress, il soigne le corps et l'esprit. La ville de Piešťany est une ville de la santé, de l'eau et du soleil. Les parcs, l'ambiance paisible, les événements culturels et sportifs influencent aussi la mode de vie salubre des habitants de la ville dont le moyen de transport le plus préféré est le vélo.

